

XOCOLATES

ELS MÉS VELLS D'ESPANYA

*Casa fundada l'any 1800
127 anys d'èxit creixent*

Xocolates des d' 1'50 a 4 ptes. els 400 grams

DEMANEU-LOS ARREU

Gustau Téry i la literatura

Gustau Téry, no opinava gairebé mai, literàriament, igual que els seus col·laboradors, encara que no s'oposava en què aquelles opinions fossin expressades en el seu mateix diari.

Un dia, cridà al seu despatx a André Billy, crític literari de l'*Œuvre* i li digué:

—Benvolgut Billy, per què no parlem mai dels llibres que a mi m'interessen?

A la qual cosa li respongué fredament Billy:

—Perquè els llibres que a vós us interessen no m'interessen a mi.

Téry, amenaçador, aixecà els braços en l'aire, però Billy continuà...

Sempre P. V.

Paul Valéry, contava l'altre dia, que anant de viatge per Suïssa, les seves inicials marcades damunt del seu equipatge, el feren objecte d'una faceciosa aventura:

Un ingenu cap d'estació en veure aquelles dues lletres, cregué veure-hi en elles una indicació de tarifa especial i trameté el bagatge del gran poeta a Musset (Suïssa)... a *Petita Velocitat*.

Pedres antigues

S'enderrocaren, a Montmartre, les antigues cases del carrer de Saint-Vicent, on visqueren tants d'artistes i poetes. Utrillo freqüentava sovintament una d'elles: la que hi vivia el dibuixant Juli Depaquit.

Un dia, a Utrillo li agafà la mania d'emportar-se el calaix on el seu amic guardava les lletres. Després, satisfet de la seva gesta, es recolzà a l'estacada que hi havia al carrer on s'ador-mí profundament.

“Indignadíssim per aquell acte tan antipostal,—conta Depaquit—, vaig agafar una galleda d'aigua tirant-li pel damunt. Utrillo es despertà, s'aixecà i se n'anà, bo i rondinant: “Quina llàstima! Tan de gust que dormia ara!...”

LE COURRIERE DE LA PRESSE

“LIT TOUT”

“RENSEIGNE sur TOUT”

CE QUI EST PUBLIE
DANS LES JOURNAUX
ET PUBLICATIONS
DE TOUTE NATURE
ET EN FOURNIT
LES EXTRAITS SUR
TOUS SUJETS ET
PERSONNALITÉS

Ch. DEMOGEOT, Directeur

21, BOULEVARD MONTMARTRE
PARIS (2e)

Avui l'avi ha portat **Ovomaltina**

La joventut creu que el gaudir de bona salut és una cosa ben natural; els vells, en canvi, saben apreciar-la. Perxó les persones experimentades donen Ovomaltina a llurs fills o a llurs nets; car volen veu e'is sans i forts i ben armats contra les vicisituds de la vida. L'home fort és optimista i estima la vida què és la dot dels qui tenen bona salut.

El nombre de les persones de constitució mal'alitssa és ben petit, comparativament al d'aquelles al-

tres qui malméten llur salut per una alimentació impròpia o un gènere de vida irregular. 'Ens emmetzinem amb metzines cares, per curar-nos amb altres metzines', digué un literat. Si, enlloc d'aixó, preneu Ovomaltina, aquest fortificant natural concentrat a base d'ous llet, malta i cacau, us permetrà de suportar la vostra tasca diària, per feixuga que sigui sense fatiga, mantindrà l'equilibri de les vostres fórces i us preservarà de malalties persistents

Una fassa

d'

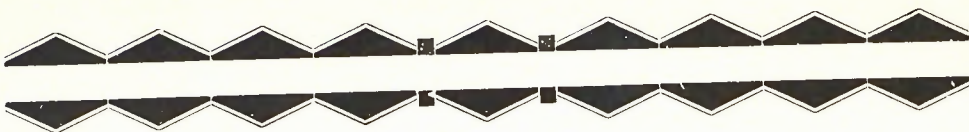
OVOMALTINA

al desdejuni

crea sang, múscles i nirvis.

Llaunes de 250 i 500 grams a les farmàcies i droguerries.

Fabricants: Dr. A. Wander, S. A. - BERNA (Suissa)

La producció de pel·lícules
de

METRO GOLDWYN MAYER

no és una producció per a multi-
tuds. Constitueix el més selecte
i el més intel·ligent de l'esforç
productiu americà. Per això
una pel·lícula

METRO GOLDWYN MAYER

és sempre una veritable obra
d'art, o el menys, una pel·lícula
particularment interessant.

els millors films del món

(Atenció de Metro Goldwyn)

AILEEN - PRINGLE
la gentil "star" de Metro Goldwyn Mayer

MONITOR

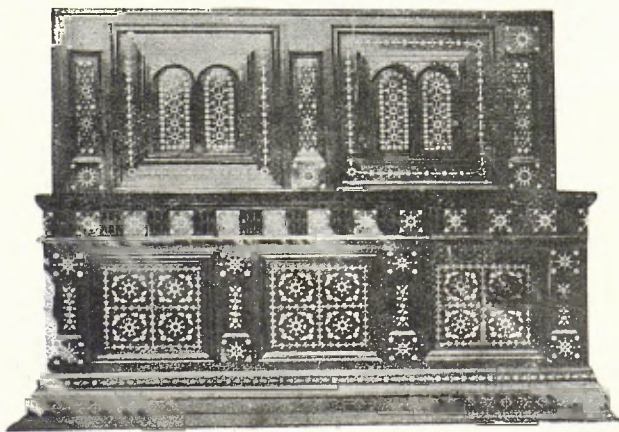
MÈDIC

«El metge que només sap Medicina ni medicina sap», ha estat dit. Per això aquesta revista presta atenció a una sèrie de qüestions i de problemes aptes a donar als seus lectors, no sols una informació mèdica, sinó de cultura general, fugint de l'estricta especialització.

Administració : SALA PARÉS, Llibreria, Petritxol, 5
Redacció : ROGER DE LLÚRIA, 96, pral., J.º

G. HOMAR

CANUDA, +

Mobles - Làmpares - Decoració - Antiguitats

EDITORIAL BARCINO

LES SEVES GRANS COL·LECCIONS:

ENCICLOPEDIA DE CATALUNYA

ELS NOSTRES CLASSICS

COL·LECCIO SANT JORDI

BIBLIOTECA POPULAR

CARRER PORTAFERRISSA, 17

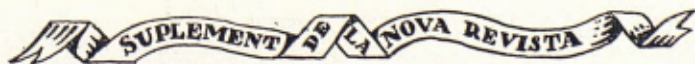
LLIBRERIA AMERICANA

PASSATGE DE LA VIRREINA

O B R E S

DELS MILLORS AUTORS D'AQUÍ I DE FORA

C A T A L E G E S P E C I A L

URALITA, S. A.

Sucursal de luxe : PASSEIG DE GRÀCIA, 90

**presenta les seves
grans exclusives d'Art**

Argenteria

Coberts i joies pel mestre danès

GEORG JENSEN

i els famosos

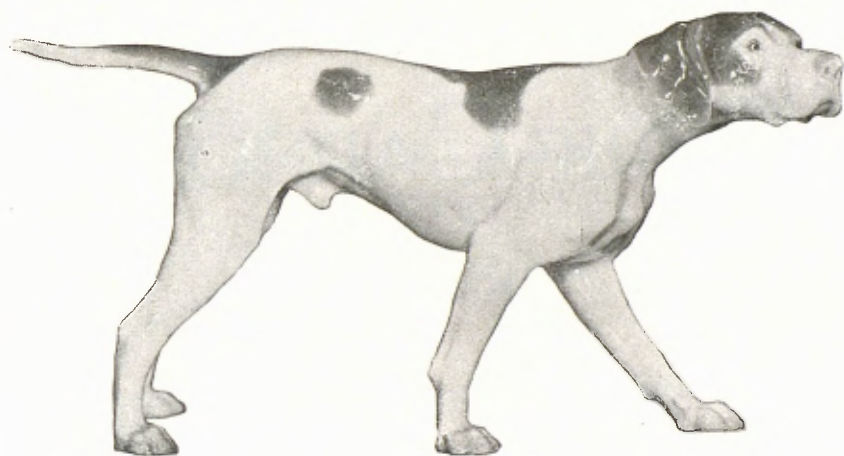
Cristalls gravats a mà

d'ORREFORS

i

Art de la Xina i del Japó

Porcellanes

de

Copenhaguen

CAMBRES DE BANY I LLURS ACCESSORIS

BANYERES - LAVABOS - WATERS - BIDETS - DUTXES
AIXETES - ETC.

PREUS REDUITS

ENRIC CARDONA

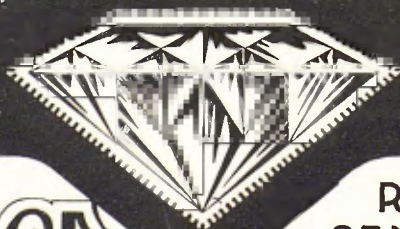
BARCELONA

Carrer Vergara, 1

Comte Asalto, 39 a 43

BRILLANTS

TOTS TAMANYES I QUALITATS

J. ROCH

RAMBLA DEL
CENTRE, 33.

Passatge Bacardi, 2.

EDICIONS PROA

Dir. J. PUIG I FERRETER

Volums publicats amb gran èxit:

MANON LESCAUT A. PREVOST
(Trad. D. Guansé)

TÀNTAL J. LLOR

ADOLPHE A. CONSTANT
(Trad. i pròleg d' A. Esclasans)

En preparació:

RESURRECCIÓ L. TOLSTOI

EDICIONS "LA MIRADA"

Obres publicades:

L'ANY QUE VE
per Francesc Trabal

OFRENA RURAL
per Guerau de Liost

TRES ESTELS I UN ROSSEC
per Bellafla

SIS JOANS
per Carles Riba

VIDA DE MANOLO
CONTADA PER ELL MATEIX
per Josep Pla

HISTORIES DE LA CARN
I DE LA SANG
per A. Esclasans

Obres a punt de sortir:

UNA TRAGEDIA A LIL·LIPUT
per Joan Oliver
Pròleg de Carles Riba

TEATRE DE LA NATURA
(VISIONS LITERARIES)
per A. Rovira i Virgili

Obres d'imminent aparició:

ELS FRUITS SABOROSOS
per Josep Carner

TOT DE CONTES
per C. A. Jordana

CONFESSIÓ D'UN HOME (novella)
per Millàs Raurell

POEMES
per Clementina Arderiu

CONTES PER A NOIES
per Josep Carner

DEUCALIÓ
per Armand Obiols

Edicions especials:

SIS JOANS
per Carles Riba, amb 80 boixos de
l'Obiols

25 DIBUIXOS INEDITS
per Picasso

Seguiran obres de: Josep Carner, Guerau de Liost, Carles Riba, Joan Miró, Antoni Vila, Lluís Carreras, pyr., Feliu Elies, G. Alomar, Francesc Trabal, A. Pi Sunyer, Rovira i Virgili, Nicolau d'Oliver, Miquel Llor, Víctor Català, etc.

BALNEARI DE CARDÓ

Asma - Bronquis - Larinx - Pell - Diabetis

VIATGE: FERROCARRIL FINS A MORA LA NOVA
Tren ràpid de Madrid Autocars al Balneari

INFORMACIÓ

LA IDEAL SAMARITANA, Arcs, 10 - Tel. 5149 A.
LEMIC, S. A., Mallorca, 236 - Telèfon 2154 G.

A VALENCIA

ERNEST FERRER, Barcas, 2 - Telèfon 117

CORRESPONDENCIA

Per Mora La Nova Telèfon 3 de Cherta

SALA PARÉS

ESTABLIMENTS MARAGALL

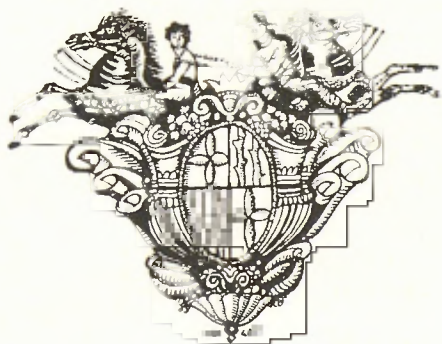
EXPOSICIONS D'ART

PRESENTS
LLIBRES

MOTLLURES
MARCS

Petritxol, 5 – BARCELONA – Tel. A 3523

JAUME MERCADÉ
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46 Telèfon A 1373

Obres literàries

del doctor

Josep Roig i Raventós

Infantívoles (Lc. Popular).	0'25
Argelaga florida . . .	2'50
Animes atüides. . . .	2'50
L'encís de la mar . .	2'50
L'ermità Maurici . . .	2'50
Flama vivent.	5'00
Montnegre	5'00

D'imminent publicació:

SANG NUA

(NOVEL·LA)

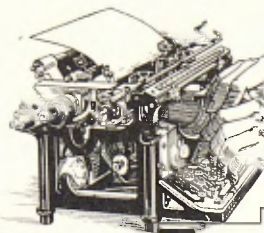
Edicions de LA NOVA REVISTA

PREU : 5 Ptes.

M O B L E S
B U S Q U E T S
D E C O R A C I Ó

PASSEIG DE GRACIA, 36 - BARCELONA

*Una màquina
per a tota la vida*

Underwood

GUILLEM TRUNIGER, S. A. - Balmes, 7 - Barcelona

BADRINAS

MOBLES MODERNS

Agencament d'habitacions

Ceràmica

Catifes

Vidres

Teles estampades

Porcellanes

Diagonal, núm. 460

Telèfon G. 1679

Entre P. de Gràcia i R. de Catalunya

Tallers :

Neptú, 2, i Dr. Rizal, 36 (G.)

BARCELONA

LA NOVA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

PÀGINES ANTOLÒGIQUES

QUINA GRUA EL MEU ESTEL ¹

*Quina grua el meu estel,
quin estel la meva grua!
—de tan com brilla en el cel
sembla una donzella nua.*

*L'espurneig que em fereix l'ull
són els seus pits quan s'inclina:
si fa un mirall de l'escull
perleja a l'arena fina.*

¹ LA NOVA REVISTA, commemorant l'aniversari de la mort de Salvat Papasseit (escaldada el 7 d'agost de 1924), hauria volgut reproduir major nombre de mostres de la producció poètica del malaguanyat escriptor i cordialíssim amic. Els poemes que inserim, però, tenen un valor prou representatiu per dispensar-nos d'afegir-n'hi d'altres.

*De la meva barca estant
dono al cordill tota mida.
I l'ala clara, sestant,
del gavot que passa, crida.*

*Oh, el seu flanc rosa i argent
i la trena que es deslliga
volar d'oronella al vent!
cabell desjet de l'amiga.*

*Amiga del dolç turmell.
—Com una vela s'enfila
espitllera de l'ocell:
si jo llenço el braç vacilla.*

*Vianant vora la mar
prega pels marins que arriben;
si veuen l'estel dansar
moren de tan que sospiren.*

*Vianant puja al meu bot
que és lliure de la sentida,
però no diguis ni un mot
si no vols perdre la vida.*

*Vianant no parlis, no,
que l'oreig l'acosta, i mira
que et pendrà l'amor senyor
—que el mariner ja sospira.*

RAILS I MES RAILS

Rails i més rails

— *i més rails*

i més rails

*(la xemeneia fa el seu nom blanc
en marxa)*

jo resto pres per la xarxa dels rails:

cor i desig com unes mans lligades

(si xiula fort

penso que m'ha cridat)

— *perquè l'enyora l'amant*

i jo l'amor del cos

i el de l'amor només de l'estimada

i ara imagino

el seu bes i el seu brac

i és sols l'agulla dels rails

i la màquina

MÉS RAILS QUE VOLS D'OCELL

LA MATINADA CLARA

AMO L'AROMA

A mo l'aroma d'aquest brot de menta
que duus lligada dintre el teu somris
fes-me'n penyora tu, minyona esquerpa
com vela nova que torba el garbí.

Les xicres blanques dels pals del telègraf
si ets a la ruta guarden ton camí;
pel brot de menta cap d'elles pledeja—
pledejarien si em veien sofrir.

Perquè vindria de la boca teva
la posaria al mossec de les dents,
fes-me'n penyora, del teu brot de menta:
jo per pagar-la ja em donaré teu.

SI ANESSIS LLUNY

S*i anessis lluny*

*tan lluny que no et sabés
tampoc ningú sabia el meu destí,
cap altre llavi no em tindria pres
però amb el teu nom faria el meu camí.*

*Un ram de noies no em fora conhort
ni la cançó sota el dring de la copa,
vaixells de guerra vinguessin al Port
prou hi aniria, mariner de popa.*

*Si jo posava la bandera al pal
i era molt alta, t'hi veuria a dalt.*

TANCA

*L'altra banda de la serra
té un encís que no he dit mai
—per la joia que m'espera
cada pè em dóna la mà.*

J. SALVAT PAPASSEIT

J. F. RAFOLS

QUATRE PARAULES ⁽¹⁾

AQUEST llibre és el primer volum de l'obra que estic escrivint sobre el senyor Cambó i el moviment català. Aquesta obra constarà de dos volums, potser de tres. L'extensió dependrà del rendiment que em donin les fonts de què podré disposar i del pes i la intenció que em semblin tenir els esdeveniments.

Les presents quatre paraules que encapçalen aquest llibre són provisionals. Una vegada tingui l'obra acabada la reuniré en un sol volum i tractaré, ben entès, de posar-la encara més al dia, recollint les observacions que m'hagi fet, les notícies que hom hagi tingut la caritat de donar-me, i desembarcant tot allò de l'obra que no tingui un fonament real o que sigui fruit d'una visió massa precipitada dels esdeveniments i dels homes. El senyor Enric Jardí, que és un dels catalans més independents que existeixen, un dels homes de més sentit comú que conec i un dels intellectuals d'aquest país més encarats amb els grans problemes de l'esperit, m'ha promès un pròleg per l'edició definitiva. Aquest pròleg serà la nota més honorable del llibre, i dic la més honorable, perquè el senyor Enric Jardí hi exposarà cruament—com és de llei entre vertaders amics—els defectes del meu treball, les equivocacions de pes i de perspectiva que he sofert i alhora les reflexions que el moviment pot produir en l'esperit d'un intel·lectual que té l'obligació de mirar-se les coses *sub specie æternitatis*.

* * *

Aquest llibre ha tingut en la meva imaginació una història una mica llarga. Primer el vaig imaginar com un anecdotari d'un polític, com un in-

¹ Per especials circumstàncies, que no cal explicar, no havia sortit en el primer volum de l'obra *Cambó*, d'En Josep Pla, el pròleg que el seu autor n'havia escrit. Avui és oportú publicar-lo, sense esperar, com volíem, a què sortís el segon volum i fos publicada l'obra ja completa. La inquietud i les crítiques i controvèrsies suscidades entorn d'aquest llibre, fan, a parer nostre, oportuna la publicació d'aquesta nota, i indubtablement serà interessant per qualsevol lector.—L. N. R.

tent per copsar l'ombra d'un home nascut per ésser un director social i alhora un conductor de masses. Aviat vaig veure, però, que l'anècdota de la vida d'En Cambó—diem-ne anècdota—no era altra cosa que la història del catalanisme i que això tenia tant de volum que era gairebé impossible separar una cosa de l'altra. Vull dir que no vaig trobar la manera de separar el Cambó-home del Cambó-catalanista. Això explica el perquè en aquest llibre la figura d'En Cambó quedi com una silueta dibuixada damunt el fons còsmic del moviment d'aquest país.

Un altre moment em temptà de sistematitzar les idees d'En Cambó. Em vaig trobar, però, que fins allò que tenen d'absolut aquestes idees, estava tan lligat a l'acció i l'actuació circumstancial que presentar-les deslligades del joc de passions que sostingueren, hauria estat fer un treball inintelligible, acadèmic i mort. Aquestes consideracions em portaren a no deslligar res i per això en la història del catalanisme que presento es dona a l'exposició de les idees del moviment la importància que tenen.

Resumim, doncs: aquest llibre conté, com a fons de la silueta d'En Francesc Cambó una història del moviment català i sobretot una història de les idees del catalanisme.

* * *

M'ha portat a escriure'l, una raó d'ordre temperamental que en certa manera és també una justificació filosòfica. Aquesta raó és l'entusiasme que em produeix la realitat de la grandesa que veig en tota posició realista. Des d'aquest punt de vista, la figura d'En Cambó és temptadora. Conté una concentració excepcional d'energia i de vida, de passió i d'idees, de cultura i de biologia. És un home. És una figura d'aquest país—una figura d'un país que sembla condemnat a no tenir-ne. No és pas estrany, doncs, que per un escriptor de les meves velles idees, la figura d'En Cambó sigui, no solament un exemplar d'humanitat de la més alta importància i de la més autèntica grandesa, sinó un pretext magnífic per l'exploració de la realitat del nostre temps, per sospesar allò que hi ha en el nostre nucli humà de veritat i de mentida. Per això m'he acostat, amb els meus pobres instruments de treball a aquesta vida i per això he fet un esforç per explicar-me-la—esforç que desgraciadament no ha reeixit, però que pot ajudar potser a treballs més afortunats que es facin un altre dia.

* * *

A part d'aquestes consideracions de tendència intuïtiva, m'ha portat a planejar aquest llibre l'interès invencible que sento per les coses d'aquest país. Des d'aquest punt de vista, l'estudi de l'aparició en aquesta terra d'una generació de polítics és d'un interès tan sensacional que justifica, no ja l'esforç d'aquest llibre, sinó mil esforços més que s'hi dediquin.

Aquesta generació—la generació que en podríem dir de la Lliga—és un fet polític tancat, perfecte. Si una generació que té un sistema d'idees sòlides i ben digerides, que té una sensació d'Espanya, que té una imatge retallada i clara del català i de Catalunya, que té solucions per tot, que té una tàctica i un sistema de valoracions i de mides—que té, sobretot, aquell mínimum d'ambició, de diligència i de relleu sense la qual cosa tota temptativa de construcció social es desinfla.

Ara bé: si diguéss que tot allò que ha fet aquesta generació em sembla perfecte, diria una mentida. Jo no sóc ningú, ben entès, però certes coses bàsiques les veig d'una manera distinta. Crec que seria més fort un catalanisme de pagesos i d'interessos agrícoles que no pas una doctrina posada a l'abast de les intermitències interessades dels industrials i comerciants. Aquestes intermitències de base industrial han creat els moments frenètics que hem hagut de patir, els excessos espectaculars, la pedanteria hipòcrita dels periodistes i dels advocats, la falsa vivor, els clixés falsificats. Jo voldria, en un mot, que el catalanisme visqués més de cara a Catalunya que de cara a les volubilitats de Barcelona. Deslliurat de les febres barcelonines, es tornaria una unitat de sentiment, es despullaria de vidrioses qüestions personals, limitaria les possibilitats dels aventurers i dels aficionats, no necessitaria bandejar ningú per demostrar que existeix, seria infinitament més tolerant amb les persones i més responsable dels esdeveniments. No seria pas una arcàdia rústica i feliç. Però l'experiència demostra que podria ésser una cosa més enraonada i més sòlida.

Tot això no és obstacle, però, a què els fets siguin els fets. I els fets demostren que tot allò que s'ha realitzat en aquest país de sentit favorable durant els últims trenta anys es deu gairebé exclusivament a aquella generació. Els homes d'aquella generació han donat vida a un somni, han creat una força del no-res, han posat al servei de Catalunya un instrument considerable. Aquesta és la conclusió que he tret de l'estudi d'aques-

ta època, i per demostrar aquesta conclusió he escrit aquest llibre. Si el publico és perquè tenint en compte que els homes de trenta anys estem molt més al corrent de qualsevulla insanitat prehistòrica o futbolística que no pas dels esforços que feren els nostres pares per donar un sentit a la nostra vida, em sembla que faré un positiu servei a la gent del meu temps. Estic segur que les generacions joves hi trobaran una quantitat tan excepcional de novetats i de coses insospitades que quedaran literalment impressionades.

* * *

Si aquest xoc es produeix, cal que les persones que el sentin en treguin les conseqüències naturals. El dia que es pugui, caldrà començar de cap i de nou i llavors serà l'hora de demostrar que l'experiència ens ha aprofitat. La millor demostració de la realitat d'aquesta experiència consisteix ja, a hores d'ara, en posar les coses de manera que els polítics del país—no els aficionats—puguin treure el màxim rendiment de les seves forces. Fa set o sis anys ens podíem permetre el luxe d'ésser uns passionals, de fer provatures divertides, de llegir harmoniosos i sublims discursos havent dinat. Ara tenim massa experiència—em sembla—per recaure en aquests mals. El temps ha fet una gran tria, ha separat el que és palla del que és gra. Aquesta tria ens ha demostrat—i la gent d'una manera clara o d'una manera secreta no parla de res més—que el sentit de la iniciativa encara no s'ha desplaçat de les forces més polítiques de la generació anterior. Tothom té els ulls fixats sobre En Cambó. I això s'ha de respectar si ens hem de treure del damunt, finalment, la fama de barbàrie política que tenim—car la barbàrie política no és altra cosa que la manca del sentit de l'aprofitament dels homes i de les coses. Tothom, en efecte, considera avui que un retorn al diletantisme seria fatal.

Jo voldria, doncs, això: que la gent que trobi en aquest llibre elements de convicció es posi d'acord amb si mateixa. I que la gent que no n'hi trobi es serveixi combatre el llibre de la manera que pugui. Jo estic a la disposició de tothom. Manin i disposin, en efecte, del seu affm.

JOSEP PLA

A PROPOSIT DE L' "ELOGI DE CATALUNYA"
DE VALLES I PUJALS

UN llibre català que en pocs mesos ha aconseguit tres edicions, les quals sumen en conjunt molts milers d'exemplars, constitueix un esdeveniment editorial important que pot tenir prou influència damunt d'un sector relativament nombrós del nostre públic. Una vegada ha assolit ja ben lliurement aquesta obra tals proporcions i l'èxit de llibreria ha quedat assegurat, havent transcorregut un marge de temps suficient des de les aparicions successives de les tres edicions indicades, bé podrà ésser-me permès (fent ús quan menys del mateix dret que utilitzen amb llicència anàloga els qui amb més o menys entusiasme l'aplaudeixen) de manifestar francament, i fins una mica cruament, la meva opinió respecte d'aquesta obra, de la qual amb tants extraordinaris encomis han parlat, des de les planes d'un dels nostres principals i més estimats diaris, alguns amics de l'autor.

A què ha estat degut el recent èxit bibliogràfic d'En Vallès i Pujals? En aquesta època en què tanta gent nostra vibra amb intensitat, estant més desvetllat que mai el sentiment patriòtic, en un moment en què qualsevulla ocasió és aprofitada amb entusiasme per a l'esplai de tal sentiment, el títol verament atraient d'aquest llibre: "Elogi de Catalunya", i també, en no poca part, la natural associació al nom del seu autor del record del càrrec de representació popular que ocupà un temps i que sempre sol donar davant del públic determinat relleu, han estat, al meu entendre, els dos factors decisius de tal èxit. Ni l'un ni l'altre, però, no han d'ésser obstacle per a que exposi aquí amb tota claredat els comentaris que em crec en el deure de formular. Perquè en una època en la qual el règim de censura governativa limita ja en diversos aspectes les matèries a tractar en els nostres diaris i revistes, no estaria bé, al meu entendre, que reduís-sim més encara nosaltres mateixos l'àrea de temes a comentar i que tanquíssim i esquifíssim el camp de discussió en matèries legítimament opi-

nables, creant, amb un sentit d'encongida i extremada prudència, immunitats que no tinguin suficient justificació a l'entorn d'obres i de persones determinades, pel sol fet de què se'ns presentessin recobertes amb el vernís de l'entusiasme patriòtic. No creuria tampoc convenient de fomentar un engrescament fàcil sobre la base d'allò que no sigui de per si mateix estimable; car estic convençut que cal que siguem exigents amb les nostres coses, volent per a tot allò que amb elles es relacioni la deguda solvència.

Amb tota sinceritat he de declarar, doncs, manifestant la meva personal impressió, que la lectura del llibre alludit no m'ha pas plagut; i he de dir obertament que crec oportú, després de tanta *réclame* interessada, de donar per la meua part per finida respecte de tal llibre la benvolença del silenci, que és el màxim que de moment li havia pogut concedir.

Entenc, per de prompte, que aquest llibre ve a representar una mena de regressió a una de les fases, ja superades, del nostre moviment col·lectiu; constitueix en certa manera un rescalfat; és com un rebrot tardà d'una època passada. Si en altre temps hauria pogut tenir el seu valor, avui, pel seu to, cas que se li volgués donar, com alguns pretenen, una significació important, més aviat podria portar alguna desorientació dintre el sector del nostre poble ja convençut, sense ésser apte tampoc per dur el convenciment als qui hagin d'ésser guanyats a la causa pairal. Això en quant al seu sentit general. Pel que fa particularment a la seva redacció, la trobo poc acurada; la informació, sovint equivocada, és molt deficient, l'estil és poc castigat. Fa l'efecte que aquest llibre ha estat escrit amb massa poc esforç per un aficionat qui té una facilitat verbal abundosa. És ben bé l'obra d'un professional orador de *meeting*, propens a servir-se de tòpics rebregats i de frases d'efecte, amic de *latiguillos* i d'altres trucs retòrics no gaire refinats; el qual, posat a escriure ho fa tal com raja, tractant una mica de tot, sense estudiar bé res. Aquesta manera d'En Vallès ens era ja coneguda; no és pas una novetat. En tot cas, més aviat val a dir que l'"Elogi de Catalunya" representa un progrés en comparació amb aquell altre llibre infelicíssim en el qual, uns quants anys endarrera, aplegà diversos articles periodístics seus; recull d'articles per molts conceptes lamentable. De totes maneres, em sembla que si en el punt a què ha arribat a casa nostra el moviment pairal, haguéssim de refiar-nos encara, en concepte de representatives, d'obres com l'"Elogi de Catalunya", estaríem ben posats.

Mancat de qualitat literària, no tenint tampoc, en realitat, una emoció profunda (distinta de l'exaltació verbal), i mancat així mateix d'una segura i precisa informació, què és, doncs, allò que podria ésser considerat com a més estimable d'aquest llibre? Sens dubte la bona intenció, sempre presumible, de contribuir a divulgar el coneixement de les coses nostres. Però caldria tenir en compte que no és la bona intenció la que determina el valor de les produccions intel·lectuals; i s'hauria de tenir present, no res menys, que el fer una obra divulgadora no ha d'implicar pas vulgaritat.

El llibre d'En Vallès el trobo, en conjunt, matusser, poc original, incomplet i tarat de mal gust. Conté gran quantitat de frases fetes, adotzenades; s'hi troben en ell, també, adaptades, amb apropiació directa, algunes frases cèlebres (“des del monestir de Ripoll deu segles estan contemplant-nos”). Hi ha en aquest llibre nombroses dades inexactes, que hi sobreviuen després d'haver estat objecte de rectificacions definitives; imatges poc elegants o francament carrinclones (com aquella de les muntanyes presentades a manera d'ossos foradant la pell, o com la comparació entre l'home mediterrani i els musclos); visions massa simplistes o mal enfocades de molts problemes històrics; i certes observacions que resulten, a fi de comptes, d'un còmic bastant pujat (com aquella que dona per senyal de la intensitat de la romanització de l'actual camp de Tarragona el fet que els carreters “van dalt del carro i el guien drets amb les cames aixamplades, com els aurigues romans”!).

No és que deixi de tenir en absolut aquest llibre capítols o paràgrafs fins a cert punt reeixits; n'hi han, ho reconec, que són bastant passadors, i àdhuc algun prou encertat. Així mateix confesso d'haver pogut observar que la tercera edició ha estat millorada respecte les anteriors, havent-hi estat esmenada qualque errada frapant de la primera redacció. Però, en general, els defectes bàsics de què pateix i que he indicat abans, han de perpetuar-se forçosament en totes les edicions que es puguin fer d'aquest llibre, perquè són tares congènites. La superficialitat amb què gairebé totes les qüestions hi són tractades, la manca d'enllaç suficientment coordinat entre molts dels capítols, les llacunes i omissions extenses, i l'absència de rigor metòdic i de gradacions en l'exposició de les distintes matèries, presentades generalment mitjançant unes quantes notes més o menys llampanants però incontrolades i sovint inorgànicament reunides, són vicis fonamentals, incorregibles si no és refent-ho de cap i de nou (però llavors ja no seria el mateix llibre). Defectes de temperament, de formació i de ten-

dència dels autors determinen naturalment, quan no són superats per qualitats eminents, certes imperfeccions que esguerren llurs respectives obres.

Seria, crec jo, equivocat, de voler tancar els ulls i esforçar-se en tractar de fer creure que és una cosa excellent i transcendental allò que no passa d'ésser un intent poc afortunat, una obra molt mediocre, de la qual l'únic resultat que es pot esperar, al meu entendre, és el foment d'un xovinisme barat. Des d'un punt de vista cultural, la prova de la manca de consistència d'aquest llibre està en què no resistiria pas la traducció a cap dels principals idiomes. No pretenguem, doncs, atribuir-li un mèrit o valor que realment no té; car, l'únic que aconseguiríem, en tal cas, seria de quedar tots plegats en una postura poc airosa. Des d'ara tracto d'evitar-ho trencant notòriament l'aparent unanimitat respecte l'obra d'En Vallès, unanimitat que, veritablement, no existeix. A les lloances que li hagin estat dedicades caldrà contraposar-hi, almenys, aquesta crítica meua, decidida i rotunda; entre mig d'aquelles i d'aquesta hi ha una ampla zona de silenci, de la qual el no haver-se definit, pot tal vegada significar només una reserva discreta o una marcada indiferència, no pas cap adhesió.

F. VALLS-TABERNER

F. DOMINGO

EL MISTERI DELS SANTS INNOCENTS

(FRAGMENT)

*Car jo sóc el pare, digué Déu, i conec la
condició exacta de l'home.*

Sóc jo qui l'ha feta.

*I jo no demano pas molt. Jo no demano
sinó el cor.*

*Quan tinc el cor, trobo que ja està bé. Jo
no sóc pas difícil.*

.
*Totes les submissions de tots els esclaus del
món no valen un bell esguard d'home lliure.*

*Millor dit, totes les submissions de tots els
esclaus del món em repugnen i jo ho dona-
ria tot*

Per un bell esguard d'home lliure,

*Per una bella obediència, per una bella
tendresa, per una bella devoció d'home lliure...*

.

*A aquesta llibertat, a aquesta gratuïtat jo
ho he sacrificat tot, digué Déu.*

*A aquest gust que tinc d'ésser estimat pels
homes lliures,*

Lliurement,

Gratuitament,

*Per homes de debò, virils, fermes, adults,
tendres, però d'una ferma tendresa.*

*Per tal d'obtenir aquesta llibertat, aquesta
gratuïtat, ho he sacrificat tot.*

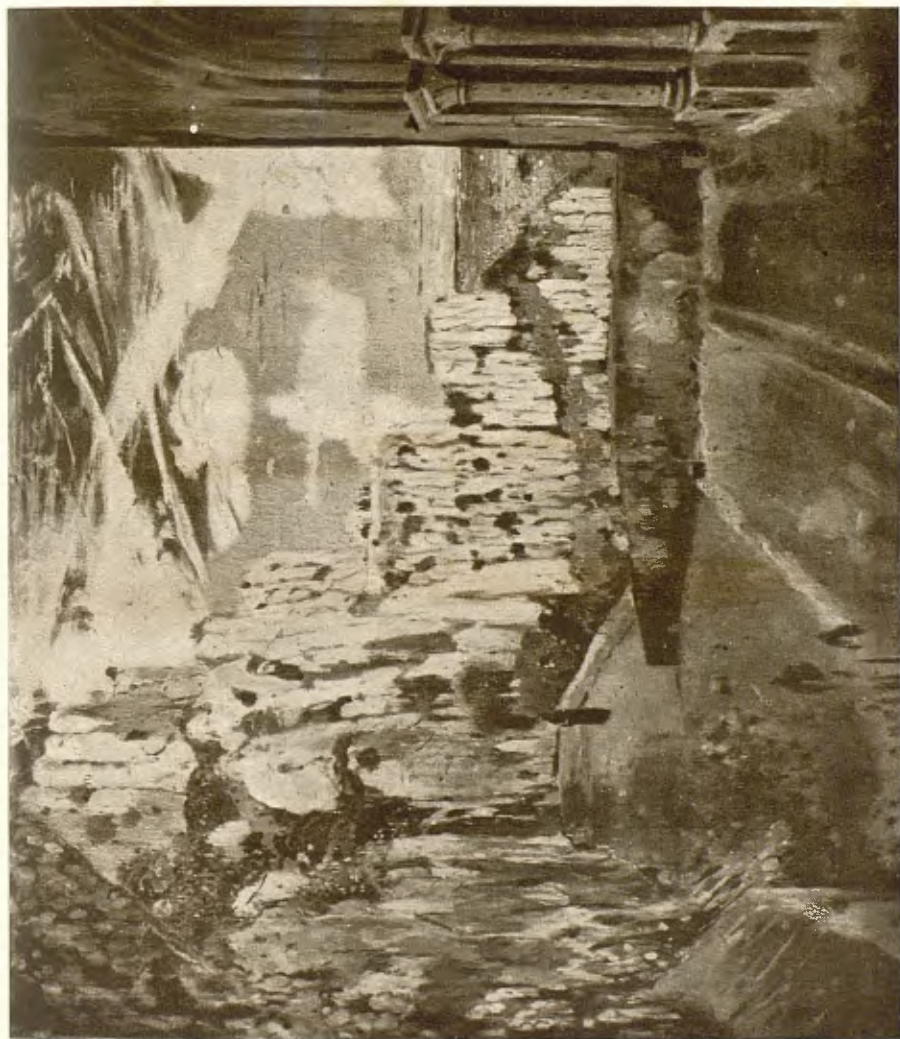
*Per tal de crear aquesta llibertat, aquesta
gratuïtat.*

*Per tal de moure aquesta llibertat, aquesta
gratuïtat.*

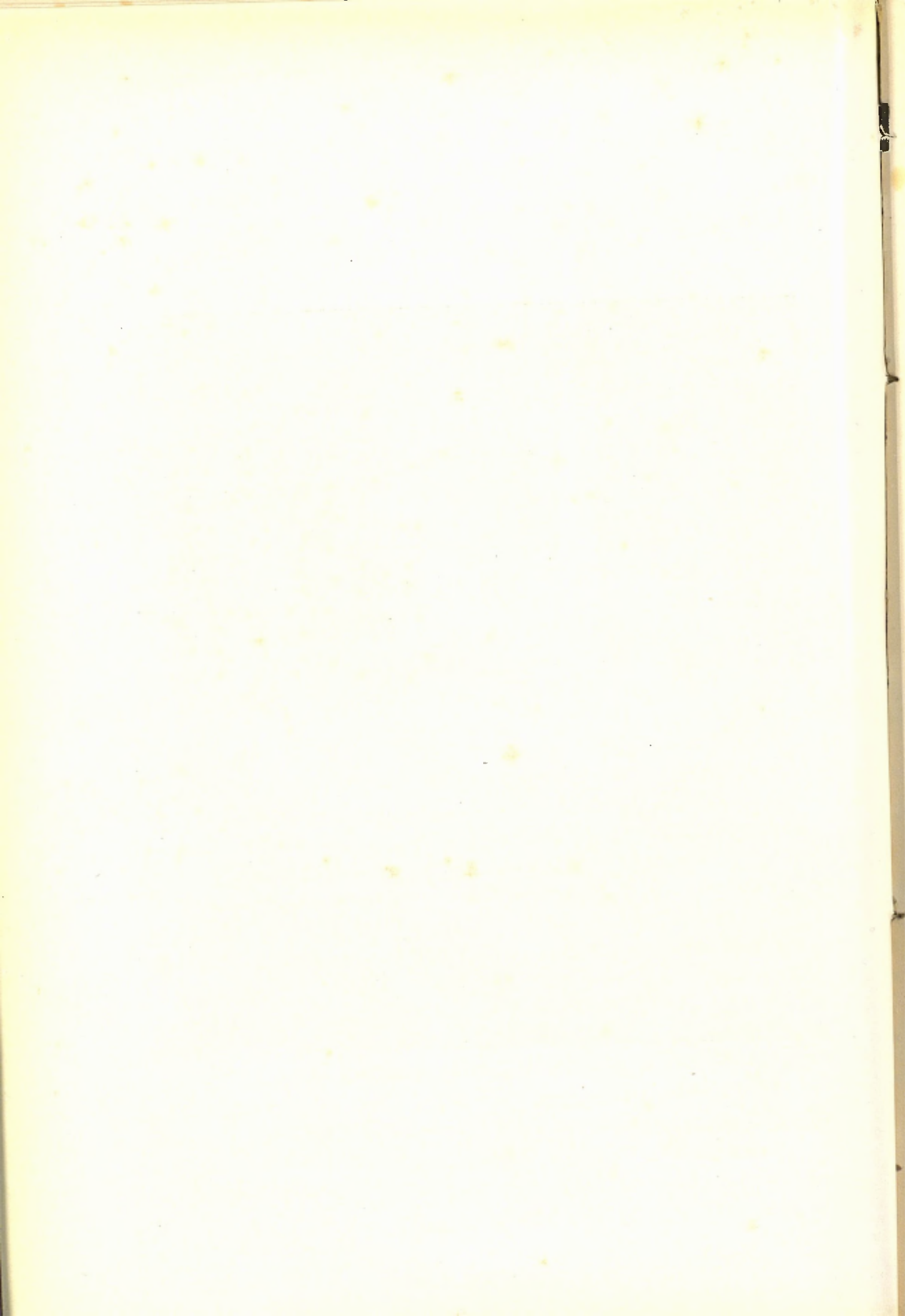
Per tal d'innovar-lo de la seva llibertat.

CHARLES PEGUY

(TRAD. J. M. JUNOY)

PL. N.º XIII. — JOAQUIM MIR : PAISATGE
(COL·LECCIÓ JOSEF SALA)

COMIAT

Em trobava en un passeig de tarongers, càlid i misteriós. El cel ja era un poc enfosquit i les llums elèctriques, caigudes ça i enllà, feien una llum blanca de cera. De cada branca penjava un oblit, i les taronges devotes cremaven en aquell esgrogueït cap-tard. La meva esgrogueïda faç passava per entremig d'aquelles llums i l'encesa color em feia els ulls més sinistrament negres. Cada vegada que guaitava el cel, desitjant noves melodies amoroses, m'aturava, tan llunyà com les hores, el campanar—pèndola morta. Però la mirada neguitosa movia els oblits que penjaven de les branques i em semblava trobar-hi antigues coneixences.

Adolorit per totes les coses, m'enternien vanament el brollador, com la testa d'un canelobre vestit de seda negra, i les gotes de cera rosada dels peixos que no veia. Els arbres, a terra, obrien i tancaven portes d'ombra i d'aquell ventall només en restava el verí espargit damunt la blancor d'un banc, fred com les meves venes.

En el passeig, mai no ferit per les meves petjades, hi havia un ull al cor de cada fulla, que em mirava inclinat, com un somriure caigut, com un barret de cantó, provocador. La temença em lligava del tot, i la mà no tenia prou força per a abastar un niu de cireres ambarines que amagaven una branca, que amagaven un bes. Com un novici, caminava per aquells corredors on totes les facècies mesquines penjaven de la paret. Sentia les meves passes com enraonaven al darrera.

De prompte, a plena coberta, començaren de sonar tots els instruments follament, i els oblits de sacsejar-se de les branques, i de moure's en renou totes les fulles del jardí, com si quaranta jutges, alhora, giessin els folis d'una acusació. Entremig, s'oïen unes estultes rialles, un bruit esfereïdor. De l'arbre jovençà, afligit, queien unes llàgrimes que un tel d'aranya recollia tremoladís. Assegut a la taula, tenia al davant, llargaruda com un coltell, la lletra enganyadora de l'amada. La deixà coquetament, com un mocador oblidat, perquè jo la seguís tota la vida. Obrint el plec, els anys em venien a sobre, i un cabell negre caigut s'apretava contra el pa-

per, i era blanc. L'amada, però, fugia molt lluny, amb la mitja aia del plec blau-cel i perfumat, per vela.

RETAULE

DESPRÉS d'una harmonia una harmonia una altra i davant els ulls una placa d'argent-viu sonor. L'aigua fuetejada per l'hèlix, joguina com un ocell endut pel vent, i el verd tan joliu del prat, d'un to d'absenta, escampaven finíssims encenalls de colors. La veu polida dels xaragalls amanyagava les testes dels palets que es repartien l'ànima de la lluna. Tot el prat era ple del tornasol fresc d'un llençol de fil i les randes de l'eura eren tremoladisses sota les gotes d'aigua. En mig de l'herbei, plumes d'ocell caigudes esperaven el pas de l'altiu cavaller que, prenent-les, les encimés en el seu casc. Ni de prop, ni de lluny, però, oïa el repicar dels tabals. Només de l'indret d'on ix el sol venia un camí ferit de roderes, on hom endevinava el solc gronxador de l'esclop i la cara retallada per tots els vents, menant els bous. Encara, de nit, les roderes del camí eren clapades de bassols de goma laca aigualida, sang i fang de la fugida del sol.

Jo hi arribava, després d'haver trescat per mil camins, adés braços guiadors, adés vels voleiadissos i enganyadors per fer-me perdre en un clot de muntanya. Llavors, plorant, veia la vall de terra rogenca, creuada, com un pa rodó, per feixucs camins, i saltava la tanca, i em vestia d'arbre, i passaven els vestidets de cotó, la cartera sota el braç i el cabell cresta de gall, caminant en renglera cap a l'escola: el mestre feia la cara més ferrenya per espantar-me.

Guaitant el prat, ara que els nirvis tivants de les cames ja han segat tantes rutes, trec de dintre la cartera que porto penjant al costat, ulls petits, bocins de dia, colorits i estriats com petxines, bales brincant a les mans com brincaven de dia, caient a la bossa. Tota la jornada, els he portat prop del cor, perquè vigilés si encara eren vius. Records, voltats de fosc, resplendeixen amb rara fosforescència. Vénen i corren i salten i em lleven la timidesa del nou arribat. Per què, alegre, jugo pel prat amb la frescor d'hi-

vern? Neu glaçada al cel—estrelles: remoreig al bosc—un que es fa pas: l'ocell volant mostra el cor, com una ploma petita acabada de néixer: flabiols i formatge tendre. La nit reposa al pit dels ocells que dormen, pobrics, en branques d'estrelles... Nadal?

A UNA DANSARINA

Danseu tan bé, que tot s'enxiqueix a la vostra presència,

Àgil, camineu per sobre la música flonja.

Qui pogués veure-us, damunt la ratlla blava de l'horitzó, dansant al so
[del corn marí i dels peixos!

El tros de sol que amagaríeu, magnificaria el vostre gest amb un solemne
[timbaleig d'ombres multicolors.

JOAN J. MITJAVILA

J. MIR

L'EDAT ETERNA

No cal inquietar-se a propòsit dels temps i de les èpoques, car el seu misteri depèn de la saviesa de Déu i del seu amor.

Dostoievski

H I ha dues coses en aquest món d'una evidència extraordinària. Que seria una ximpleesa creure que tots els alemanys són com Bach o Mozart i que seria una niciesa creure que tots els americans són com aquells que assaltaren una presó de Massachusetts i linxaren un parell de negres.

I, no gens menys, tota una gentada s'obstina a convertir aquest parell d'idees en credo polític i religiós. Hem vist persones que justificaren el bombardeig de la catedral de Reims invocant la *Missa* de Bach. Hem sentit persones que no reconeixen la gesta de Lindbergh invocant el linxament d'un negre.

I això és degut a què una gran gentada només té una visió parcial de la humanitat; i encara, una visió de la part més deplorable, només. D'ençà del pecat original que al món hi ha la noció del bé i del mal. Obstinar-se a veure totes les coses per una sola d'aquestes bandes és una follia. Aquell qui només vegi el bé serà un foll, però un foll simpàtic, alegre, i per fi de comptes generós. Aquell qui només vegi el mal serà un foll insuportable, trist, rancuniós, que és la pitjor classe de folls.

Aquesta classe de folls deuen pertànyer a aquesta mena de desgraciats que tot el dia estan dient mal del nostre segle, que a tothora volen enllaminir-nos amb el tast d'èpoques passades i que estan anunciant a cada moment un cataclisme mundial.

Aquesta gent són, en últim terme, els qui del passat només recorren Bach o Mozart i del present només saben els linxadors de negres.

La humanitat té, i ha tingut, un defecte paorós, que és el de donar una importància excessiva a algunes paraules insignificants i negligir-ne d'altres de capitalíssimes.

El debat entorn de l'art modern, de la música moderna, per exemple, ha estat una de les coses més desgraciades. Quin sentit té, això de *modern*? Ah, Déu meu, que d'aquí cent anys contra els *moderns* no invocaran pas ni un Bach ni un Miquel Àngel, sinó un Debussy i un Picasso!

En canvi hi ha molt poca gent que es debati pel sentit del començament de l'Evangeli de Sant Joan: "Al principi era el Verb i el Verb era en Déu i el Verb era Déu".

Com més es meditin aquestes paraules més es veurà l'eternitat de *totes* les coses, més fàtua es tornarà la discussió entre un món modern i un món antic, més grotesca esdevindrà la picabaralla entre l'art antic i l'art modern.

Als homes ens pesa massa la idea del temps, i no volem comprendre que al principi el Verb quan creà el món ja creà el món *antic* i el món *modern*.

Si ho comprenguéssim no en parlariem mai més.

I encara sense això, no seria millor fer més cas del concepte de *novetat* que del de *modernitat*? Perquè *nou* és una cosa completament oposada a *modern*. Modernitat és un simple accident, novetat és una complexa qualitat. De modern se'n pot ésser avui i demà potser no. De nou se'n pot ésser sempre perquè nou vol dir recrear-se. El món cada dia és nou perquè cada dia és creat. El sol cada dia és nou, la nit cada dia és nova, i ho són sense destruir el dia o la nit que els han precedit.

Bach i Debussy seran eternament nous, mentre que algun músic modern ja ha estat vell l'endemà del seu dia. Miquel Àngel i Picasso seran sempre nous, mentre que algun pintor modern ja ha estat decrepit l'endemà de la seva hora.

Per ésser moderns no cal cap esforç, n'hi ha prou que darrera nostra no hi hagi cap altre home. Per ésser nous ens cal un constant esforç mantenint l'esperit alerta, mantenint la nostra joventut a despit dels anys, mantenint la nostra joia malgrat dels contratemps. Per a ésser nous hem d'estar-nos renovant, dia darrera dia, com el Nou Adam, que ha afaisonat l'Evangeli.

L'home que s'anomena modern és—per dir-ho amb Jean Cocteau—, com el personatge d'aquell drama medieval que deia: "Nosaltres, els cavallers de l'Edat mitjana".

Sense aquesta idea del bé i del mal, sense aquest concepte de moder-

nítat i novetat totes les històries seran parcials i mutilades. Imagineu-vos una història del món que en parlar del segle xiv només fes referència al bisbe Cochon i que en valoritzar el segle xx només cités el nom d'un heroi alemany durant la guerra. No seria aquesta història terriblement injusta? La primera injustícia, la més evident, seria la de blasmar el segle xiv pel record funest d'un sol home i lloar el segle xx per l'heroisme magnífic d'una sola persona. Però per damunt d'aquesta injustícia n'hi ha encara una de pitjor, per bé que no tan evident. I és aquesta: el bisbe Cochon fa odiar el seu segle perquè deixà cremar una dona, però perquè aquest fet sigui tan odiós cal que aquella dona fos tot el contrari d'una dona que merescués la foguera, i efectivament aquella dona era una santa, era Joana d'Arc. I bé, Joana d'Arc no condemna amb la seva mort la vida de Cochon i no salva el segle xiv amb la seva vida? I encara, l'heroi alemany que salva l'esperit del segle xx, l'hauria salvat sense l'egoisme del Kaiser provocant la guerra que malmet tot el segle?

Hem citat només dos fets de la història, però és gairebé segur que si la resseguíem tota de cap a cap, per cada heroïtat trobaríem una covardia i per cada acte punible en trobaríem un de lloable.

D'això permeteu-nos que en traguem una conseqüència. Que mai no hi ha hagut una època pitjor que l'altra.

Aquesta nostra opinió—que entre altres avantatges té el de fer estimar l'època nostra, sense la qual no és possible cap virtut cívica—, ens la contradueu dia darrera dia gent que assegura que el segle xx és molt pitjor que tots els altres. Ens hem fixat, però, que els que diuen això són gent que o bé realment no ha viscut en cap època o bé gent que ha viscut una època que si bé no tenia cap vici tampoc tenia cap virtut. I aquestes èpoques estèrils són de mal aconsellar.

Quan ens trobem enfront d'una època que tenia grans vicis també trobem que tenia grans virtuts. Hom diu pestes dels temps de Roma perquè mataven els cristians. I bé, que no compten aquells cristians per poder dir bé dels temps de Roma? Mr. Chesterton diu mal dels pensadors actuals, i bé, que no compta Mr. Chesterton per poder dir bé dels pensadors actuals?

I ara ja no serà massa arriscat presentar la idea d'una Edat Eterna. D'una Edat que va d'Adam a Lindbergh. D'una Edat que comença amb les albes del món i ja no s'estronca.

Ja sabem que una altra persona amb uns altres raonaments més seriosos que els nostres pot demostrar-nos que aquesta Edat Eterna és una simple invenció nostra.

Aquesta demostració no tindria cap valor. Després d'uns quants anys de filosofia racionalista i de ciència racionalista ja podem començar a malfiar-nos de la raó. Serà la raó una cosa admirable per comptar les estrelles del cel o les potes d'un animal antediluvià. Però serà una cosa massa migrada per saber què hi ha més enllà de les estrelles i de l'animal antediluvià. O dit d'una altra manera, per les coses immaterials, per les coses de l'esperit—que són les úniques que compten—, la raó és ben poca cosa.

Per tant no creiem en aquesta Edat Eterna perquè sigui una cosa de raó, sinó simplement perquè és una cosa de fe, una necessitat del nostre esperit.

Creiem en una Edat Eterna perquè al món hi ha una cosa que és el bé i una altra que és el mal. Hom parla de l'Edat de la pedra i de l'Edat del ferro. Però això no són Edats; ho serien si hom pogués dir-ne l'Edat del bé i l'Edat del mal.

Després d'Adam no vingué pas l'Edat del mal. Si només hi hagués hagut Caim hauria estat l'Edat del mal, però Caim matà a Abel perquè Abel era bo, per tant aquella edat era l'Edat del bé i del mal. El temps de Putifar hauria estat el temps del mal si no hagués existit Josep que era el bé. El temps de Joan el Precursor hauria estat el temps del bé si no haguessin existit els fariseus que eren el mal. El temps de Joana d'Arc hauria estat el temps del bé si no hagués existit Cochon que era el mal.

I així, de generació en generació. Ni la pedra ni el ferro, ni el feudalisme ni la socialització—coses merament accidentals—, hauran creat una vertadera Edat, mentre que el bé i el mal—coses eternes com el món—, han creat aquesta Edat que hem convingut a anomenar Eterna.

No hem pogut trobar mai el mal a una banda i el bé a una altra. No hem sabut mai un país on hi hagués el bé i un país on hi hagués el mal. Perquè al costat dels americans que linxaren negres hem trobat els negres que cantaven cançons, i al costat dels anglesos que asilaven els gossos hem trobat els anglesos que feien barallar els galls.

És indubtable que cadascú viu amb la seva família i que cada família viu en el seu barri. Sense deixar la nostra família ni el nostre barri hau-

ríem de sortir cada dia a la finestra i mirar més enllà de la casa del sabater i més enllà de la casa del sastre; deixem-ho córrer que el sastre pegui a la dona i que el sabater tingui un mal fill; mirem més enllà, mirem l'horitzó que és un cant de joia i d'optimisme. Únicament així—si sabem que al món hi ha alegria i optimisme—, podrem anar després a portar una mica de caritat a la dona del sastre que el marit li pega i al sabater de la cantonada que el fill li despèn els diners.

Si no sortim a la finestra per respirar alegria i optimisme, l'alegria d'Adam treballant la terra, l'optimisme de Lindbergh travessant l'espai, només sabrem tancar-nos dins la nostre torre de vori pensant que trista és la vida perquè el sastre pega a la dona i el sabater té un mal fill.

“No cal inquietar-se a propòsit dels temps i de les èpoques, car el seu misteri depèn de la saviesa de Déu i del seu amor.”

Hi ha algú que pugui creure que aquesta saviesa i aquest amor puguin deixar, per un temps llarg, el món batent-se contra el mal sense l'ajuda del bé?

Nosaltres creiem que aquesta saviesa i aquest amor han fet aquesta Edat que ha conegut el bé i el mal des del primer dia. Aquesta edat que ha fugit del mal i ha caigut en el mal. Aquesta Edat que ha cercat el bé i ha gaudit del bé. Aquesta Edat plena de xacres i resplendent d'alegries.

“En el començament era el Verb i el Verb era en Déu i el Verb era Déu.”

JERONI MORAGAS

F. DOMINGO

UN CONTISTA ES CONTA

(Acabament)

NOTA VIII

DEU ésser cap aquesta època que la meva vida imaginativa començà de prendre forma. Havent escoltat les històries que explicava el meu pare, vaig voler posar-me a inventar-ne jo mateix. Però ni en aquell moment, ni molts anys després, no tenia gens ni mica la idea d'escriure. Desitjava tenir un públic, algú que m'escoltés, explicar les meves històries? És probable que sí. Hi ha en mi alguna cosa de l'actor.

Més tard, quan ja m'havia posat a escriure, vaig estar un temps dient-me que no publicaria mai res, i em recordo que em feia a mi mateix l'efecte d'ésser una mena d'heroi, un home silenciós que s'esmunyia en petites cambres, que escrivia històries, poemes, novelles meravelloses—i res d'això no seria mai publicat.

Potser no anava mai tan lluny. Calia que fossin publicats a un moment donat. La meva vanitat ho exigia. Molt bé—jo ja havia mort i era enterrat en un indret ignorat de tots. En la meva existència real i física, jo havia estat pintor d'edificis, obrer de fàbrica, redactor de publicitat—el que vulgueu. Havia passat inadvertit en la multitud, compreneu? “Digues, John, qui és aquell? —No ho sé. L'he vist un xic pertot. Em fa l'efecte d'un actor de cinema o d'un jugador professional.”

Vegeu, somiava alguna cosa així—mort i enterrat—després ve un dia que un home furga en les golfes d'una vella casa buida. Troba un pilot de papers i es posa a examinar-los, distretament, sense gaire interès. Però tot de cop: “Ei, aquí dintre hi ha alguna cosa!”

Ja compreneu el que vull dir. No cal que entri en més detalls. Aquesta carta m'hauria pogut ésser un bon atot si hagués estat prou valent per jugar-la, però la cosa no va anar pas així.

Pel que fa a la meva primera història i a la seva invenció, nasqué del meu descontentament envers el meu pare i del meu desig de reemplaçar-lo per un pare de la meva pròpia invenció. La gelosia professional potser també jugà el seu paper en aquesta qüestió. Ja feia prou temps que es pavanava. “Aparta't una mica de la llum del projector, pare. Dóna al teu fill l'ocasió de veure el que pot fer”, vet ací el que probablement jo hauria volgut dir.

Era a la tardor i el pare m'havia dut a pintar una casa en una hisenda. Èrem als darrers mesos de l'any, el temps de les grans pluges. Potser no podríem acabar la feina que anàvem a emprendre, però, com el pare ja ho havia advertit al granger que acabava de fer-se una casa, podríem almenys “fer la impressió”—aplicar la primera capa de pintura.

En el pitjor cas, ens hauríem d'esperar allí sense fer res. “Bé, deia el pare fent l'ullet, mentrestant ens l'haurem campada tot aquest temps.”

El granger vingué a cercar-nos de bon matí amb un xarret de molles en el

qual havíem de carregar les escales, els pots, i la resta de l'ormeig de la nostra professió. Havia plogut una colla de dies seguits, i quan arribàrem a lloc, tornà a posar-se a ploure. Els fusters treballaven encara a l'interior de la casa, de manera que no hi havia res a fer allí, i el pare es traslladà a la vella cabana on vivien el granger i la seva família tot esperant que la nova casa fos acabada.

Comptava passar l'estona xerrant amb les dones o llegint algun llibre que havia descobert a la casa. El granger tenia un barril de sidra al celler. El pare, doncs, comptava no passar massa mal dia.

Quant a mi, em vaig fer amic del fill del granger, un xicot de la meua edat, i decidírem d'anar a caçar esquirols en els boscos del voltant. "Esperem que el meu pare se'n vagi a una clariana de bosc que ha netejat. Ha d'anar-hi a buscar pals per fer la tanca. Llavors agafarem el fusell i fumerem el camp. Si ens veu per aquí, em darà feina, em farà tragar fems o emblanquinar el galliner o alguna cosa així."

Passàrem el matí i el començament de la tarda xipollejant pels camps enfangats, corrent pels boscos del voltant i tornàrem massa tard per dinar; però el meu nou amic es procurà llesques de pa i talls de carn freda, i ho portà d'amagat.

Estàvem mullats i cansats, i no havíem caçat cap esquirol. Pujàrem a la palla i ens colgàrem en el tou de palla calenta.

Després d'haver menjat i ben calents dintre la palla, el meu company, un bordegàs d'uns setze anys, va tenir ganes de xerrar.

Parlàrem, com tots els xicots, de cacera i de la nostra habilitat innata a manejar les armes de foc, fent de totes maneres la salvetat que no estàrem habituats al fusell del qual ens havíem servit aquell dia. Després parlàrem de cavalls de sella. Que hauríem estat bé si haguéssim estat cowboys! En fi, de les noies que havíem conegut. Què era el que calia fer? Com acostar-se a una noia que no fos massa presumida? Aquell xicot tenia una germana si fa no fa de la mateixa edat que ell i jo hauria volgut parlar-li'n. Però no vaig gosar. Com era? Era presumida, també?

Parlàrem vagament de noies que havíem tingut com a veïnes de pupitre, a l'escola, o que havíem trobat en festes. "No has fet mai un petó a cap noia? Jo ho he fet una vegada", em digué el fill del granger. "Petonejat? Només això has fet?", vaig respondre-li, sentint la necessitat d'ésser més que ell, a causa de la meua condició de noi de ciutat.

Era tan calenta i dolça de respirar la palla en la qual ens havíem ensorrat tan profundament que només en treïem el cap, tant que aviat ens vingué son. Per què parlar de noies? Són ignorants i, ves si és estrany, tenen el poder d'afeblir els xicots, de fer-ne tipus nerviosos i inquietos.

Feia estona que jáiem sense dir res, cada un seguint els seus propis pensaments, i aviat aquell bordegàs aclucà els ulls i s'adormí.

Arribaren el pare i el granger, entre tots dos arrossegaren unes caixes fins al dintell de la porta que donava al pati de la granja i es posaren a parlar.

El granger explicà que havia vingut al nostre país de la Nova Anglaterra, del Vermont, quan era jove, i que s'havia endeutat per comprar dos cents jornals de terra, en una època en què era possible comprar terra a bon preu. Havia treballat i havia tingut sort. Al cap d'un cert temps, ja tenia la granja pagada, i aleshores havia comprat cinquanta jornals més. Això havia exigut temps, paciència i un treball obstinat. Havia calgut arrabassar una gran part del terreny. Havia hagut de treballar nit i dia; heus ací com se n'havia sortit.

I ara es feia una casa nova. Havia dit a la seva dona: "Molt bé, Mary; tu has estat una bona muller per mi, doncs vull que tinguis tot el confort possi-

ble." La casa havia de tenir bany. Costaria diners, i potser tot aquest luxe era una ximpleria, però ell volia que la seva dona en fruís. Un home, mentre és jove, pot acontentar-se de xipollejar el dissabte al vespre en un cossi de rentar la roba, a la cuina; però quan té edat i sent de tant en tant un bri de reumatisme, aleshores pensa que la seva dona mereix de tenir una banyera. I això, costi els diners que costi.

El pare trobava molt bé tot el que deia el seu hoste. (Podríem ben bé considerar-lo com el nostre hoste, i nosaltres com els seus invitats, puix que estiguérem a casa seva dues setmanes i només vàrem treballar dos dies.) Li diu que ell també ha estat sempre d'aquesta opinió. Les dones són el sexe dèbil, i això és una cosa que un home ha de tenir sempre present. "Una dona que sigui com un cavall, sabeu, a mi no pot agradar-me", féu el pare. Aleshores va parlar de la meua mare com si ella hagués estat un pobre ésser dolç i feble, que sort va tenir de l'energia del seu marit. "Vaig casar-me en el vostre país d'origen, en el Vermont", afegí el pare, abandonant-se a un d'aquells vols ràpids de la seva imaginació, tan característics de la seva naturalesa.

I un cop engegat, ja sabia jo que era impossible de dir on el portaria el seu vol. Vaig escoltar un moment, després, fastiguejat, vaig ensorrar-me encara més a la palla. La meua mare, morta ja aleshores, era una cosa que jo adorava com un tresor. Acabava de dir que ella havia nascut al Vermont d'una vella família anglesa noble i vinguda a menys. No era pas gaire forta, però podia tenir fills. Nasqueren l'un darrera l'altre, i, gràcies a Déu, a causa de la robusta naturalesa d'ell, els fills havien sortit forts.

"Aquest que ha vingut amb mi, digué, ha nascut al Kentucky. Jo havia dut la meua dona en aquest país per visitar la propietat del meu pare, i va néixer durant aquesta visita. Em vaig creure que això costaria la vida de sa mare, però res d'això: vaig salvar-la. Em va tocar no moure'm de la seva habitació una colla de dies i de nits."

Ja estava engegat, i jo sabia que el granger no tindria pas ocasió de col·locar ni una sola frase. El pare inventaria una altra família noble i vinguda a menys del Kentucky per fer pendant a la que acabava de crear tan lleugerament en els freds turons estèrils del Vermont.

Però jo m'ensorrava més i més en la palla, i el so de la seva veu es tornà més i més feble, tant que a penes en podia distingir els mots. Només sentia un murmurí feblíssim, llunyaníssim—com una brisa d'estiu agitant el fullam d'un bosc; o millor encara, com el suau murmurí d'una mar del Sud. Ja havia començat, ja ho veieu, de llegir novel·les i sabia exactament, en imaginació, com murmuren les mars del Sud en batre les illes de corall, i sabia com arriba el temible huracà, desencadenat, i neteja la mar com amb una escombra dels navilis que la solquen. Ningú no llegeix com llegeix una criatura. Es lliura tot ell a la pàgina impresa, i els més benaurats de tota la tribu dels que escrivim són potser els autors d'allò que en diem "novel·les a deu sous"—benaurats dintre llur públic, ben entès, n'estic segur.

Vet aquí, doncs, que jo estava profundament submergit en un Sud mític, un Sud meu, el producte de la meua pròpia imaginació—no la del pare. Hom pot ensorrar-se profundament en aquesta palla sense per això deixar de respirar. Tots els sons s'afebleixen, àdhuc el soroil lleuger dels roncés del bordegàs aquell que dorm prop meu. És qüestió de tancar els ulls i vet ací que hom entra en un món nou i perfumat. La mare és dintre aquest món nou, però no el pare. L'he deixat a fora, en el fred.

Jo considerava la qüestió dels naixements—del meu en particular. La idea

d'ésser nat al Kentucky—el fruit d'una unió entre dues famílies nobles i decadents—no somreia pas gaire a la meua imaginació.

Què diable! Adhuc en aquesta època em sentia un xic el producte d'una nova edat i d'un nou país. Podia tenir tots els pensaments que m'atribueixo ara? És probable que no. Però aquestes notes no tenen pas la intenció d'ésser un registre dels fets. No és aquesta llur finalitat. No són sinó notes d'impressions, un registre de pensaments vagabunds, d'esperances, d'idees que han flotat en l'esperit d'un americà d'avui dia. És probable que no hi he posat, que no hi posaré, una sola veritat, si hom accepta per mesura el patró ordinàriament aplicat a la veritat. La meua finalitat és d'ésser fidel a l'essència de les coses. Aquesta és la finalitat que persegueixo ací.

I nosaltres, americans, no hem construït prou de ferrocarrils i de fàbriques, no hem fet les nostres ciutats prou vastes, prou brutes i prou sorolloses, no ens hem lliurat prou als fets superficials? Deixem-nos emportar, pel moment almenys, per la vida, que també és un fet ella. Vós, lector, heu d'imaginar-vos assegut amb mi sota un arbre una tarda d'estiu; o, millor encara, ajaçat amb mi sota la palla aromàtica en una granja de l'Ohio. Afluixarem la brida a la nostra imaginació, ens mentirem a nosaltres mateixos si això ens ve de gust. No ens estreyem massa a preguntes.

I bé, vet ací l'Amèrica. Què és l'Amèrica? Dimoni! Vinga, no comenceu per una pregunta d'aquesta envergadura.

Pensem una mica en allò que no és. No és anglesa, primerament i—no és divertit això?—hom continua de creure que ho és. Si mai hem de tenir una raça nostra—si el gresol de què sempre parlem reïx mai a fondre la massa—, quant tindrà d'anglesa, quant d'alemanya, quant de puritana? No gaire, m'imagino. Massa eslaus, polonesos, llatins, xinesos, negres, mexicans, hindús, jueus, de tot el que voldreu, perquè les velles influències persisteixin fins al capdavall.

Però no és estrany de constatar la persistència d'aquesta vella idea? Un grup d'anglesos ha arrelat en aquell recó perdut i gelat del Nord-est—la Nova Anglaterra—i els seus fills escriviren els llibres i ensenyaren en les escoles. Físicament, en tant que reproductors, si no penetraren molt profundament en la sang nova del país, almenys feren persistir la idea del que som i del que hem d'ésser.

Amb el temps, no gens menys, el sentiment de cultura que és a la base del país ha de canviar també. L'esperit no sabria persistir en el cos. La sang parlarà.

M'havia d'ésser donat de veure com començava a esborrar-se l'empremta de la vella Nova Anglaterra, de la cultura puritana, d'assistir a la invasió física dels celtes, dels llatins, dels eslaus, dels homes del llunyà Orient, de veure la sang dels pobles somiadors del món espesseir-se en el cos de l'americà, i diluir-se la sang garneua, la sang botiguera, la sang gasiva dels homes del Nord.

Però vet ací que corro, que corro endavant de mi mateix. La meua imaginació de xicot enfonsat en la palla de la granja corria tan endavant del meu dia i del meu temps? No sabria dir-ho, però estic cert d'una cosa—que en ma vida no m'he adherit ni un instant a la filosofia de la vida tal com és enunciada pel *Saturday Evening Post*, l'*Atlantic Monthly*, *Yale*: "Endavant i sempre més amunt", "El fardell de l'home blanc", etc.

Sempre hi ha hagut en mi la idea d'un altre aspecte de la vida—vague potser—una vida que somiava unes quantes coses més colorides i més pintoresques—la crueltat i la tragèdia que s'arrosseguen en la nit, el riure, una esquitxada de sol, la pompa i l'esplendor dels antics tirans, l'abnegació senzilla dels antics devots.

No havia vist, no em recordava netament en aquella època, d'aquella vella àvia del Sud-est de l'Europa, la vella bòrnia de caràcter viu, ombrívol i perillós? En

ella hi havia possibilitats de crueltat. Una vegada havia provat de matar la meua germana amb un ganivet de carnisser, i no costava gens d'imaginar-la, a punt de matar, amb el somriure als llavis. Havent-la coneguda, hom podia còmodament imaginar la possibilitat d'una vida en la qual la crueltat tenia també el seu lloc.

En aquell moment, mentre estic profundament ensorrat en la palla calenta, mentre la imaginació del meu pare de carn i sang, assegut a baix a la granja, em dóna nobles ancestres germànics i decadents, l'ombrívola vella que era la meua àvia em feia l'efecte d'ésser més de la meua corda.

I cap mena de dubte que la calor de la palla hagi tingut alguna influència sobre la mesa en escena i sobre l'humor de la primera història que jo hagi inventat, com us en adonareu tot llegint-la. La crueltat, com la fruita de l'arbre de pa i com el plàtan, és, crec, un producte del Sud.

Segons el que m'havien contat els meus pares, jo havia nascut en un poble anomenat Camden, en l'Ohio, i en els articles sobre el lloc de la meua naixença que han aparegut als diaris, aquest poble ha estat sempre indicat com el lloc del meu naixement. És un dels pobles en els quals el meu pare i la meua mare havien campat al començament de llur unió.

El meu pare devia tenir alguns diners en aquella època, car existeix una tradició segons la qual hauria estat comerciant, i, per afegidura, el matrimoni no tenia en aquella època tantes criatures. Era molt més fàcil de canviar d'estatge. Deixar una casa, de nits potser, i canviar de poble per escapar als creditors, no era difícil. I penso i tot que al començament els seus pares li enviaven diners de tant en tant. Ara que sé poca cosa dels seus pares, i si tinc aquesta idea, és perquè no em puc imaginar que hagi pogut guanyar diners amb el treball o amb l'astúcia.

Doncs en aquella època era comerciant, la professió més magnífica que es podia exercir en una petita ciutat de l'Ohio en aquell temps. Tenia botiga en poblets anomenats Camden, Morning Sun i Caledònia. Crec que ell i el difunt president Harding havien tocat junts en l'orfeó de Caledònia.

Tenia una basteria; ja sabeu quina olor fa una cosa així. Devia ésser una botigueta en el carrer gran del poble amb un collar de cuir penjat a fora, damunt la porta.

A dintre, arnesos i guarniments nous i brillants penjats a les parets de la botiga i, al matí, quan el sol hi entrava, les anelles de coure i de níquel espurnejaven com joies.

Entraven joves grangers, carregats amb guarniments de treballar, i els tiraven amb soroll a terra—una rica i penetrant olor de cuir—un vell, un obrer, un baster, assegut sobre el seu cavall i cosint una corretja—a terra, prop de l'estufa, una caixa de fusta plena de serradures en la qual els obrers i els grangers que entraven (tots mastegaven tabac) podien escopir.

El pare es movia entremig de tot allò—el jove botiguer que era aleshores, amb el pesant rellotge de plata i la cadena d'or que duïen els botiguers joves—un futur Marshall Field, un Wanamaker, un Julius Rosenwald, en la seva imaginació, potser.

—Hola, Ted, com va això? Quan faràs recosir aquest tirant? Aquests guarniments que ara s'han posat a fabricar en sèrie no valen una pell de conill. Com se us presenta el blat? No, el gel no ha sortit encara del tot de la terra. Què penses de les eleccions, eh? Has sentit el què deia aquell: —“Tots els demòcrates no són pas lladres de cavalls, però tots els lladres de cavalls són demòcrates?”

—Creus que Frank Means es presentarà per xerif?

Això—exactament, en aquest to mateix—i, en una petita casa de fusta en un carreró apartat del poble, jo que espero néixer.
Què és un naixement? Un home no té drets a ell?

NOTA IX

Un tal naixement en un poble de l'Ohio—les veïnes a punt per si fan falta—dones grosses, amb davantal.

Elles que també han tingut criatures no estan gaire excitades, però roden pels voltants i esperen tot xafardejant. "Si aquest paper toqués als homes, que em pengin si hi havia més d'un fill per família. Els homes no saben què és patir. Són les dones qui passen totes les penes i angúnies de la vida, sempre ho he dit jo això—dic que la dona ho sent tot més fort que no pas l'home—; no penseu així? La dona té instint, aquesta és la pura veritat."

I vet ací el doctor que arriba al galop, perquè el pare ha corregut a cridar-lo. És un home alt, porta patilles i té unes manasses roges. És un metge de la nova escola, un modernista, com la criatura que ajudarà a posar en aquest món. El seu credo és l'aire pur. Per tot on va, qualsevulla que sigui la malaltia de què es tracti, sempre diu el mateix. Els modernistes de vegades són així: "L'aire pur i fresc—amb això hi crec. Obriu les portes i les finestres. Deixeu que entri l'aire pur."

Mentre l'infant està per néixer, el doctor deixa anar l'única plasereria que constitueix el seu repertori. Fet i fet, no és veritat?, més val estar de bon humor. L'alegria és una gran guaridora, i el seu credo és fer somriure els malalts en mig de llurs dolors: "Voleu saber per què sempre predico la netedat? Perquè em considero pecador i no vaig a l'església. Però he sentit a dir que la netedat és quasi la santedat. Miro d'esquitllar-me al cel sobre un tall de sabó. Això és el que procuro."

Un riure ràpid i nerviós s'escapa dels llavis del pare. Surt de la casa per repetir la dita del metge al veí que ha vist recollint les fulles amb un rasclat en el jardí del costat. Som al setembre. El pare està un xic desmoralitzat. En circumstàncies així, un home se sent vagament culpable. La gent s'avenen per inspirar-li aquest sentiment. És com si totes les dones del país l'assenyalessin amb dits acusadors, com si tots els homes riguessin, "els homes casats d'ulls grassos", com els anomena Bernard Shaw. Caldrà oferir cigars als homes, el diable se'ls emporti. Quant a les dones, diuen, mig figa mig raïm: "Mireu el que heu fet. És culpa vostra."

El pare està arrepenjat a la tanca i repeteix la dita al veí, que ja l'ha sentida moltes vegades, però, per simpatia, riu com si la sentís per primera vegada. Com atrets l'un vers l'altre per una corda invisible, s'acosten tot caminant al llarg de la tanca. És un moment d'eclipsi per als homes. Els cal el tacte de colzes. Les dones ocupen el centre de l'escena; el pare hauria dit més tard, quan, devingut actor, li agradava de xampurrejar l'argot del teatre, que "acaparen l'escenari".

Sense aconseguir-ho del tot, però. És l'instant en què jo entro en escena.

Els dos homes estan davant per davant, el pare es toca nerviosament la gruixuda cadena d'or del seu rellotge—la perdrà aviat amb tot el que té en una de les seves freqüents fallides—i de la casa surt un feble crit. Per les orelles dels dos homes que s'estan allí, aquest crit sembla força el d'un cadell trepitjat

per un amo negligent, i el pare fa un salt de costat que fa riure de nou al seu veí.

Allò, era jo—que feia en aquell instant precis la meva entrada al món.

.....

Com van les coses, però la nostra imaginació desitja de vegades alguna cosa diferent. Mentre estic profundament ensorrat en la palla de la granja, aquell dia de tardor, mentre el ressentiment—produït pel fet que em facin passar pel producte de dues famílies aristocràtiques i decadents—em creixia més i al mateix temps que la calor de l'estiu desaparegut—capturada i conservada per la palla—s'escampava pel meu cos, enfredorit d'haver vagabundejat tot el dia pels boscos sota la pluja freda empaitant esquiroles; mentre la calor s'apoderava del meu cos, l'escena del meu veritable naixement, que acabo de descriure, s'esborrà. Vaig fugir del camp de la realitat per entrar en el de la imaginació.

Sobre la sorra d'una costa desolada, allà baix, en el Golf de Mèxic, un atlètic jove d'una trentena d'anys està estirat, mirant fixament la mar. Té uns ulls cruels, com els d'una pèrfida bèstia de presa.

Deu tenir una trentena d'anys, però amb un cop d'ull n'hi ha prou per veure que el seu cos magnífic ha conservat tota la força i l'elasticitat de la joventut. Porta un bigotet i té els cabells negres, la seva pell torrada té un color bru fosc. Adhuc ajagut i laxe com està sobre la sorra groga, una calor de vida i de força sembla emanar d'ell.

Estirat d'aquesta manera, hom pot dir, qualsevol collegial ho pot dir, que, físicament, és bastit com l'ideal mateix de la novella americana. És un home d'acció—jove i vigorós—cap dubte que és un home ple d'audàcia. Quin partit a treure d'un home així! Feu-lo viure a l'època dels pioners, i serà un altre Daniel Boone. Farà centenars de quilòmetres esmunyint-se pel bosc, sense moure un bri d'herba, i us portarà la rossa filla de l'aristocràcia anglesa que, viatjant pel país, s'ha apartat distretament tot passejant després de dinar, i ha estat capturada per un indi dissimulat pels voltants; o us ficarà una bala a l'ull d'un esquirolet a cinc cents metres, amb el seu fidel rifle que anomena per facècia "la vella Betsy". Enfileu-lo un xic més amunt, encara. Feu-ne, per exemple, un heroi de Bret Harte. El veieu, el bell dandy? És un grec que opera en un camp de miners, a l'Oest, porta una camisa de seda i un feltre d'amples ales. Us perd una fortuna sense pestanyejar, i es fa amb gent més aviat violenta i busca-raons. Va sempre amb Black Peg, que és amo d'una casa de prostitució, i amb Silent Smith, el matador.

Fins al dia, a fe, fins al dia que una mestressa d'escola arriba de la Nova Anglaterra en aquest rude camp de miners. Una nit, un miner begut l'ataca i vol ultratjar-la. Aleshores ell, el company de Black Peg, tomba el miner d'un tret. Deu minuts abans, begut completament, estava estès al mig del carrer, tan begut que les mosques es divertien patinant-li pels ulls, però el perill que corre la mestressa d'escola l'ha desenterbolit instantàniament. Ara és un gentleman. Ofereix el seu braç a la institutriu i l'acompanya a la cabana d'ella tot discutint Emerson i Longfellow. I després el nostre heroi s'acomia d'ella al dintell de la porta i va a refugiar-se en un lloc desert de la muntanya. S'asseu per esperar l'hivern i les neus que li permetran de deixar-se morir de fred. S'ha adonat que està enamorat de la noia de la Nova Anglaterra. Ara que, com hom diu en aquell llenguatge del Far West que reproduïxen els millors textos, "ell no és digne d'ella".

La veritat és que el meu pare, vull dir el pare de la meva imaginació, hauria

pogut servir de model a una bona dotzena dels nostres fabricants d'herois americans. És d'aquesta pasta. Vet aquí. Entre les mans d'un Jack London, hauria estat un altre Llop de les Mars o un "musher" que, en les profundes neus del Nord gelat, tanca una verge rossa en una cabana isolada, i la deixa escapar al darrer moment per respecte a la difunta de la seva mare, que esperava una altra cosa de la seva filla. I més tard, hauria anat a estudiar a la Universitat de Yale per esdevenir després agent de canvi, especular amb audàcia sobre valors ferroviaris, casar-se amb una dona que no té res més al cap que l'esclat i la parençeria de la vida mundana, abandonar-la, fer bancarrota, treballar la terra, i sortir de tot això amb les mans netes—per exemple, teniu, en les columnes del *Saturday Evening Post*. Sí, a fe, la cosa és possible.

Per exemple, en allò on el meu pare imaginari no tenia gaire sort, era en el fet que li calia viure en la imaginació d'una criatura arrupida en la pallissa, d'una criatura que no tenia gaire experiència amb els herois.

I per començar, no hi ha pas cap mena de dubte que tenia certes febleses. No era sempre prou atent ni prou bo amb les velles dames i els infants i, com ho veureu després, hom no podia sempre confiar-li verges. Li era impossible de tenir seny sempre, vet ací el pinyol de la història, i quant a les verges, com menys parlem de la conducta que el meu home seguia envers elles—llevat, ben entès, en les novel·les i en els films—millor serà. Com ha dit Mr. Howells: "Més val mostrar als lectors només els aspectes més brillants i més seductors de la nostra existència comuna."

Però tornem a l'home estirat a la sorra. Segurament, tota la seva vida havia estat un home d'acció. La Guerra de Secessió s'havia acabat alguns anys abans i durant aquesta guerra la feina no havia pas anat malament. Havia entrat com espia al servei del govern federal. Però, un cop en el Sud, havia aconseguit fer-se donar un paper idèntic en l'exèrcit confederat. Això li dava una gran llibertat d'acció, i se n'aprofitava per guanyar molts diners exercint el contraban. Quan no tenia rensenyaments per donar a l'un o a l'altre dels seus amos, no li costava res d'inventar-ne—en temps de guerra això és cosa fàcil. Era, acabo de dir-ho, un home d'acció. Mirava els resultats, com hom diu en publicitat.

Un cop acabada la guerra, es ficà al Sud, amb el cap ple de projectes. Quan el trobem per primera vegada, en aquella costa solitària, espera un vaixell que condueix uns quants dels seus associats. En una rada, prop de la desembocadura d'un riu, unes deu milles més lluny, hi ha un vaixell tripulat per assalariats seus, esperant el seu retorn. Proporciona armes de contraban a diversos partits revolucionaris de l'Amèrica del Sud. Espera l'arribada d'un home que ha de portar-li una quantitat de diners.

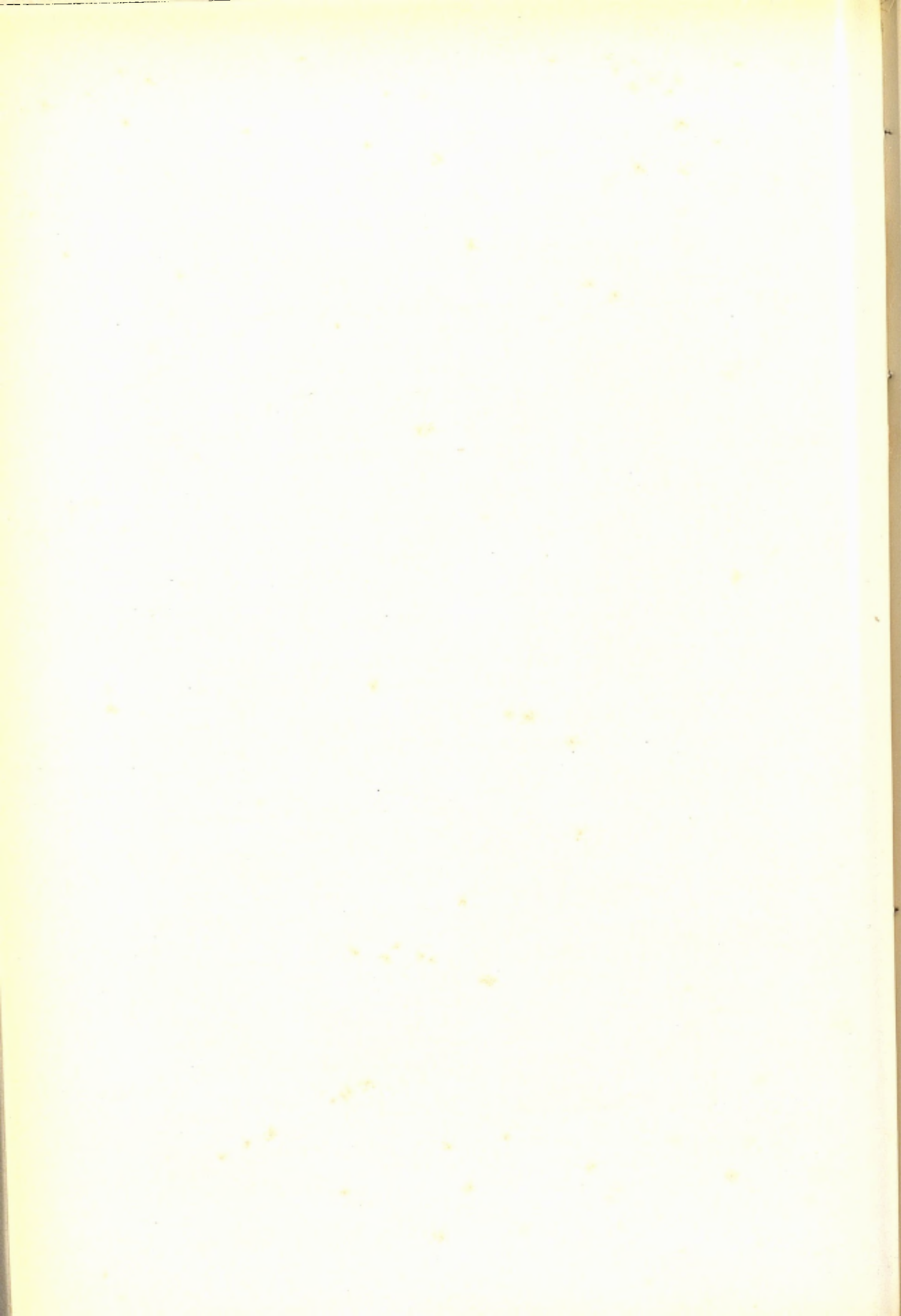
Pasa el dia, arriba el vespre i per fi, una hora abans de fer-se fosc damunt les dunes desertes, s'albira un vapor. El meu pare fictici s'aixeca, lliga un drap al cap d'un bastó i el fa voleiar. El vaixell s'acosta i tira dos bots a l'aigua. Deu o dotze homes s'hi embarquen i posen proa a terra. Hi ha una dona amb ells. Així que els passatgers són als bots, el vaixell s'allunya.

L'home de la platja es posa a arreplegar branques i fustes a la deriva per fer foc. De tant en tant tomba el cap i mira els bots que s'acosten. Això que els seus visitants vinguin amb una dona el posa de mal humor. Les dones només serveixen per esguerrar els afers. Per què porten una dona? "Al diable les dones!", remuga, tot caminant per la sorra, amb un braçat de posts contra el pit.

Després el bot aborda. Catàstrofe! El partit revolucionari ha estat esmicolat. Tots els seus militants, o poc se'n falta, estan agafats i a punt d'ésser executats.

PL. N.º XIV. — JOAN SERRA : NU
(COL. LECCIÓ GALERIES MARAGALL)

Ni un cèntim per pagar les armes que s'havien d'embarcar. Gràcies si n'han pogut sortir vius els que són a la platja, davant del contrabandista. S'han escapat en dos bots, a força de rem s'han guanyat l'alta mar i un vapor els ha recollit. Un d'ells duia diners, i això féu decidir el capità a portar-los fins aquella platja on comptaven abordar el mateix dia, però en circumstàncies ben diferents.

Unes circumstàncies ben diferents realment!

La dama que va amb ells—és ben cert, una persona d'allò més excepcional. Filla d'uns rics plantadors de canya de sucre del seu país natal, s'havia lliurat amb tot el seu jove cor a la causa de la revolució. Vingut el daltabaix, ha hagut de fugir amb els altres. El seu pare, en un accés de covardia, l'ha rebutjada per filla, i ha estat condemnada a mort. Què fer, sinó fugir?

A falta d'altra cosa, almenys han dut de què menjar. Ja que caldrà passar la nit allí, vinga, a sopar. L'endemà matí, és el cap de la banda qui expressa aquest desig, el contrabandista els guiarà vers l'interior. Tenen amics a Amèrica, però si haguessin desembarcat en algun port, llur govern hauria estat força capaç de demanar l'extradició a les autoritats americanes—per sofrir les conseqüències de llur follia.

Amb un sinistre somriure en els seus llavis cruels, el meu pare fictici ha escoltat en silenci; després, s'ocupa del foc. La nit arriba, ell va i ve sense fer soroll. Un desig estrany i nou s'ha ficat en el seu cor dur i cruel. Com que s'ha enamorat instantàniament de la jove revolucionària, pensa en el mitjà d'allunyar-se dels altres per parlar amb ella.

En fi, havent sopat, parla. Consent a fer el que li demanen, però declara que la dona jove no pot ésser obligada a passar la nit en un indret semblant. En espanyol—llengua que posseeix a fons—ordena als fugitius de restar a la vora del foc mentre ell conduirà la dona a un indret, a cosa d'unes dues milles, en l'interior del país, on té alguns cavalls amagats en l'estable d'un seu amic, un pirata d'ostres, que viu al fons de la badia.

Els fugitius hi consenten, i ell s'allunya amb la dona jove. És bellíssima. Mentre estaven asseguts a la vora del foc, ella no ha apartat els ulls de l'americà.

Ell era del tipus de què són fets els herois americans, enteneu, i, en la seva infància, la noia havia llegit novel·les americanes. En les novel·les americanes, com en les peces de teatre americanes—ningú no ho ignora—hom pot ésser lladre de cavalls, bandejat, raptador d'infants, cavaller d'indústria o emmetzinador de pous anys i anys, i després, en un moment, tornar-se el xicot més dolç i el més amable que sigui possible d'imaginar-se, i el més ben educat per escriure. És un dels nostres trets més característics, de nosaltres americans. Cap mena de dubte que això no ens vingui dels anglesos. És, sembla, un tret anglo-saxó, d'altra banda encisador, no? Basta de pronunciar no importa quan i davant no importa qui de nosaltres el mot "mare" o bé de deixar un de nosaltres sol la nit en una cabana perduda al mig de les muntanyes amb una verge.

Per a alguns d'entre nosaltres—vull dir, per a aquells que es consagren a la política—hom obté el mateix resultat parlant del senzill i humil treballador, però és la verge que fa diana a cada tret. Per fer rajar de la nostra ànima allò que té de millor, la verge té un rendiment del cent per cent.

Davant una verge, un no sé què que fa pensar en l'albada sobre les muntanyes, s'esmuny en l'esperit de l'anglo-saxó i una dolça llum s'encén en els seus ulls. Si té en algun toc un vestit d'etiqueta, corre tot seguit a posar-se'l. No s'oblida d'afaitar-se i fer-se tallar els cabells, i estaria sorpresos de constatar com tot es clarifica després d'això.

Però m'aparto del tema. En el meu entusiasme envers els meus compatriotes, em separo massa violentament de la meva infantesa. No és pas cosa d'un marrec, saber apreciar tan completament els nostres trets nacionals.

La història que m'havia promès de contar és la del meu naixement al món de la imaginació—por oposició a aquell altre naixement massa realista que ja he descrit—i que, com ja he dit quan era hora, tingué lloc a Camden (Ohio).

Bé. Ha passat un any, i neixo per segona vegada, si així es pot dir, però aquest segon naixement és ben diferent d'aquell que tingué lloc en un poble de l'Ohio. Té més interès. Llegint això, oh vós que heu tingut paciència per seguir-me fins aquí, us sentireu arrencat a la vostra monòtona vida de cada dia.

I si heu llegit Freud, trobareu un escreix d'interès en el fet que, en el meu naixement imaginatiu, he conservat la forma i la substància de la meva mare de debò tot empescant-me un pare nou de cap a peus, que no imagino—però fent d'ell no menys que un heroi—sinó per cobrir-lo de fang. Em traieixo als ulls dels iniciats, ben cert.

Però que sigui el que Déu vulgui. Veieu la meva mare estesa en un llit d'una cabana aïllada, situada en una altra platja llarga i sorrenca, igualment del Golf de Mèxic. (En la meva vida imaginativa, sempre he tingut la nostàlgia del Sud perquè hi fa calor.) El meu pare imaginari s'ha casat honorablement amb la meva mare el mateix vespre en què ella deixà, per anar-se'n amb ell, els seus compatriotes asseguts a la vora del foc sobre l'altra platja. Això ha succeït després d'una metamòrfosi en el natural del meu pare, metamòrfosi que ella esperava, puix que havia llegit novelles americanes i havia vist dues o tres peces americanes en el teatre de la capital del seu país.

Agafant els cavalls de casa el pirata d'ostres, s'allunyaren plegats i arribaren a un espès bosc de magnoliers florits. Al cel hi havia una lluna ben meridional, i era tan dolça la nit, tan blanques les brises que venien de marina, tan tendre el brogit dels insectes sota les ferradures dels cavalls, que la meva mare es posà a parlar de la seva llar perduda i de la seva pròpia mare.

Per al meu pare fictici, un semblant conjunt de circumstàncies—el bosc espès, el perfum de les magnòlies, el mot "mare"—sense comptar que estava tot sol en les tenebres amb una verge, una innocent—un conjunt així era irresistible. Es produí la metamòrfosi que dèiem més amunt. Oferí a l'acte el matrimoni i esmenar la seva vida.

Doncs sortiren plegats del bosc per anar-se a casar, però, ai trist!, la metamòrfosi del pare no havia de durar gaire.

Al cap d'alguns mesos, tornava a fer la vida d'abans, abandonant la meva mare en un país estranger fins que, jo havent ja nascut, podria ésser el protector i el guardià d'ella.

Heus ací, doncs, que estic naixent. És cap al tard d'un dia xafogós. Introduït en aquest món amb l'ajut de la dona d'un pescador, que és, quan n'hi ha ocasió, la llevadora d'aquests deserts—se n'ha anat, però tornarà més tard, aquesta mateixa nit—introduït d'aquesta manera en aquest món, estic arraulit al costat de la meva mare i em lliuro als meus primers pensaments. En la cabana fa una calor aclaparadora, les mosques i d'altres insectes alats del Sud brunzeixen en l'aire. Estranys insectes de tamany gegantí corren amunt i avall de la paret i, de lluny, arriba el murmurí de la mar. Estic acotxat al costat de la meva mare, feble i lassa.

Restem així molt de temps. Tot i el poc temps que tinc, m'adono de la lassi-

tud de la meva mare, i que ha perdut tota fe en la vida. "Per què la vida a Amèrica no ha estat sempre per a mi com la pinten les novel·les i les peces de collita americana?", es pregunta ella; però jo, que en aquesta època no he perdut encara el coratge ni la frescor de la visió, no estic pas descoratjat.

A fora se sent un soroll, l'arrossegar-se d'uns peus pesats sobre la sorra cremant i seca, i els gemecs d'una dona que plora.

Altra vegada un vapor vingut d'un país estranger ha abordat en aquesta costa solitària, altra vegada ha estat tirat un bot a l'aigua. En el bot, el meu pare imaginari, acompanyat de quatre dels seus sinistres còmplices, acompanyat també d'una altra dona. És jove i bella, i és una verge; però a hores d'ara, ai trist! el meu pare s'ha endurit!

L'estrangera té una por afrosa, però estima el seu raptador (donat l'estrany natural de les dones, això, ja ho comprendreu, és molt possible), i el meu pare ha tingut la diabòlica idea de posar les dues dones cara a cara. Potser vol veure-les turmentades per la gelosia.

Però la meva mare no sofrirà aquests turments. Amb el seu fill al costat, espera en silenci.

Què espera? Heus ací el que el fill no sabia dir.

Estirats tots dos sense dir res sobre el pobre jaç de la cabana, arriba aquell estrany monstre d'home tot arrossegant una altra dona sobre la sorra groga i l'empeny dins la cabana. Heus ací el que ha succeït: reprenent la seva mala vida d'abans, s'és enrolat, amb un camarada, en un partit revolucionari d'una altra nació de l'Amèrica del Sud. Aquesta vegada, la revolució ha triomfat. Ell i els seus han pres part al pillatge d'una ciutat.

Al cap dels envaïdors marxava el meu pare imaginari—podrà ésser el que vulgueu, però que és valent ningú no sabia negar-ho—si jo sóc valent, de fet, de qui em ve sinó d'ell?

Havia entrat a la ciutat al cap dels seus homes i, quan fou lliurada al saqueig, exigí riqueses per als seus homes, sense pendre'n per a ell. Com a botí prengué una verge, la filla del cap de les tropes federals, i és aquesta dona la que ara ell arrossega dintre la nostra cabana.

Era bellíssima i pots, si jo hagués tingut més edat, no hauria pas blasmat el meu pare, però aleshores l'amor de la justícia era vigorosíssim en mi.

Quan el meu pare veié que jo era nat, reculà i s'arrepentjà a la paret de la cabana, però sense deixar anar la mà de la seva dona. "Em pensava arribar abans del naixement, o al moment mateix", mastegà renegant entre dents.

Ens mirà fit a fit, a la meva mare i a mi, que li aguantàvem la mirada amb calma.

Sotraguejant violentament, com perquè s'hi fixés, la seva nova conquesta, que tenia agafada per l'espatlla, digué:

—L'hora del naixement és la prova suprema de la dona. Volia fer-vos veure amb quin valor les dones de la meva raça s'encaren amb proves d'aquesta mena. Heu de saber que, seguint els costums del meu país, la dona que es casa amb un americà es torna americana a l'acte i adquireix totes les virtuts americanes. Potser és el clima, però és una cosa que es produeix molt de pressa.

"Sigui el que vulgui, el cas és que estimo realment aquesta dona que veieu. Ara que, com que és anglo-saxona pel seu matrimoni, està moltíssim per damunt meu, tan amunt con les estrelles.

"No puc viure amb ella. És massa bona, massa valenta", afegí el meu pare imaginari, i sortí fent tentines, arrossegant sempre l'altra dona. Encara el vaig

sentir com deia, tot allunyant-se: "Les nostres dones anglo-saxones són les criatures més admirables del món. Dintre alguns anys governaran el món."

Començava a fer-se fosc en aquella pallissa, a l'Ohio. He imaginat realment l'escena absurda que acabo de descriure, mentre estava colgat en la palla calenta? A desgrat de la meva poca edat, no n'havia llegit pocs de contes i novel·les!

El fet és que aquesta estúpida història m'ha restat anys en l'esperit. Quan jo era un marrec, jugava amb escenes imaginàries d'aquesta mena, com els altres juguen amb bales virolades. Des de criatura, oposades a la meva vida real, he cultivat aquestes grotesques imaginacions. Més tard, havia d'adquirir més o menys habilitat a adaptar-les cada cop millor al món del real. Era, en un mot, la primera matèria que treballa l'escriptor novel·lesc, com el fuster fa amb els arbres tallats del bosc.

Quant a les imaginacions mateixes, sempre m'han fet l'efecte d'arbres que han crescut sense haver estat mai plantats. Més endavant, després de l'època que ara explico, vaig treballar alguns anys com obrer manual en molts indrets, i quan m'estava al costat d'una torre en una fàbrica, o quan, més tard, em feia amb homes de negocis per provar de vendre'ls coses envers les quals personalment no tenia cap interès, em vaig posar, de mica en mica, a mirar els altres homes i a demanar-me quines absurdes imaginacions podien desenrotllar-se secretament dintre llur cap. Hi era ben bé aquesta curiositat, però hi havia també una altra cosa. Tenia, com d'altra banda deu tenir tothom, un gran desig d'ésser estimat i una mica respectat. Les meves imaginacions em governen. Avui encara no puc anar al cinema i veure un dels nostres herois nacionals, Bill Hart, per exemple, sense desitjar de trobar-me com ell. Al teatre, miro els espectadors, i constato l'interès apassionat que tenen per les qüestions de l'home que és a dalt de l'escenari. Heus-lo ací que salta amb lleugeresa de la seva sella i es dirigeix a la porta d'una cabana solitària. Els que estem en la sala, sabem que en la cabana hi ha una deu o dotze homes decidits a tot i ben armats, i, lligada sobre una cadira, hi ha una noia rossa, encara una verge més treta del stock comú, per dir-ho així. Bill es detura davant la porta de la cabana per assegurar-se curosament dels seus revòlvers, i nosaltres, en la sala, sabem per experiència que, al cap d'uns minuts, entrarà i matarà totes aquelles pintes a trets de revòlver, els deixarà foradats com unes escorredores, serà ferit, però no pas greument—just perquè la verge l'hagi d'ajudar a sortir de la cabana i a enfil·lar-se al cavall, a fi que pugui anar al ranxo del pare de la noia i posar-se bo en un termini normal, just a temps per a la cerimònia nupcial.

Tot això ho sabem per endavant, però estimem el nostre Bill, i no estem quiets que el tiroteig no hagi començat. Pel que a mi fa, no assisteixo mai a una d'aquestes representacions que no em torni, un cop fora del teatre, quan estic sol en un carrer tranquil, un tipus exactament igual. Llençant un cop d'ull al voltant per estar segur que ningú no em veu, trec dos revòlvers imaginaris de les meves revolveres i els encaro ràpidament contra un arbre. "Gos, crido, deixa anar aquesta dona!" Tota la literatura americana que he llegit en la meua infància em retorna a l'esperit, i m'esforço per aconseguir una cosa de la qual parlen sempre els llibres. M'esforço per enxiquir els meus ulls com caps d'agulla. Bill Hart ho aconsegueix d'allò més bé en els films; per què jo no puc aconseguir-ho? Al cinema, veia ben clar que tots els homes, totes les dones, totes les criatures que em rodejaven, estaven enamorats de Bill Hart. I jo també desitjo

ésser estimat—ésser un xic temut també, potser. “Ah! Ara passa Sherwood Anderson! Cal tractar-lo amb respecte. És dolent quan l'inquieten. Però si el tracten bé, és dolç com una tórtora.”

Marrec colgat en una pila de palla, presumeixo que tenia idees d'aquest tarannà, i més tard, home dret al costat d'una torre en alguna fàbrica, una idea d'aquest tarannà m'ha d'haver vingut sovint a l'esperit. Volia ésser un heroi als ulls de la meva mare, morta ja, i, al mateix temps, volia també ésser un heroi als meus propis ulls. Com que no hi podia arribar en la vida real, bé calia que hi arribés en un món nou creat per la imaginació.

I quin món, aquest món imaginari—com era grotesc i estrany, quina vida estrafolària que hi formiguejava! Fóra mai possible de posar una mica d'ordre en un món semblant? En el curs del meu veritable treball de contista, no he reeixit a organitzar i a recontar sinó algunes de les imaginacions que m'han vingut. Existeix un món on ningú més que jo no ha penetrat mai, i m'agradaria de portar-vos-hi; però quan m'acosto, ple de confiança, a la porta que dóna a aquest món tan estrany, quantes de vegades la trobo tancada amb pany i clau! Ara mateix, cada matí, m'és impossible de penetrar en el país per on, tota la nit, allit sense dormir, circulava seguint la meva fantasia.

Hi ha en aquest país tanta gent de la qual m'agradaria de parlar-vos! M'agradaria fer-vos penetrar amb mi en aquest paísí perquè hi vagabundegéssiu amb mi. Està poblat de gent amb la qual caldria que enraonéssiu. Hi ha, per exemple, la vella acompanyada de gossos gegantins que morí tota sola en un bosc, un dia d'hivern—l'home robust d'ulls grisos, amb una motxilla sobre les espatlles, que està dret parlant amb una beutat asseguda en el seu cotxe—la petita bruna casada amb un home jove, que sembla una criatura i viu en una caseta de fusta sobre un camí polsegós, lluny de poblat.

Aquests personatges, i molts d'altres, tots amb una vida que els és personal, tresquen sense parar pels camps de la meva imaginació. Una vida fantasiosa i espectral que s'esforça a prendre carn, a viure com vós i jo, a sortir del món espectral de la imaginació per entrar en la realitat de l'art acabat.

Quan, arribat a home, emprenguí d'organitzar un xic aquesta vida interior, ben sovint m'he demanat si una dona embarassada, en anar pels carrers, en passar davant les portes de les fàbriques, suposem en el barri dels negocis, a Chicago, si una dona així, amb consciència d'un ésser vivent dintre seu—és a dir, que és en aquell moment una part d'ella mateixa, la carn de la seva carn i que dintre un temps haurà de sortir-ne per viure la seva pròpia vida en un món que els ulls d'ella veuen desfilar en aquell moment—em demano si aquella dona no experimenta afrosos moments de terror.

Per al contista, cal que ho compregueu, l'acte de contar una història representa l'ablació del cordó umbilical. Un cop la història contada, ella existeix fora de nosaltres, i sovint és més vivent que l'home del qual ha nascut. Un personatge imaginari pot viure per sempre en la vida imaginativa d'altres éssers i sobreviure llarg temps a l'home que l'ha creat amb la paraula o amb la ploma, mentre que aquest serà totalment oblidat. Jo mateix n'he tingut proves ben curioses. Un conferenciant que parlava dels meus contes sobre Winesburg, em lloà una vegada com a escriptor, tot tractant amb lleugeresa els personatges que viuen en aquests contes. “No valia pas la pena de parlar d'ells”, féu; i em recordo que jo estava assegut al fons de la sala plena de gent, sentint-lo parlar, i em recordo també molt netament de la sensació d'horror que s'apoderà de mi

en aquest moment. "És una mentida. No se'n dóna compte", vaig cridar-me a mi mateix. Aquell home no comprenia que feia una cosa del tot prohibida? Era com entrar en la cambra d'una dona que acaba de deslliurar i dir-li: "Sou sens dubte una dona completament com cal, però la criatura que acabeu de posar al món és un petit monstre, i serà penjat." Ben segur que no importa qui comprendrà que hom podia retreure a aquesta dona tots els defectes que tingués, però—si l'infant ha de viure—que és una cosa prohibida dir-li això altre. "No ha d'ésser condemnat pels defectes de sa mare", vaig pensar jo, esgarrifat. Mentre escoltava, assegut en aquella sala, certs personatges, Wing Biddlebaum, Hugh Mac Vey, Elizabeth Willard, Kate Swift, Jesse Bentley, desfilaren en la meua imaginació. Havien viscut, mal fos sinó un instant, en la consciència d'altres que jo. Segurament que hom podia criticar-me—condemnar-me—per no haver tingut la força o l'habilitat de donar-los una vida més real i més veritable—però sentir dir d'ells que eren gent de la qual no valia la pena de parlar, això m'omplia d'horror.

Però vet ací que em torno a posar en un punt de vista més avançat i més sofisticat que aquell en què es podia posar un brivall, en el moment en què emprenia de refer la seva pròpia vida molt més a son grat submergint-se en una vida imaginària. Ja tornaré a ésser censurat. Aquells crítics que declaren que no tinc el sentit de la forma estaran encantats de constatar com són aquestes notes d'informes i de vagabundes.

Tant se val. El que tinc interès a dir, és que en el xicot, com més tard en l'home en què aquest xicot s'ha de convertir, hi ha dos éssers, distints l'un de l'altre, que tenen l'un i l'altre la seva pròpia vida, l'un i l'altre importants per a l'home mateix.

Aquest xicot, vivint en el món del real, ha d'ajudar son pare a campir una casa nova bastida per un granger pròsper de l'Ohio. En aquell temps això es feia amb un ocre d'un groc brut. Aquest color no satisfieia els meus sentits. Com l'odiava! Era adoptat perquè costava pocs diners i més tard havia de pintar-se damunt d'ell una altra capa. Els colors lletjos, amagats a les mirades, se les arreglen sempre per restar visibles als ulls de la consciència del pintor que els ha campit.

El fill del granger s'ha despertat. Es feia fosc de pressa, calia espavilar-se i provar d'eludir els renys de son pare per aquell dia perdut divertint-se. Sortí del seu forat i posà una mà adiposa sobre la meua espatlla. S'havia empecat una estratagema que m'explicà en veu baixa un cop vaig haver sortit també del meu forat.

Era fill únic i la seva mare el tenia contemplat—per ell arribava fins a mentir. Li diria francament que s'havia divertit amb mi tot el dia. Ella el renyaria una mica, però quan, a taula per sopar, el seu pare demanaria amb veu aspra què havia fet el noi, rajaria la misericordiosa mentida. "No serà una mentida de veres", deia el xicot amb energia, defensant la virtut de sa mare. "No puc pas fer la feina de la casa i vigilar-lo sempre", respondria la mare. Era, sembla, una persona que es feia càrrec de les coses i comprenia que un marrec tingués més ganes de jugar que no pas de treballar. "Qualsevol es pensaria que el pare no ha estat mai una criatura", rondinava. "Sempre treballa, i voldria que jo fes com ell. Si no fos la mare, no podria mai passar-me-la una mica bé. Com m'agradaria tenir un pare com el teu. És com un xicot, oi?"

El noi del granger i jo ens deixàrem anar avall de l'escala fins a l'eixida de la granja. Ell no feia soroll amb els peus trepitjant el fang tou de l'eixida. La fosca s'espeseïa, seguia plovent i la nit amenaçava d'ésser freda. En una altra

part de la granja, l'amo s'ocupava de les feines del vespre, ajudat pel meu pare—sempre obsequiós—que aguantava el fanal i es precipitava per anar a cercar les panotxes de blat de moro per tirar a les menjadores dels cavalls. Sentia els seus joiosos esclats de veu. Ja coneixia tots els cavalls pel nom i en parlava amb familiaritat. “Quantes panotxes pel vell Frank? Cinc panotxes també a Topsy?”

Jo m'arrecerava sota la barbacana de la teulada. Una feble banda de llum persistia en el cel occidental, i encara es veia la casa nova, prop de la carretera, i a la qual havíem de dar la primera capa de pintura. L'aigua queia de la teulada en escorrims i formava un minúscul riuet als meus peus. La casa nova tenia dos pisos i unes golfes. Quina cosa més magnífica ésser un home, ésser ric i poder fer-se una casa així! Quan aquell xicot seria gran, heretaria aquesta casa i molts jornals de terra. Ell també seria ric i tindria una gran casa, amb bany i potser llum elèctrica. L'automòbil ja havia fet la seva aparició. Sens dubte en tindria un. Una casa magnífica, una finca, un auto—una bella esposa que dormiria amb ell! Jo havia anat a l'escola dominical i coneixia la història dels homes fastuosos d'altre temps, Jacob i David i el jove Absalon, aquell que podia esperar-ho tot, però que no per això deixava de fer coses que hom no sabia descriure.

Les veus dels homes en la granja em semblaven llunyaníssimes. Cosa estranya, la casa nova em feia l'efecte d'una amenaça. Em preguntava per què. L'altra casa, la vella, la que el jove de la Nova Anglaterra havia bastit quan havia arribat al país nou, era lluny de la carretera. Calia prendre un camí a mà dreta, que vorejava un hort de pomeres i, al cap d'aquest hort, hi havia un pont sobre un rec. Un cop passat el pont, a mitja costa d'un turonet, la casa. Era de troncs d'arbres, molt sòlida, amb una petita esplanada al voltant; a mida que calia, l'havien engrandida afegint-hi ales. Darrera la casa, el bosc. Hi havia arbres que ja hi eren en construir-se la primitiva cabana. El granger, jove llavors, ajudat per alguns veïns, havia hagut d'aterrar arbres per fer-se la casa, i després, durant el llarg hivern, n'havia aterrat molts d'altres en el terreny en pendent que arribava fins allò que havia d'ésser les terres de cultiu. I, un dia, hi havia hagut sens dubte una festa, una *log-rolling*, a la qual assistien d'altres joves grangers i llurs dones, vinguts dels voltants i fins de molt lluny. Hom havia fet una foguera amb troncs d'un bosc sencer d'arbres magnífics—hom s'havia divertit, els joves s'havien lliurat a exercicis de força, mentre alguns celibataris feien un rotllo i esguardaven tímidament les noies. Hi havia hagut menjar de caça a taula, i, el vespre, hi havia hagut una discussió sobre les possibilitats d'una guerra amb els esclavistes del Sud.

Tot això, la casa vella ho havia vist, arraulida a la costa del turó, i ara semblava com si la casa s'hagués arrossegat per amagar-se en les tenebres, per arrupir-se entre els arbres que havien restat drets; però mentre m'estava allí, plantat, mirant, aparegueren llums a les finestres. Semblava que la casa vella em somrigués i em cridés. Ni jo ni els meus germans no teníem llar—la casa en la qual vivíem de moment no era pas una llar—ara que no teníem mare, ja no podíem tenir una llar mai més. Vivíem temporerament en una casa qualsevulla, amb mobles tronats—esperant—què?

Els de més edat entre els veïns del nostre poble ens havien demostrat una càlida simpatia. Quantes de vegades algun sòlid ciutadà del poble no m'havia aturat pel carrer, Vet Howard, el fuster, Val Voght, el carreter, Thad Hurd, un vell botiguer de barba blanca. En llurs ulls, mentre em parlaven, hi havia alguna cosa, una lluïssor que brillava com brillen en aquest moment els llums de les finestres de la granja vella, entre els arbres. Coneixien el pare—l'estima-

ven també, a llur manera—però sabien ben bé que no era home de mirar per l'esdevenidor dels seus fills, d'ajudar-los a formar plans per al futur. Hi havia malencolia en llurs ulls quan parlaven a aquell brivall al mig del carrer del poble? Em recordo que el vell comerciant parlava de Déu, però el fuster i el carreter parlaven d'altres coses—dels temps nous que s'anunciaven. “Els temps nous fan camí, deien; la nova generació farà grans coses. Nosaltres, els vells, ens en anem amb una pila de coses. Treballàvem en els oficis que teníem, però vosaltres, la jovenalla, heu de pensar en una altra cosa. Aneu a veure una època en què el diner serà l'única cosa que serà tinguda en compte. Has d'estalviar els cèntims que tinguis, noi. Tens energia. T'he vist fer. Ara ets jove i estàs esboïrat darrera les mosses i els balls. Ja et vaig veure el dimecres que anaves pels volts del cementiri amb la petita Truscan. Faries millor de deixar-ho córrer. El que has de fer és treballar i posar diners a recó. Entra en la indústria, per poc que puguis. Avui, el que cal és fer fortuna, no badar. És això el que has de fer, vet-ho aquí.”

Els vells m'havien dit tot això, amb un aire bastant melancòlic, amb un aire que, ho hauria jurat, era el mateix amb què em mirava la vella granja, ara amagada en la fosca. Era perquè els homes que deien aquestes paraules no acabaven d'estar-ne convençuts del tot? Aquella vella granja americana, entremig d'arbres, sabia que s'acostava la fi de la seva vida, i em cridava melancòlicament?

N'hi ha per quedar perplex i, escrivint això, dubto força de la veracitat d'aquesta impressió que m'esforço a donar de mi mateix quan, marrec encara, m'estava a les fosques, arrecerat sota la barbacana de la granja.

Desitjava de debò ésser el fill d'un granger pròsper amb la perspectiva de posseir un dia terres, una gran casa nova i un automòbil? O bé els meus ulls es giraven, senzillament afamats, vers aquella vella casa perquè ella evocava al meu cor abandonat la presència d'una mare—que arribava fins a mentir pel seu noi?

Desitjava, n'estic segur, alguna cosa que no tenia, alguna cosa que (tenint en mi com tenia la sang del meu pare) no podria mai abastar.

Velles cases on s'han escolat llargues existències, on homes i dones han viscut, sofert i endurat plegats—un poble, el meu poble, arribat a un dia en què una munió de vides en desenrotllen en un sol indret, un poble que ha arribat a estimar els carrers de les velles ciutats, la pàtina de les parets de pedra de les velles ciutats.

Desitjava aquelles coses aleshores? Americà, vivint en un país nou i esperant una era nova, desitjava allò que l'Europa significava sens dubte al cor de molts d'aquells vells que havien parlat a un xicot en els carrers d'un poble de l'Ohio? Hi havia alguna cosa en mi que, en aquell moment, remuntés vers el passat en la sang dels meus ancestres, en la sang dels ancestres de la gent que em voltava—vers l'Anglaterra, la Itàlia, la Suècia, la Rússia, la França, l'Alemanya—vers països més antics, ciutats més antigues, impulsos d'altre temps?

La casa nova que el granger feia construir, era fora del bosc i feia resoltament cara a la carretera que menava a la ciutat. Havia avançat instintivament cap a l'automòbil que arribava i cap el tram interurbà—i fatxendejava: “Veieu, sóc nova del tot, he costat molts diners. Sóc gran. I ho llueixo”, heus ací el que semblava dir.

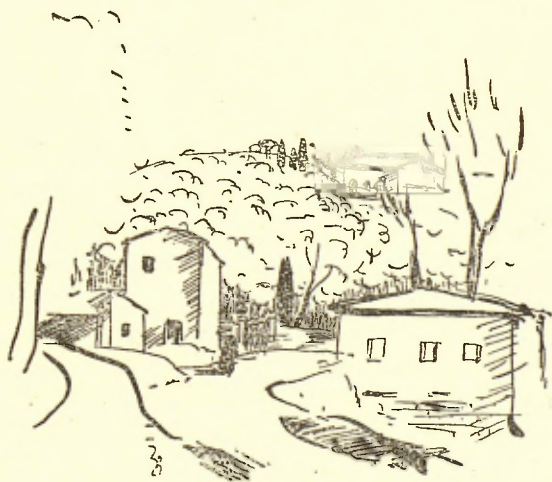
I, tot mirant-la, em vaig arraulir un xic contra la paret de la granja, car, per instint, tenia por.

És perquè la casa nova era, tot i la seva grandària, mal bastida i, al fons, lletja? Podia saber-ho, no essent sinó un xicot? Fer una tal declaració fóra,

n'estic segur, atribuir-me un sentit crític prematurament desenrotllat. Fóra fer una mena de petit monstre del brivall arraulit, entremig de la fosca, contra la granja.

Tot el que puc dir, és que, me'n recordo, quan el xicot, aquell vespre, ja fa molt de temps, s'allunyà lentament de la granja pel fang moll d'aquella eixida, tombà l'esquena a la casa nova i es deturà un moment, trist i esparverat, sobre el pont que duia a la casa vella. Davant ell s'estenia tota una vida d'aventures (si no reals, almenys imaginàries), però en aquell moment, no es dirigia pas vers l'esdevenidor, sinó vers el passat. En la casa vella l'esperava, ben segur, un sopar sense haver-se'l guanyat amb el seu treball—un sopar preparat per les mans d'una dona de rostre afectuós—i un llit ben calentó en el qual s'anava a acotxar per fruir dels seus somnis durant tota la nit, sense ésser interromput; però hi havia també una altra cosa. Una sensació de seguretat? Al capdavant potser és una sensació de seguretat senzillament, la certesa de trobar calor, menjar i lleure—lleure sobretot—que el xicot desitjava aquell vespre que, per una raó que no sabia explicar, marcava la fi de la seva infància.

SHERWOOD ANDERSON

LL. MERCADER

EL NOSTRE CARNET

ES ben sabut que un diari ha publicat recentment una sèrie de respostes a la pregunta "On són els morts?" La cosa curiosa és que mentre molts filòsofs han respost molt filosòficament, l'home que féu la pregunta la féu, sense cap mena de dubte, ben literalment. Vull dir que digué "On són els morts?", com podia haver dit "On són els ases morts?", fent eco a la proverbial plasenteria que suposa que no s'ha trobat mai un ase mort! Sota condicions d'educació i il·lustració modernes, no serà mai difícil de trobar un ase viu. Però allò que passa fins a les ànimes dels ases morts, si és que en tenen, és una qüestió situada en un pla tot diferent. És senzillament forasenyat calcular una idea, com la immortalitat, per mitjà d'un mesurament com la geometria o la geografia. És exactament com si un collegial vingués a dir: "Com hi pot haver lloc per un decimal infinitament periòdic en aquell llibret d'aritmètica?", o com si digués: "Si un cercle no té fi, com el podeu encabir en la pissarra?"

Però, entre les altres contribucions a la controvèrsia, hi havien altres errors més subtils o potser més esgarriadors. Jo he tingut ocasió d'escriure en altres llocs sobre allò que jo considero els errors de Sir Arthur Keith i de Mr. Bernard Shaw. El del primer consisteix en una confusió entre el cervell i l'enteniment, que és una abjecta fugida de tota la qüestió. El cervell és senzillament un objecte que nosaltres percebem cada vegada que se'ns escau, de cent en quaranta, de badar el cap d'alguna coneixença nostra amb una destrat. És tan un objecte del paisatge, per dir-ho així, com un fanal blau o un arbre verd. Per inferència o analogia nosaltres deduïm que hi ha també quelcom de semblant en els nostres propis cranis. Però el cervell i el fanal blau encara són merament dues de les deu mil coses que nosaltres veiem i experimentem com a objectes. L'enteniment no és una d'aquestes coses. L'enteniment és un absolut; l'enteniment és la cosa que les veu. Tots aquests objectes del paisatge només poden existir, tal

com els coneixem, en un camp de consciència anomenat l'enteniment; i fins és sostenible que ells no existeixen o que no existeixen tal com els coneixem. Però l'enteniment existeix; i no tenim, en aquest sentit, la mateixa certesa que existeixi tota altra cosa. Ara bé, no hi ha, no hi pot haver cap pont d'imaginació entre el cervell i l'enteniment. Nosaltres no ens podem formar cap idea de com les cèl·lules grises que trobem en el crani de Mr. Smith (quan el badem), pot ésser un camp de consciència on hi ha arbres i fanals. Com una idea, aquesta identificació és molt més difícil de mantenir que el Misteri de la Trinitat o la Naturalesa dual de Crist. Petits canvis de matèria grisa no poden ésser el Teorema Binomial o la memòria de l'últim Dimecres. La millor cosa que se'n pot dir és que és un misteri i l'única cosa que es pot dir en favor del materialista és que és un místic. Per tant, dir que perquè el cervell s'enruna i deixa de funcionar entre les coses objectives, la totalment diferent condició anomenada l'enteniment no pot continuar en el seu propi pla totalment diferent, és realment una confusió de la mateixa mena que dir que el cercle no pot cabre a la pissarra o el decimal infinitament periòdic en el llibre.

La qüestió promoguda per Mr. Bernard Shaw no era tan sobre si ell seria immortal com si ell ho desitjaria ésser. Si hem de judicar per una de les seves obres teatrals, ell s'acontentaria amb tres cents anys, encara que no amb setanta. Sobre aquesta matèria tampoc no estic d'acord; no essent de l'ordre de Torna a Matusalem sinó més aviat de Torna a Melquisedec. Perquè jo crec en aquella filosofia que ha fet gala de venir perquè nosaltres poguéssim tenir vida i perquè la poguéssim tenir més abundantment. I jo penso que és per mor dels nostres defectes i desafeccions que ens cansem de la vida i no perquè la vida en si no sigui sempre gloriosa pels homes veritablement vius. Però no era per renovar la discussió ni amb Sir Arthur Keith ni amb Mr. Bernard Shaw que he esmentat la discussió periodística.

Mr. Alfred Spender fa una suggestió molt més plausible i fins un cert punt molt més veritable. No obstant, jo penso que fins la seva veritat conté una falsedat; i una d'una mica capaç en aquest moment d'esgarriar els homes. Ell descriu una conversa filosòfica que ha tingut amb un bramà; i Déu no consentí que jo tingui la pretensió d'entendre més en Bramanisme que no pas ell. És massa fàcil per un periodista anglès de fer veure que

entén més en Bramanisme que els mateixos bramans. Hi ha algú, no sense autoritat, que declara que els nostres teosofistes pretenen de saber més del Budisme que els mateixos budistes. Per tant, quan el bramà de Mr. Spender li diu que l'última absorció de l'ànima en la vida universal no és realment una pèrdua de consciència sinó una ampliació a una mena de consciència còsmica, jo estic disposat a creure, per la seva paraula, que això és bramanisme, encara que dubti una mica de si és budisme. Del que jo puc deduir, m'imagino que la filosofia budista en realitat és més positivament pessimista. És, si un pot emprar la paradoxa, més positivament negativa. Però, sigui com sigui, el bramà prometia quan més el canvi de la nostra individualitat en una individualitat universal; individualitat almenys en el sentit que no és dividida en individus menors.

Jo estic ben disposat a creure que aquests místics orientals diuen això. Però no estic disposat a admetre, com Mr. Spender demana, que tots els místics orientals diguin la mateixa cosa. Jo admeto que la distinció de vegades sona com una distinció subtil. Com ell diu, un místic medieval com el Dant, parlarà d'una gran mar de l'existència perquè hi ha realment una gran mar de l'existència. Però no és l'única cosa que hi ha; hi ha més peix en aquesta mar del que n'hagi sortit mai. Un místic medieval com el Dant dirà, com en el famós passatge citat en aquest cas, que en la voluntat de Déu hi ha la nostra pau. Perquè tothom que cregui que Déu és bé, ha de creure que la nostra pau està a reconciliar-se amb el bé. Però això no altera el fet que Dant descriu els benaventurats com els que veuen a Déu i no com els que són Déu. És encara quelcom suficientment separat per a ésser estimat. I aquesta idea de l'element de la separació en la creació, i fins en l'afecció, em sembla realment una distinció molt vital; i especialment una gran distinció del credo cristià. El misticisme cristià com jo el veig, no ha dit que tots nosaltres merament ens havíem de fondre en la vida divina, sinó que tots nosaltres havíem de romandre suficientment vius per a apreciar l'alçària i fins la distància de la divinitat.

Pot ésser permesa aquesta suau protesta, perquè jo em penso que hi ha un to lleument condescendent en el parlar sobre els místics asiàtics i l'Occident. Quan els viatgers europeus realment eren ignorants de l'Àsia; quan els presumptuosos missioners d'alguna capelleta provinciana realment no veien res en les religions orientals, llevat d'horribles deus fantàs-

tics amb tres caps i sis mans; quan un seguidor del gran Gautama o del més gran Confuci podien ésser considerats merament com un negre nau-seabund o un sutze *coolie*, llavors era, sens dubte, desitjable d'insistir que els cristians no coneixien gran cosa de religions com el Budisme o el Bramanisme. Era del tot natural i necessari de repetir que nosaltres no estàvem massa ben assabentats de la religió oriental. Però em penso que ha arribat l'hora en què és permisible de demanar respectuosament si aquests místics orientals estan prou ben assabentats de la religió occidental. Incidentalment, potser convindria preguntar si els crítics occidentals estan assabentats de la religió occidental. Hem arribat pràcticament a una condició en què el Cristianisme és l'única religió que els cristians no estudien. Essent aquest el cas, difícilment en podrem demanar gaire comprensió als confucians o als bramans. Jo m'arriscaré a suposar que jo conec almenys tant de la concepció hindú del Nirvana com l'hindú del més noble concepte de l'escolàstic sobre el Goig. I si els crítics occidentals estudiessin la mística occidental, no merament per demostrar com s'assembla a la mística oriental, sinó també tot allò que pot afegir a la mística oriental, em penso que obriríem un camí nou per a començar de comprendre'ns nosaltres mateixos.

G. K. CHESTERTON

(Traducció autoritzada per l'autor
i la revista *Illustrated London News*.)

E. C. RICART

BUTLLETINS DEL TEMPS

*L*A poesia invocativa, airejada de sonores facilitats, gronxa encara les pèrdes de l'abstracció en llibres com el portuguès Mors Amor, del senyor Anrique Paço d'Arcos, del qual, finida la lectura, canten record endins amb indolència de vol que no arriba a ratllar el cel de l'ànima, versos dispersos com:

Sou um rio de lágrimas profundo
que vem de Deus e para Deus caminha!

O fontes soluçando oculta mágoa
a dorida canção de vossa água
inunda de tristeza os meus ouvidos.

O voz cheia de lágrimas! O vento
perdido na infinita soledade!
eterno peregrino da saudade,
eu compreendo ben teu sofrimento!

O nau das minhas Indias, onde vais?
nessa hora em que a luz e como um grito.

La llum com un crit ja sorolla la nostra sensibilitat amb un intent equidistant de la poesia com un ressò sonor i de la poesia com una mímica innumerable.

Entre la sonoritat i el gest, Carles Sindreu i Pons, en el seu primer quadern de Radiacions i poemes, treballa el folk-lore de les nostres muses de manera que el barcelonisme de certes definicions: la carn de conill de gàbia té gust de filferro, o la tonada de certs motius lírics:

Dansa de sol
música d'aigua
s'alça l'ocella amb un refil.
Té un diamant entre les plomes.
És abril.
I cada gota en val mil,

s'encaminen a la troballa dels secrets d'una nova afinada tradició a la qual els noms de Joaquim Folguera i de Rosend Llates fan honor:

A través de la persiana verda el cant del canari líric m'arriba finalment ratllat.

.....

Avui fa un jorn que s'emmotlla a la mà.

.....

Entre els arbres verds
la telefonia
amb els ulls oberts.

L'angular desemperesiment calligramàtic en joc amb la sensualitat verbal, treballada amb tota la dignitat i tota l'ociositat renaixentistes, avui àcides d'enyorament i un xic llibresques de distància, explica l'originalitat del poema Tizianella, de Josep Lleonart.

Si el desemperesiment de l'expressió es deforma d'insistència detallada i les coqueteries de la puntuació es tornen fórmules cerebrals intencionades d'ascetisme crític, arriben a l'altra originalitat de les Sàtires de Guerau de Liost.

I si, després de fet l'examen moral (les sàtires són un càstig i són també una redempció), trobem més comprensible aquest text d'André Suarès: Tout tourne en film et en ballet. Film et ballet sont les deux conuêtes de l'art par la plèbe. Le ciné tend à remplacer le drame et la comédie. Le ballet se substitue à la tragédie en vers et au drame lyrique. Il n'y a pas de plus cruel abaissement. Les gestes sont le signe du sauvage. Partout ou l'imatge tient lieu de la parole, la matière évince l'esprit, i atribuïm a Bacchus la part de la música dins la poesia i al pensament la immortalitat de les grans obres, no ens farem rebecs a acceptar que la poesia és allò inefable del llenguatge racional i ens serà punt de partida, camí de noves recerques, la conciliació de la intel·ligència i de l'emoció culminadora entre Racine i Wagner.

Nou camí enllà, caldrà contrastar les indicacions del Suarès amb els estudis de Marcel Jousse que Maurice Martin du Gard comenta amb ampla visió en el capítol Les lois de la vie et les règles littéraires, d'après la nouvelle psychologie linguistique, del llibre Verités du moment. I de la definició de l'home com el ressò sonor de la creació ens trobem altra vegada a la definició pel gest. Possible motivació entre nosaltres del sistema rítmic de l'Esclasans.

Actualitat de la dita de Boileau:

Que toujours dans vos vers, le sens coupant les mots
suspende l'hémistiche, en marque les repos,

i actualitat també del pas de la gramàtica a la metafísica del jo en l'obra de Paul Valéry (vegeu s. u. p. la monografia de Pierre Guéguen) i de l'exacerbació de l'abstractesa sensualitzada en la traducció formal de la qual les aliteracions i les jerarquies de l'ordre verbal són un joc més de la sensualitat i la foscor és un element de complicitat.

Benjamin Crémieux destaca la viril condició de l'art de Paul Valéry i en dedueix la seva qualitat mediterrània, la qual arriba a fer-ne enyorar les possibilitats resoltes en llengua occitana.

Per què no en la nostra llengua, apta per al doble servei aristocràtic i filosòfic de la inspiració?

Aquesta pregunta justifica, si més no, la publicitat de les anteriors notacions.

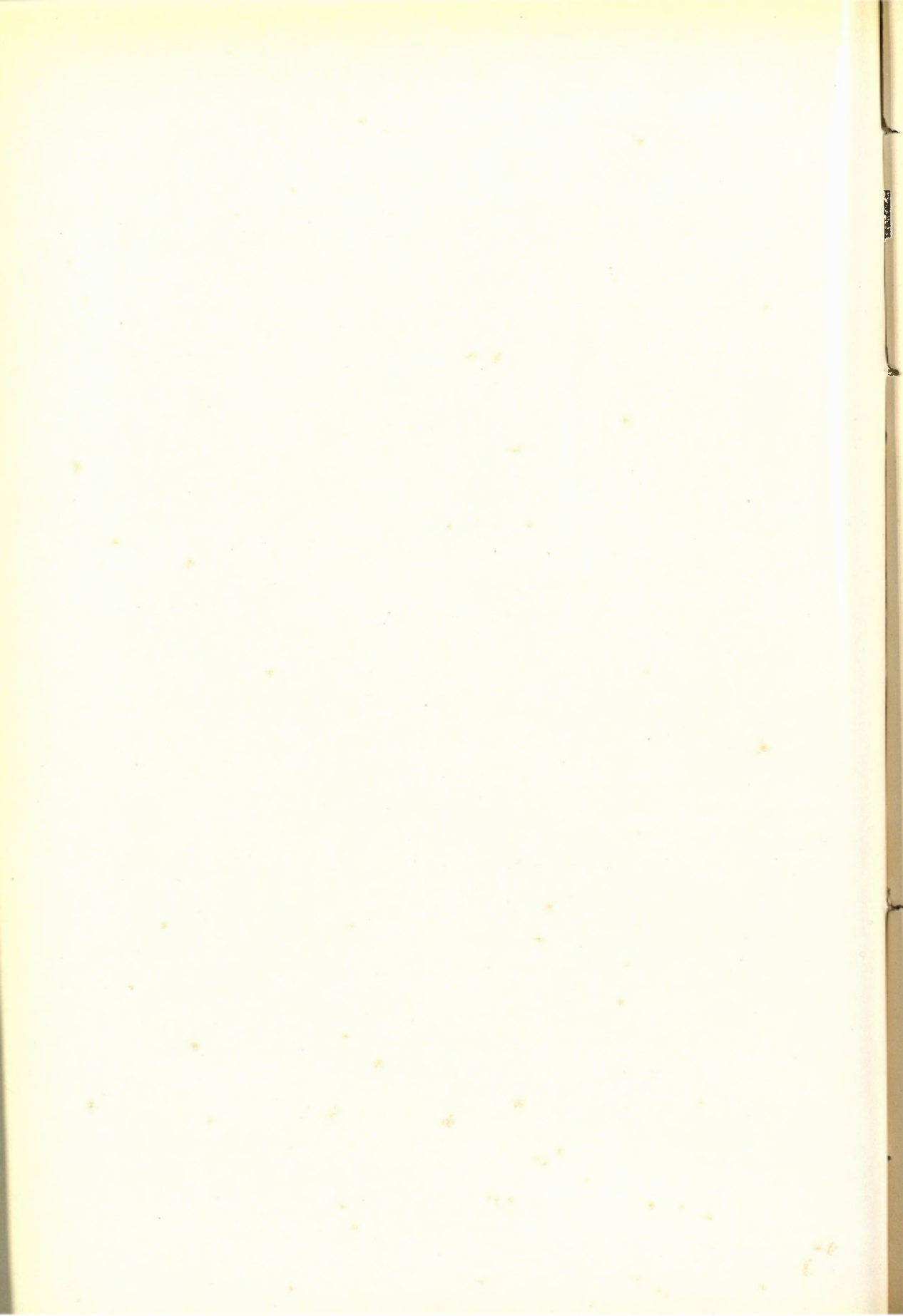
J. M. LÓPEZ-PICÓ

E. C. RICART

PL. N.º XV. — J. VILA I PUIG : PAISATGE

L'ANGELIC LAIC RAFAEL BARRADAS

DE l'art de Rafael Barradas mai no s'escriurà prou tot allò que se'n pot dir. Art ultramoderna és l'expressió d'un temperament que, àvid de les gosa-dies més arriscades, s'ha *personalitzat* en el món sensible (tal en polític colador, resol en flaire embriagant, el químic entès, la contradictòria combinació de silvestres herbes i sintètiques metzines—tal un ideal mecànic-xofer destria i aleva en el pedrer del xassis, l'àgil carburització de l'imprescindible Chrysler) acompanyant, agenollat, les més diverses i convulsionants maneres estètiques.

Les més afinades antenes no copsen tan agudament i sincera, com dintre Barradas, les pulsacions, per superestètiques que siguin, de la novetat intel·lectual o de la tècnica d'ofici.

—Molt modern i molt antic—paleolític? pre-incàsic?—poden estudiar-se, sense enganyifa, en l'obra de Barradas, baròmetre fidel de la complexa evolució de la nostra època, les clares deus de l'art del temps i les seves possibilitats de classicisme.

Coincidint amb les darreres extremituds de la sensibilitat (potser bon xic opaca de llei interior per raó del mateix extremisme? verbalista) del segle XIX, s'ha vist com simultània a la lliure i individualitzada manifestació, en les munnions d'assagistes europeus, del propi sentiment tràgic davant la lògica complicació dels humans destins, s'ha presentat, en els cenacles pictòrics, una nova generació que, per immediata senyera orientadora, ha aixecat la del més valent antiacademicisme.

L'explicable rehabilitació de l'intuicionisme i del gros color en llibertat ha fet estralls de la closa i mentidera escola anecdòtica; i han començat, desaforadament, els tanteigs, les lluites *cos a cos*, les exploracions més valeroses per a enfilar, i sotmetre'l a l'aiguabarreig de la crítica més rigorosa, al ritme autèntic de la invulnerable obra artística.

Impressionistes, divisionistes, decorativistes, hellenitzats?, sensualistes, òrfics, etc., han fet de les seves.

Els ulls i la sensibilitat no han estat indiferents mentre la desfilada, en processó multicolor d'illuminats i teoritzants, no s'ha fet barroera.

Es comprèn: el caos en què s'ha produït l'entrada al nou cicle pictòric, ha estat tan evident, que no hi ha hagut manera d'improvisar? una tria.

S'ha impremeditadament imposat la transitòria obligació de *deixar fer* fins que Picasso—dinamització dionisiaca de Plató?, d'Aristòtil? de Dürer?, del Vin-

ci?—ha dit *prou*; i s'ha clos amb l'arribada de l'era cubista, el desmesurat estirabot del color en llibertat.

La llei de l'etern retorn s'ha, novament, palesat, i en veure's que al través dels segles, són els temes de l'emoció plàstica, no pas el ritme nuclial que és invulnerable, allò que es modifica, s'ha recobrat el seny.

El naturalisme ha pifiat perquè ha volgut ésser amo i senyor definitiu d'un clos ja de per si *prou* amurallat: refiar-se de les estrictes lleis biològiques o d'un folklorisme depotenciat és condemnar-se a l'eixorquia més catastròfica; i en sustentar la primària idea de la intuïció sense control, s'ha trobat que queia en el mateix caos del qual es volia salvar.

Per contracop l'escola post-cubista, en consentir l'arribada del sobrerrealisme, refà la gloriosa i secular missió de les millors èpoques artístiques. Renova, en l'eterna primavera de la jerarquia, les massa oblidades beceroles; i en confirmar la joiosa *realitat pensant* que hi ha en la insuficiència humana, ennobleix la seva inexhaurible facultat d'imaginar i fins grat, crear-se, en conscient subordinació, per a, èticament i socialment, subsistir, sistematitzacions voluntàries d'aparent esclavitut.

Ja no s'està a l'exclusiva mercè de la natura.

No trobem en l'art precolombià en el nostre romànic i fins en el més entendrit de Fra Angèlic, els mateixos batecs recòndits d'intima i aureolada necessitat d'expressió transcendental?

Només en posar damunt de la taula els més precisos textos aclaratoris, s'arrela la tesi en el més esquerp comentador.

Es divergeix en tot allò incidental; l'ambient ètnic, l'orientació dels costums, o segons sigui idealista o materialista la concepció de la història, se'n dedueixen conclusions massa optimistes o extremadament fatalistes. Altrament, en desproveir-se uns i altres de la circumstancial pragmatització del moviment històric, sotmès a conversa; en sobrepassar, verament, la passatgera anècdota, per a ascendir, sense minva del sentiment ni de la intel·ligència, a la poemàtica estada de l'observació objectiva, s'arriba a l'avinença que, a despit de giragonses i d'incongruències rectilínies, la brúixola de les successives seleccions que han regit la societat humana s'ha orientat a la recerca de la perfecció. El tornaveu ha estat distint perquè així ho han volgut l'evolució i les circumstàncies sovint alienes a la voluntat dels homes; però que la sageta, en la rosa dels vents, s'ha mogut, en totes les èpoques, per motius superiors als de la *immediata utilitat*, qui s'arriscaria a negar-ho? En posar al desnú els diversos i transitoris guies que ha tingut la cultura organitzada, hom s'adona de llur unanimitat en el sentit de la direcció renovadora.

I heus ací allò que val en una obra d'art. Tan més com més es desproveeixi d'autonarcisisme defugirà l'hedonisme, i de fet, s'orientarà a l'ennobliment de la societat.

Rafael Barradas, atent, guaita de la senyorial tradició de l'art, en traduir,

polidament, la pròpia reconquesta interior, i fer-nos ofrena, mitjançant les seves madurades obres, del seu diàleg espiritual, ens ve a significar com per a assolir la perfecció artística, cal venir del lirisme, depurar-lo en el gresol de l'adversitat, enrobustir-lo en l'oreig dels més *delicats* perfums—Berg?, Francesc d'Assís? Bloy? Barbusse? Gandhi?—i a la fi deixar-lo, lliure i segur, en la saborosa majestat de l'autèntic misticisme.

JOSEP MARIA DE SUCRE

J. MIR

COP D'ULL AL TEATRE FLAMENC CONTEMPORANI

CONSIDERANT el desenrotllament literari de Flandes, de la guerra ençà, es constata per damunt de tot la gran activitat de la literatura escènica, que, cal dir-ho, es manifesta un poc a expenses de la poesia i àdhuc de la novella. Assenyalem, de pas, que aquest fenomen—remarcable en una època d'hegemonia cinematogràfica—és l'admiració d'aquells que, mal avesats a l'evidència d'una renaixença flamenca, imaginaven no trobar-la sinó en els poemes místics o en les novel·les d'acció purament convencional. Res de tot això. Del somni i dels inactius alvèols, la literatura flamenca se n'ha alliberat a posta, i tot indica que per molt de temps. Prefereix—i sembla que li escau bé—el més irresistible i més decisiu exercici davant la rampla en la qual els focs abrandats despleguen, tot il·luminant-les, les gestes noves d'aquesta època novella, arrencant els darrers dubtes i esbocinant les velles errors. Aquesta preferència, no constitueix ja, per ella mateixa, tot un símptoma? No és que calgui comptar per res els poemes i les novel·les aparegudes després de 1918. En l'article precedent, vaig dir tota la valor que per nosaltres té un poeta com, per exemple, Wies Moens, i aviat tindrè l'ocasió d'analitzar pels lectors catalans un escriptor ja cèlebre—per no citar-ne cap més—: Fèlix Timmermans, una obra del qual, "Pallietter", actualment està traduïda a la major part de les llengües. He d'establir, així mateix, que és en el teatre on la literatura flamenca ha pogut transformar més el seu cutis, que al teatre s'han especialitzat diversos dels seus escriptors (i no pas els menors) i han dut, recentment, ben enllà els seus noms.

Els amants d'etiquetes em demanaran de quin gènere teatral es tracta, en bloc. Teatre segons la fórmula realista o teatre segons la fórmula expressionista? Contestaria a pler: expressionista si no fos massa perillós, tant des del punt de vista de l'art teatral en general, com des del punt de vista del teatre flamenc en particular, el tenir l'aire de voler enterrar el teatre realista. Però, no n'hi ha d'altres, també, que ja anhelen enterrar el teatre expressionista? En veritat, la qüestió no radica pas més en voler enterrar l'una o l'altra d'aquestes dues formes d'art, d'aquestes dues mentalitats

que, per ésser periòdiques, no són menys imperibles. En literatura, molt més que en pintura i en escultura, l'expressió del mitjà i del moment alterna o coexisteix amb llur imitació. La nostra imatge que es reflecta al mirall, no és la projecció de la nostra ànima o de la nostra personalitat. El drama, a les mans de Dumas-fils, s'ha reduït a un eco de la societat contemporània copsat per la seva ment; a les mans de Strindberg, el drama ha pres les proporcions que necessita l'expressió exacerbada d'un estat d'ànim individual. Si Shakespeare ha estat un expressionista en tota la força del terme, els autors d'èxit de les escenes parisenques només es preocupen de donar la imatge—i una imatge de vegades ben pobrement desfigurada—de la societat entre la qual evolucionen. No hi hauria, doncs, en aquesta inclinació sensible del teatre flamenc per a l'expressionisme—almenys per a un expressionisme que li és innat—, una manera lloable, per bé que un poc fàcil, de satisfer la moda de respondre, en la mesura de la seva originalitat, al gust imperatiu d'aquest temps? Així podria decidir-ho, sens dubte, un cronista atent tan sols als aspectes més o menys generals d'una literatura, però que es desentengués de relligar-los a les qualitats profundes i sempre especials del poble que les suscita.

És a dir, l'art teatral flamenc és, per definició, un art de forma expressionista? La qüestió podria engendrar i justificaria a bastament controvèrsies, i em duria de ben segur, a exposar-la, fora dels límits que em cal observar en aquesta relació. Per bé que no tinc altra pretensió que la de permetre al lector de donar un simple "cop d'ull" a la producció teatral flamenca contemporània, em veig forçat—per a major claredat—d'obrir, malgrat tot, un curt paràgraf sobre les estranyes aptituds d'aquest poble per a l'expressionisme, aptituds que assortirien el millor dels comentaris a les seves recents victòries dramàtiques.

Arreu en la crítica ha posat els ulls, a través de la història artística d'aquest poble, ha rellevat, amb una frapant constància, el seu esperit de síntesi. Prenent només, a l'atzar, alguns dels seus grans homes, és encara per un aspecte particular d'aquest esperit, per un engargussament personal i genial per a una síntesi novella, que cada un d'ells es mostra de sobte. Síntesi de la calor En Rubens, de la truculència cerebral En Breughel el Faceciós, del misteri En Van Eyck, de la lògica pictòrica En Quinten Metsys; i entre els més propers a nosaltres: síntesi de la inconsciència En Maeterlinck, de la petulància sensual En Fèlix Timmermans, de la candor mística i de la puresa En Guido Gezelle. Aquesta tradició de la

síntesi, aquest gust secular per a una revelació més verídica que la natura mateixa, per a una veritat més versemblant que pareguda, aquesta pruija per a una geometria de l'art més puntual que precisa i més completa que simplement exacta, ha proporcionat el primer material de gairebé totes les obres mestres d'art flamenc. Ella explica un poble en el qual les vicissituds polítiques, d'una banda, i el fanatisme religiós, de l'altra, han concentrat la vitalitat en profit de la imaginació espiritual i han establert la certitud i invitat a l'esperança d'una vida superior a aquesta mateixa vida, en una mena d'excedent sobre el real, d'inaparent entre el sensible. De l'ogiva als frontispicis cubistes, dels retrats dels miniaturistes als frescos d'un Laermans, dels "Poèmes du Renard" als de Guido Gezelle, tot ha bastit la seva força central en aquesta inguarible necessitat de síntesi, i tot ha afluït—amb sorts iniguals i riscos diversos—a aquest coronament particular de la veritat, realitzada millor que amb virtuositats d'ocasió o promptituds atzaroses. D'aquí, aquest equilibri, aquesta conjugació amb l'encert. D'aquí, aquesta convergència vers l'estil, aquesta permanència de bona llei en el gust de l'ofici; d'aquí, aquest treball de bon obrer. Existeixen altres conseqüències d'aquesta actitud mental, d'aquesta exigència d'estètica: *l'art, a Flandes, ha tingut sempre un sentit.* (Qualsevol que sigui l'objecte o el propòsit de la seva obra, es troba que la qüestió d'honestetat, en l'artista flamenc, ha estat resolta—podria dir—fora de la seva consciència; l'obra mateixa s'ha delimitat l'equació que s'inscriu independentment de les virtuts individuals. Hi entren diversos elements que s'escapen del control ordinari de la probitat convencional, que funcionen per damunt de les passions.) L'art, a Flandes, és menys una imatge recomposta segons l'instint o els recursos d'un tal o un tal, que el resultat d'una concordança de ritme, d'una similitud de direcció amb els moviments profunds de la veritat popular. Aquest art mai no ha servit per a formar l'efímera decoració d'alguns impromptus ni menys per a fornir la glòria perfumada d'un esteta de salons de te. No pidola la llum a cap sol de cartó pintat, ni la seva claror interior a les bombetes de fira. Rarament s'acomoda a les mitges-tintes, a les quals prefereix una sinceritat excessiva, ni als preciosismes malaltissos, dels quals substitueix instintivament les necrosis pel riure o per les llàgrimes, sempre sense dosar inútilment. Res de menys "fi de segle" que l'art d'aquest país flamenc nat d'un poble sòlid, enterc, aspre a la cautela i aspre al guany, però que té el cor plaçat on d'altres hi tenen secretament la mentida i el malestar del viure.

Hom endevina tost com les manifestacions d'aquest "estat de salut"—que, a Flandes, s'entén estrictament igual en el que fa referència a la moral que al físic—són arrossegades, sota l'acció combinada de llur gran sinceritat profunda i dels caràcters dominants d'aquest poble (misticisme i amor a la vida), vers una mena de *rigor*, vers un *estil*, vers una *forma absoluta* i affluent, de llur necessitat de síntesi a una necessitat d'*expressionisme*. Un raonament lògic ens obligarà, sens dubte, d'afirmar que les obres mestres d'un tal art no poden ésser—en resum—sinó punts culminants, cims de la corba gràfica de l'*expressionisme* a Flandes? Altrament, per aquell qui les vulgui estudiar, aquestes obres mestres no són, en efecte, altra cosa—malgrat l'enorme "ofici" que recobreix d'un vel gairebé impenetrable els principals elements de la construcció i els "mitjans" pròpiament dits dels autors.

A aquesta prova per l'absurda de les aptituds especials del poble flamenc a crear l'*expressionisme*, jo demano de poder-n'hi afegir una altra segurament curiosa i que, per ésser més personal que comunament admesa, m'atreurà la simpatia dels que, sovint a títol just, amén de col·locar les produccions, àdhuc les artístiques, d'un poble sota el signe (sempre original) de la seva situació geogràfica. Geogràficament, doncs, Flandes (aquesta mola estreta, aquesta prevenció d'escota) es troba situada als confins de dues formes de civilització. D'una banda: l'esperit del Sud, el geni llatí; de l'altra: l'esperit del Nord, el geni germànic. Hom podria parlar de dues forces contràries, resoltament enemigues, de dos corrents d'idees i de fets que es repellen amb violència—o es completen admirablement—; tan diferents són, tan oposades són. No cal, ara, d'insistir sobre els recursos respectius, ben coneguts. L'un i l'altre tenen en reserva immenses qualitats al costat de considerables defectes no pas menors. El geni llatí, amb la seva remarcable lucidesa, la seva perspiciàcia sobtada i raonable, el seu plaer de jugar subtil de mots amb les més perilloses, amb les més folles abstraccions, la seva amor per la vèrbola, la seva preocupació d'estil elegant, rar o simplement eufònic, les seves aptituds a la joia o "al somris quan menys", i tot el seu inversemblant passat de poesia i de glòria espiritual. El geni del Nord, al revés, amb la seva passió per l'anàlisi, la seva necessitat d'aventures, el seu gust pel mètode, la seva aptitud per a la recerca integral, el control i l'organització del seu formidable treball espiritual, col·locant la seva glòria no sense un esclat inicial, amb lucidesa meravellosa, però amb estranya i no menys meravellosa perseverança, amb el seu esperit de construcció i el seu passat, té formidables alluvions difícilment aportats, però

que el temps ha acumulat en un sumptuós edifici. El geni llatí, és acròbata. El geni del Nord, és laboriós. Entre ambdós, hi ha Flandes. Hi ha una Flandes espiritualment alliberada dels excessos d'aquests dos temibles veïns, però que no deixa de sofrir amb igual força la doble empenta, estretament plaçada com està entre les seves fites avançades. Però no és pas una empenta perillosa, puix que aquestes dues forces, obrant harmònicament en les seves violències contradictòries, s'anul·len elles mateixes i l'immunitzen contra un engegament segur si l'atzar hagués volgut que la una vencés l'altra i hagués deixat victoriosa a aquella. Ben lluny, segurament, de provocar en l'art flamenc irremeiables catàstrofes, ben lluny de fer-hi brotar altra cosa que espècimens deslluïts de la flora de l'un o de l'altre, l'acció combinada d'aquests dos fogars majors de cultura espiritual, constitueix una mena d'incomparable avantatge i serveis veritablement d'ègida, a Flandes, a l'eclosió d'un art original, evitant hàbilment les errors on naufraguen certes obres veïnes, i d'apropiació, segons la seva manera especial, de les seves virtuts i les seves troballes. De l'incessant combat que es lliura al seu davant i del qual és l'espectador obligat, l'esperit flamenc en treu un profit incontestable del qual ni ell mateix, sens dubte, n'aprecia exactament la rara valor; i convé afegir sense retard que aquest profit és lluny de manifestar-se solament per vivíssimes facultats crítiques o una mena de perspicàcia que engendra, allà, l'habitud d'aprofitar-se de contracop en el judici que és emmenada a fer de les produccions dels seus veïns. Hi ha quelcom més, dic, que aquest profit—o, altrament, a Flandes no hi haurien sinó illustres enciclopedistes al costat d'eminents dissertants: no hi haurien *creadors*. És que el flamenc, davant de tal espectacle, no és pas un espectador ordinari que s'accontenta de viure a pler i passar amb la moral de la faula, si existeix moral. És que el flamenc, també, té alguna cosa a dir, alguna cosa a expressar en el llenguatge incodificable de l'art. Però, tinguent sempre davant dels ulls els moviments (és a dir: els èxits i els fracassos) de dues de les més grans formes d'art europeu, de dues de les més puixants maneres de pensar i de sentir, realitzà ràpidament ço que de pensar i de sentir en el marc d'una escola pot traginar falses pedres i arrels verinoses al costat d'autèntiques maragdes i de gèrmens salubres. Aprèn a detestar, així, tots els partits-presos, que vinguin d'on vinguin. Coneix la taula de valors que s'engatgen entre elles, en llurs subtils hímens, i la "forma" i el "fons". La seva experiència quotidiana li ensenya que ço veritable mai no té un sentit definit

i que es troba tant en l'extrema negació com en l'afirmació infinita, al revers com a l'anvers de tots els dogmes. Descobreix sobretot aquesta tara que duu tota obra d'art que no espera la sort de les obres mestres: la càrrega excessiva del convencional, la falsedat per l'abús d'abstraccions d'escola, de pragmatismes d'una raça. L'artista flamenc—avui més que temps enrera—rebutja el dret d'ajustar el seu art als murs massa fràgils d'una fórmula; coneix bé prou llurs il·lusoris entrenaments, llur lògica defectuosa. I és així que ha arribat a aquesta conclusió necessària de no cercar res d'altri per a expressar, sinó d'ell mateix; a no agafar altra disciplina que la seva mateixa, segons el seu desig íntim, el seu sentiment interior alliberat de tots els fanatismes i les emulacions nocives que són gairebé reglamentàries als seus voltants. Heu's-ací un profit que hom pot qualificar de magnífic: ésser en certa manera forçat a l'"expressionisme" (art que té la forma per la seva valor expressiva). És a dir, forçat a la més sincera i més estricta independència, costat per costat dels "grans causants d'idees" i de les "grans evolucions sentimentals" i forçat a l'estudi intrínsec, tan ric, d'aquesta part de l'ésser humà que en els altres llocs està encara per explorar.

Que això és, per un poble, un ideal artístic i un mitjà de lluita suficient, sens dubte, ningú no ho voldrà contradir.

Que se'm permeti d'acabar aquest breu tanteig d'extracte de les "possibilitats" de l'art flamenc, amb la cita d'un bell poema, l'autor del qual, un dels més joves poetes de la novella generació—i tal vegada el més ben dotat de tots ells—*M. Gommaire Van Looy*, confirma amb bell lirisme el que jo he intentat de demostrar.

FLANDRE

*Beau pays destiné depuis, tes jours anciens
aux mystères de l'âme, aux noeuds de l'évasion,
le soleil te possède et t'enchaîne à son chant,
la brume te recouvre et baise tes coteaux.
Mais fermé d'un beau seing qu'ignorent les esprits,
livré divinement à d'obscures tendresses,
anneau, boucle d'or fin, tu rives tes rayons
à quelques centres fiers où les regards impies*

*se livrent pauvrement comme des oiseaux morts.
Aux cercles de tes jours s'enlacent nos tendresses,
les chants de notre amour remplissent tes vergers.
Ton profil uniforme où s'inscrivent les jeux
magnétiques et sûrs de nos cœurs, et nos danses
règlant leur vif contour sur ton souffle brûlant,
exhale un large amour, une douceur égale
et le ferme dessein d'horizons éclatés.*

*Ma terre où j'ai puisé le monde et tout moi-même,
Suele mère du ciel et du libre soleil,
Seule source où nos dieux intérieurs regagnent,
leur jeunesse et leur quiétude, tes seins nus
portent légèrement une écharpe de pluie
et d'oiseaux migrants éternellement seuls.*

(Extret d'un volum inèdit titulat "Bulles d'air".)

* * *

És en virtut d'allò que he dit sobre el desenrotllament especial de la sensibilitat flamenca, en virtut d'una situació de fet, en la qual el seu caràcter colpeix de bones a primeres, que el teatre contemporani, a Flandes, ha conquerit—per la seva mateixa valor—el primer rang de l'activitat artística d'aquest país. Si es considera que en la nostra època, tot (en art) s'ha de refer i que, altrament, hom no pot raonablement exigir d'una generació nova que produeixi de sobte un màxim d'obres mestres, serà extraordinàriament remarcable que a Flandes s'hagi acordat el títol meritori a un nombre ja important de peces. És això allò que hom està obligat d'anotar, malgrat les sorpreses (i no solament pels crítics del país, sinó també, cosa que té més valor, per un gran nombre de competències estrangeres). L'explicació d'aquest feliç balanç no s'ha de cercar sinó en el següent: a saber, que, a Flandes, el teatre és en certa manera un resultat natural de la mentalitat popular, que constitueix el laboratori necessari on ama de veure-hi moure's el joc de les seves preocupacions. Vegeu com s'expressa, sobre aquest punt, M. Jacques Copeau, en una lletra que adreçà, l'agost de l'any passat, al "Teatre catòlic popular flamenc" (Het Vlaam-

seh Volkstooneel”), les representacions interessants del qual són gairebé sempre sensacionals, i es compten certament entre les que han fet millors coses en l'escena flamenca; (és aquest teatre que ha muntat la major part de les grans obres modernes de la literatura flamenca teatral contemporània i notòriament la millor de totes: “Thyl”, d'Antoon Van de Velde):

“Vosaltres esteu en la veritat, perquè voleu reconstruir. Vosaltres veniu del teatre. Sou aquells a qui jo vaig encoratjar, a Amsterdam, en 1922. És el que faig jo mateix des de fa tres anys. Vosaltres heu deixat el vell edifici oblidat del teatre industrial—o oficial—, però no us heu pas dtingut en la botiga bordenca del teatre d'art, que sovint és un fals teatre, un teatre sense destinació, i una capsa de vanitats, pitjor que l'altre. Heu volgut fer un teatre de cara a un públic, que respongués a una necessitat i no a una pretensió. Vosaltres ho heu bastit tot damunt la base d'un públic al qual podeu satisfer sense envilir-vos, i heu pensat, com Molière, que ell seria el vostre jutge infalible si es lliurava de bona fe “a les coses que ens arriben a les entranyes”. Us heu col·locat en condicions de realitat i de veritable novetat. La vostra raó d'ésser, la vostra significació artística, no és sinó el resultat, el coronament de la vostra raó d'ésser, de la vostra significació social, religiosa, nacional. Vosaltres voleu mostrar als homes de la vostra raça i del vostre temps les coses que els concerneixen i que els interessin, parlar a Flandes per a que ella us respongui. No hi cap el menor artifici, la menor trampa. Sou, doncs, un veritable teatre.

“Vosaltres esteu en la veritat perquè no existeix per a vosaltres, com per a tants estetes, el “problema del teatre”. O, sobretot, vosaltres no cerqueu l'agafar-lo de fora. Us trobeu naturalment plaçats al cor d'aquesta realitat. S'imposa a vosaltres en la seva unitat nativa: l'escena, l'actor, l'autor, el públic; vosaltres us debateu al mig d'aquesta proposició indivisible, vosaltres hi reaccioneu dia per dia amb mitjans enèrgics, vosaltres hi responeu com a una crida, com a un manament, així com Molière responia a les ordres del seu rei.

...“Cuideu de no dependre de ningú. I, si podeu, instruiu autors. Apreneu a fer-los ajustar als vostres límits, retalleu-los-hi pels dos extrems llur literatura i llur vanitat: que no pensin més en empescar-se una intriga per a les dues dotzenes de crítics incompetents que badallen en els assaigs generals, però si en crear personatges de sentit i de vida per a un poble impacient dels riures de l'home i que judica les obres de teatre “per

la bona manera de judicar-les, que és la de deixar-se prendre per les coses, i de no tenir ni pretensió orba, ni complaença afectada, ni delicadesa ridícula". Molière parlava així. El cito sempre. És un gran mestre de veritats. Que sigui el vostre i us assiteixi en la vostra tasca. Tot s'ha de refer. Creeu."

Creeu! El "Teatre catòlic popular flamenc" ha creat "Thyl" d'Antoon Van de Velde. Però un "Thyl" que no és gens un successor, una imatge transposada del gran Thyl Uelenspiegel de Charles De-Coster. És un altre gran Thyl, el dels nostres dies, el de la nova Flandes. "Thyl", és la gran pietat de la jove Flandes que s'abandona i perd confiança sense que per això pugui deixar-se morir l'eterna recança d'una "Flandes magnífica". La peça és actual, cosa que la fa punyent. Thyl és confinat en una illa, amb els companys Lamme i Bravo, i una petita imatge de la Verge que el seu vell pare li donà. Erren tristament per l'illa amb les mateixes penes al cor: la nostàlgia de llur país, el record de la promesa que han hagut de deixar allà baix. Però preparen el retorn. Un vaixell és a punt per tal de conduir-los. Cau la tarda. Thyl s'adorm. I llavors hi ha una escena meravellosa, una escena de bo de bo gran i formidable: el Vliegende Hollander (l'Holandès Errant) aparegut a la proa de la nau, els seus vestits de tela vernissada blanca tots només de llum, és damunt del pal. Davant del vaixell, Thyl s'agita, inquiet, en el seu somni. I una música inflada d'esperança ritma els gestos dels actors. És d'un efecte profund, rarament obtingut al teatre.

Després, un matí, Thyl i els seus companys hissen la vela i arriben a Flandes, que en prou feines reconeixen. Thyl entra a casa del marquès Saturat-de-bell-esperit, on Nela "bella com la llum que és el cor de Flandes" hi està de servent, on la marquesa s'embriaga de versos dolços i cursis, i on Xu, filla dels marquesos, ferida i lassa de tot demana contínuament l'hora—però tots els rellotges estan parats, a la casa, tots els rellotges, tota vida i tot pensament.

Thyl maleeix tot allò; tanca Xu en una vella caixa de rellotge i occeix el marquès Saturat-de-bell-esperit; i marxa amb Nela a la recerca de la seva llar, la qual troben "violada", canviada en bar, amb el Jueu Errant al comptador i Belleken, l'amiga de Lamme, com a servent. Allà, encara, Thyl foragita tots els desvagats i paràsits—però massa tard ja: han fet empassar a Nela una beguda que l'esdevé insensible. És morta o simplement inanimada? No se sap. "Ella restarà així durant cent anys, potser,

diu Lamme. Res no hi puc fer." I Thyl esperarà que es deixondeixi; la confiança, malgrat tot, li fa creure en el seu revifament. Tornarà a la seva illa deserta, ai las!, cada dia més accentuadament deserta malgrat les clowneries d'un rei negre i més trista encara a causa d'un mussol xaruc i savi, a causa d'algunes relíquies i del record vivíssim de la bella i pobra Nela. Ali Babà i Cristòfor Colom, fantasmes inexistent, vénen a fer-li companyia. I, mentrestant, ell refusa d'escoltar el consell: final del mussol:

Scribe, suspend ta lyre au clou;

Mieux vaux un petit somme.

La vie n'est que rire et larmes:

Bonne nuit! C'est fini.

Espera que Nela desperti.

* * *

L'excel·lent mèrit d'aquesta obra, difícilment pot ésser expressat a través d'aquestes vagues línies, d'un resum tan incomplet. La història, per altra banda, l'acció pròpiament dita, no requereix, en aquesta peça, sinó la seva justa importància, o sigui, la importància exactament relativa que tota acció, que tota història, hauria de tenir sempre en tota peça de teatre modern. És això precisament la novetat d'aquesta obra, l'haver realitzat, al teatre, alguna altra cosa que una simple acció més o menys ben presentada, més o menys hàbilment forjada i jugada damunt d'unes taules i sota el cel particular dels maquinistes; alguna altra cosa que una novel·la recontada per personatges vivents, per mímiques que, quan són massa precises, resten malgrat totes les abstraccions prenys d'una vida convencional. Aquí, tot es col·loca en un *ritme* estrany i magnífic: actors, decorats, música, colors, volums, il·luminació i vestits, tot concorre, tot concorda, tot s'alia per a formar el *gest* de la peça. Antoon Van de Velde ha expressat aquest gest amb mestratge (ell pertany als més joves dramaturgs i té tot just 32 anys). La representació d'una obra com aquesta és una manifestació de riquesa. Hom descobreix que ha nascut tal com li pertanyia per la seva època. Ha sabut tenir en compte les aportacions intel·lectuals que li acorden un dinamisme tan curiós: les troballes del cinema alemany i francès, del teatre rus, de la música i de la mística negres; ella n'expressa l'útil tot restant magnífica-

ment allò que és. És construïda damunt d'angles de forces, damunt d'interseccions de sentiments; és central, és impossible de desjuntar, *no existeix sinó a l'escena*. Fa parlar el decorat, fa cantar el gest. Cinema? No. Car la paraula és indispensable. Ni cinema, ni lectura dialogada: teatre. La imatge i el so s'hi acoblen per tal de formar cèl·lules agudes que ataquen perpendicularment els sentits dels auditors. Estilització. Vestits desprovistos de superfluïtat. Gestos directament explícits. Però el text s'escampa en la fantasia i pobla l'escena d'explosions variades. Explosions precises, portades pel decorat, irradiades per les colors, dosificades per la llum. El ritme es lliura i s'anusa per a recompondre incessants cascades. Hom ha dit d'aquesta obra que ha estat escrita "a mans vesades, a cops de martell". "Un carillon damunt del qual el sentiment hi és llançat mitjançant dos punys closos." Una d'aquestes obres tan piuxants que una vegada baixat el teló, durant uns segons, ningú no gosa d'aplaudir. La seva coherència, la seva utilitat a la terra, així com l'excel·lent interpretació que li donà el "Teatre catòlic popular flamenc", han permès d'escriure a M. Camille Poupeye (del qual tothom coneix la seva alta competència en matèria de teatre internacional): "Després de les produccions esplèndides i de l'excel·lent consciència artística del teatre Ramerny de Moscou, res no havíem vist tan perfecte." Em cal excusar als meus lectors catalans de no poder-los "contar" millor una obra que és feta d'elements tan inanerrables; hauran comprès que una tal peça no es pot resumir i que cal, per a conèixer-la, d'haver passat per la sala on es representa.

Ben cert, "Thyl" no és pas neta de defectes. Seria un perjudici per la literatura flamenca l'haver produït de sobte el seu més bell floró. Però, on són, altrament, les obres mestres que no s'ofereixin, d'un costat o altre, a la discussió? Els retrets que se li puguin fer no ataquen pas la riquesa de l'obra, ni la seva novetat, ni el seu hipersensible expressionisme (no depassa els límits de l'expressionisme?). El sol retret que hom pot, al meu entendre, raonablement fer-li, es justificaria per un cert excés, per un lleuger abús de la passió política emprada com a mitjà emotiu. No estic pas del tot segur que, en circumstàncies polítiques diferents, aquesta peça realitzés un màxim tan autèntic d'entusiasme, malgrat els seus recursos escènics de valor incontestablement ferma. I jo desitjo de tot cor que Antoon Van de Velde reïxi amb el mateix mestratge en una peça igualment meritòria, igualment teatral que "Thyl", però en la qual el seu nervi resti aliè a les vicissituds exteriors davant de les quals l'art, alhora, ha de participar i disputar

la seva independència. Tot esperant aquesta obra, saludem en "Thyl" el que l'esperit nou de Flandes ha produït de més gegantesc i de més respectable.

En aquests breus paràgrafs sobre l'estat actual de la literatura flamenca, cal rendir un homenatge no pas més tènue a un escriptor que, fins a la revelació que fou l'estrena de "Thyl", era considerat com el millor dels nostres escriptors de l'escena, per bé que es llançà a aquest gènere de la literatura a una edat ja madura (cas de Pirandello). Es tracta d'Hermann Teyrlinck, el nom del qual ha anat molt més enllà de les nostres fronteres (les seves peces han estat representades, en efecte, a la majoria dels teatres mundials, de Moscou a Chicago). Hermann Teyrlinck, encara que ha trencat amb energia tots els motllos escènics en ús en les darreres escoles dramàtiques, no pot reclamar-se l'originalitat d'un Antoon Van de Velde. Aquest, especula admirablement totes les troballes noves de la seva època; talla carradament les pedres encara no ferides per l'arada ni pel cisell del forjador de màscares. Teyrlinck ha procedit altrament per a fer triomfar la seva reforma dels principis dramàtics; i si sincerament no sé si se li pot concedir el mateix mèrit que a Van de Velde, cal reconèixer que és per l'experiència de les seves innovacions que el teatre en la "forma" de Thyl ha estat possible, que la seva invenció s'ha pogut realitzar. Teyrlinck, d'un cop d'espatlles, ha abatut l'embalum de les velles concepcions dramàtiques i ha tornat a la virginitat original. S'ha informat de les ancianes peces medievals, de llur dinamisme original, de llur vida fresca i esplendorosa. Ha deixat amarar-se d'aquesta literatura tan pura, accionada per mitjans tan bellament candis, que són les velles llegendes flamenques, els vells drames litúrgics. Després, ho ha transposat tot sota la llum moderna, a les "possibilitats" modernes. D'això, n'han resultat peces de rara frescor i d'emotivitat, de simplicitat meravelloses. Tres, sobretot, han assegurat la celebritat del seu autor: "Le film au ralenti", "Je sers" i "L'homme sans corps". En aquestes obres, Teyrlinck fa rendir al simbolisme serveis insospitats, que, per ells mateixos, constitueixen ja vera novetat. A fi de permetre als lectors catalans de judicar més o menys l'obra d'aquest escriptor, vull assajar de resumir la primera de les tres peces esmentades: "Le film au ralenti".

"Le film au ralenti" és un drama dansat, cantat i parlat.

Primer acte: pròleg en velocitat normal.

Segon acte: el film ralentit.

Tercer acte: epíleg en velocitat normal.

Personatges: l'home, la dona, el fanaler, dos agents de policia, la marxanta de cargols, la Rossa, Melcior, Gaspar i Baltasar (els tres reis Màgics), Zot Lowietze (Lluís el foll), algú, la Mort, la Memòria, el nan, l'oblit, l'àngel, la pesta, la guerra, la fam, el pecat (els quatre dracs), el jove, la jove, els infants, el cor.

PRIMER ACTE

El fanaler. Dos infants li tiren boles de neu. La multitud està detinguda per l'arribada dels Reis Màgics.

El fanaler.—M'han lapidat amb neu; m'han insultat amb llurs cançons. És el de sempre, burlar-se de mi que els porto la llum.

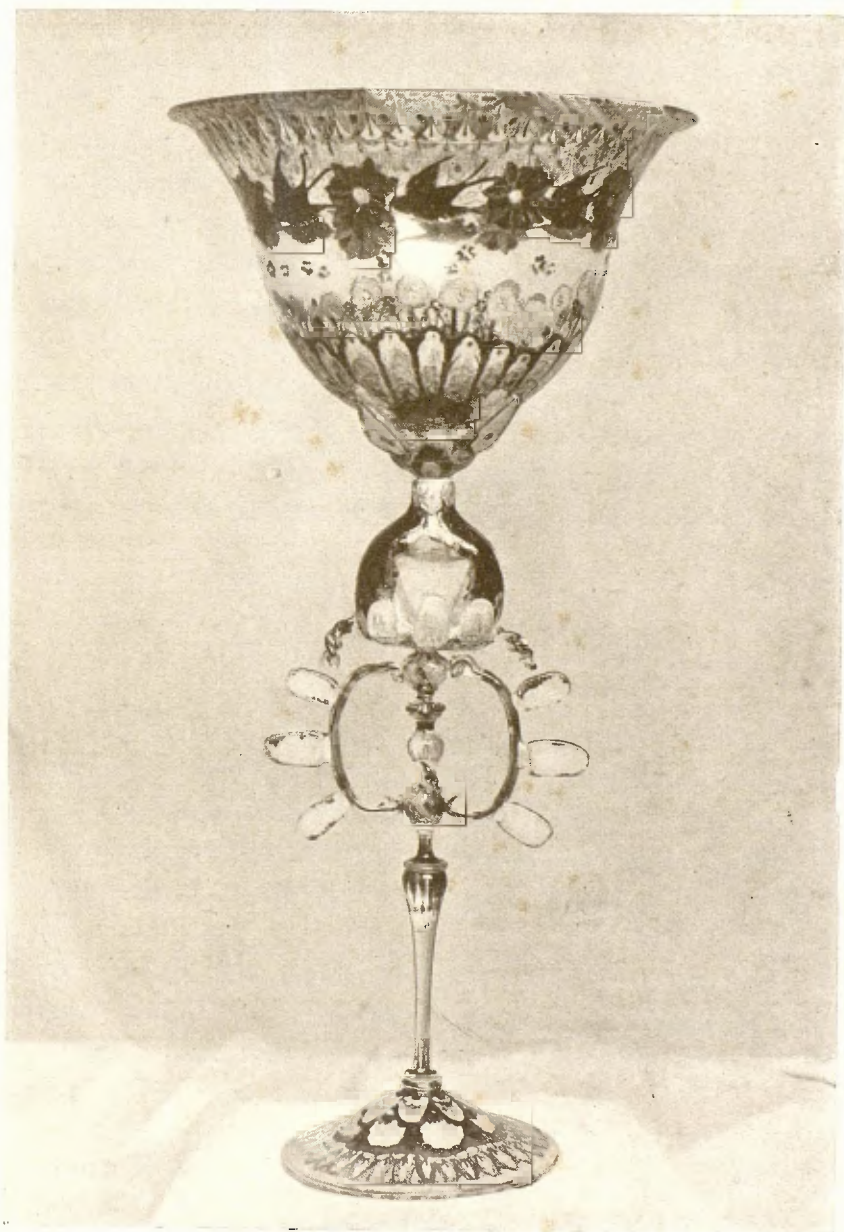
Melcior.—Nosaltres portem la vivent llum de Déu.

El fanaler.—Per veure-hi? Repeteix-me això! Però, oh rei llastimós, cal que et fiquis ben bé sota la llum del meu fanal si vols reconèixer aquesta nit el teu propi estel.

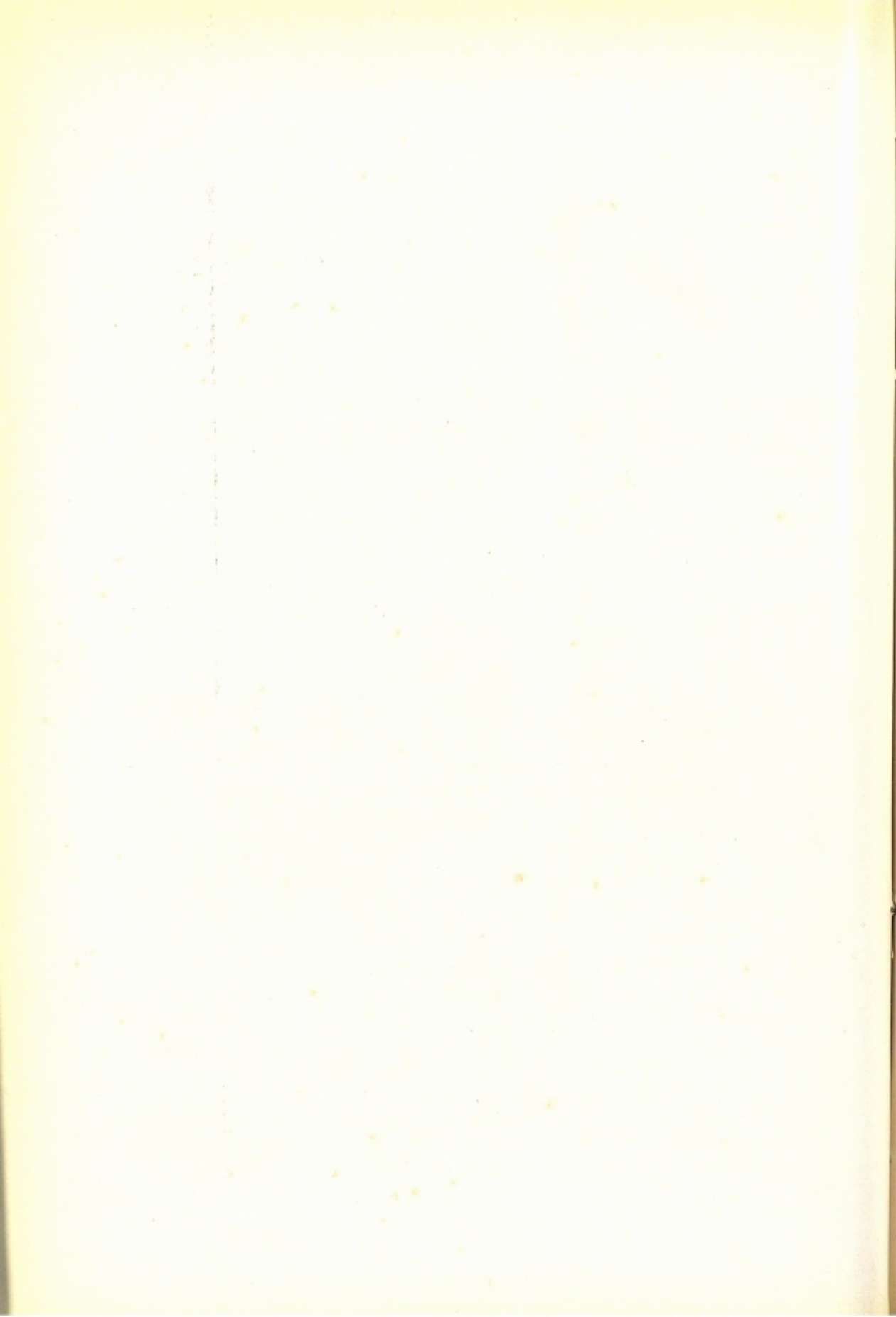
Tots se'n van. Vénen, després, Zot Lowietze, dos agents, i la marxanta de cargols. Prop de Zot Lowietze, els altres tres personatges vénen a parlar d'amor. "...Però, dues persones poden començar a estimar-se al mateix moment sense que sigui necessàriament establert que deixaran d'estimar-se ambdues alhora, en un altre mateix moment. I per què el primer que romp l'amor és culpable del mal que fa a l'altre, per aquest fet?"

Els agents se'n van. Algú i la Rossa; el primer pega a la segona per a demostrar-li la seva estimació. Però malgrat els precés de la marxanta de cargols, la Rossa no vol deixar el qui la pega. Tots surten.

La dona arriba al cap d'una mica. L'home acut a la cita. Diu: "Tinc un Pare i una Mare. Tinc una dona i un fill. El que tu en dius riquesa és la meva pobresa. No he pogut guanyar-me la felicitat. No tinc coratge." Més enllà: "Entre tots els combatents de la vida, n'hi ha dos que han perdut per endavant: el pobre que entrarà en rebel·lió contra la moneda i l'home que la farà contra el partit-pres." Assalt de politesa per a saber quin d'ambdós és culpable de la llur malaurança: decideixen suïcidar-se amb llur infant. Es lliguen junts i es llancen a l'aigua. Tornen tots els personatges d'abans, que organitzen el salvament.

PL. N.º XVI. — J. GOL : UNA COPA

ACTE SEGON

Sota l'aigua. Cor. La Mort fa un discurs. "Oh homes... que m'haveu enlletgit!... Al començament, jo era el repòs agradable. Habitava l'oasi de pau. Jo duia la corona d'argent de la consolació..." Evoca els quatre dracs, que dansen entorn d'ella.

L'home i la dona apareixen: "Aquí, tot és bonic; és una vall argentina..." La Memòria, l'ombra de la qual és un nan esgarriat, que és la veritat, apareix: "El nostre viatge va més lluny encara, en aquesta vall: jo sóc el vostre antedarrer company de viatge." Dansa de donzelles, etc., (escenes de llur infància, de llur joventut, de llur amor).

La Memòria els confia a l'oblit. Torna la Mort, que toca l'infant i un àngel se l'emporta. La dona se n'adona. Fineix l'oblit. Lluita entre l'home i la dona, que volen escapar de la mort i no es poden desfer dels béns llurs.

TERCER ACTE

El mateix decorat que el primer acte i continuació d'aquest acte. Hom salva els negats. Els agents van a cercar el comissari i el metge. Mentrestant, algú i la Rossa desvalisen els negats i fugen. Els negats tornen en si, comencen per parlar-se polidament, i poc a poc s'enfaden i es disputen perquè cadascú d'ells vol atribuir a l'altre la responsabilitat de llur acte de desesper.

Home: "Trobo això esparveradorament trist. Però reconeixeu que jo no sóc culpable d'això que ens ha passat. En efecte, m'he enganyat a mi mateix. M'havia afigurat l'esdevenidor ben al revés. Puix que, vós ho sabeu, he somniat sempre amb una bella petica casa..."

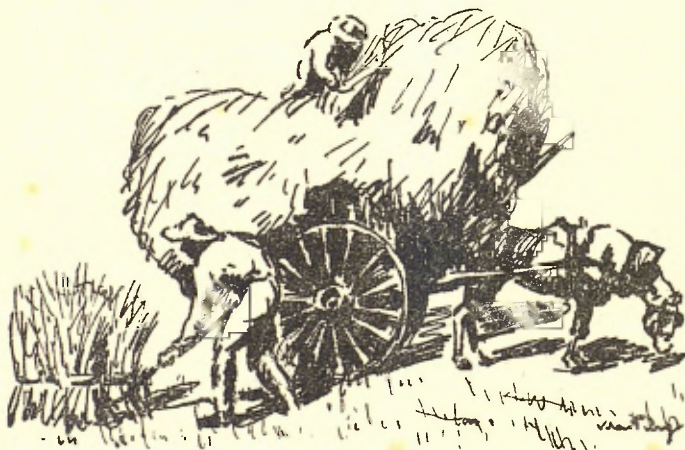
I es deixen de comú acord.

* * *

Les dues peces de les quals he donat, en aquesta crònica, compte, tan fidel com ha estat possible, serviran, sens dubte, per a que els lectors catalans puguin adonar-se del talent original de dos escriptors com Hermann

Teyrlinck i Antoon Van de Velde. Desitjaria que poguessin concloure, amb mi, que l'art dramàtic flamenc ha llançat un crit que un dia o altre es podrà qualificar de gloriós. En una crònica venidora, tractaré de les altres obres de Teyrlinck i de la producció d'un altre jove escriptor de teatre: Willem Puttman.

PAUL AVORT

VILA PUIG

PETITA "SUITE"

POBLES CERDANS

PALAU.—Al caire d'un planell, si es decanta o no cap a un barranc, s'ajaça i badalla amb les seves cases de pedra fosca, obertes als quatre vents. Dos amples camins amb uns pollancre per sentinelles, l'enllacen amb els altres pobles, que ell lluca sorneguerament. Tot i semblar sebollit entre verdors. Palau és un bon mirador per la Cerdanya. La immensa vall s'obre al seu davant, closa per un seguit de serres i de collades, que el sol no arriba a despullar de les perruques de boira amb què es pentinen.

Palau... Palau de l'aire, si de cas. Palau on arpegen els saules i on regolfen les ventades; Palau del torb, a l'hivern, quan en totes les muntanyes hi ha congestes i quan els camps, ara verds i gerds, estan amortallats de neu.

OSSEJA.—Si les cases noves i pretensioses s'aboquen a la ruta que va a Vallcebolera, les que formen el nucli del poble, velles i modestes, dibuixen en la coma un petit laberinte de carrers estrets o s'enfilen muntanya amunt com si cerquessin aire. Una esglesieta senzilla dreça al mig d'una plaça sense eurítmia el seu campanar banal. No fos l'absis romànic que serva de la seva edificació primitiva, els ulls no s'hi aturarien pas.

Mentre sou al poble, ni veieu la muntanya, ni copseu la verdor dels voltants. Però per poc que us allunyeu, tota la vall cerdana se us ofereix en espectacle, amb Puigcerdà al fons, fornal de teulades brunyides que fan la rateta als cimals. Aclofat en un rost d'aquesta vall, Osseja s'estén entre hortes i prades, que saben tota la gamma del verd, i entre comes i congostos que prenen, al cap al tard, intenses coloracions, del roig al cadmi, del morat al carmí. I així que torneu a poblat us cospa l'olor del fenc novell que els bous pacients menen als estables, través els carrers costeruts.

NAHUJA.—S'hi arriba per una carretera assolellada, sense cap arbre, amb quatre pals de telègraf desnerits i torts. A banda i banda de la ruta, uns camps de blat que s'ajacen fins a dues pregones fondalades, toves de verdor. I el poble s'arrepera al peu d'unes cimes coronades d'avets, prop de les quals, tranquil·lament, els ramats fan sonar les esquelles.

Una esglesieta rústega, petita com una ermita, amb un campanar tot nou, que hom diria de ciment armat, i que enlletgeix tot el paisatge. Quatre cases fosques i amuntegades a l'entorn d'un fossar oblidat, on una làpida antiga recorda una noble nissaga catalana. Avergonyides de trobar-se, tan pobres, en un indret tan bell, les cases no gosen guaitar la muntanya; totes s'obren a uns silencis carrerons o a una fondalada, ombrívola mentre reben, de lluny, en convergència simètrica, les llucades compassives de les cingleres del voltant.

SALLAGOSA.—Enriola les dues ribes del Segre, lla on el riu, tot infant encara, salta i barboteja gaiament. La canal per on serpentejen les aigües, ombrejada d'oms i pollancre, s'obre i s'eixampla en arribar al poble, un poble silenciós i quiet, que no té cap gelosia dels vestigis de la seva rustiguesa, i que vol prendre categoria de vileta d'estiueig, amb cases de caire burgès i ciutadà.

El petit carril elèctric que venint de Vallespir se n'entra a Cerdanya jugant a les muntanyes russes, li ofereix una estació primparada i neta, amb aire de torreta patriarcal. I des d'allí, hom albira com Sallagosa escampa l'eixam de les seves teulades negres i lluents, i com dreça el seu campanar punxegut, dret i immòbil, pastor de pedra aturat a mig aire de la coma, mentre s'acobla al seu entorn el ramat.

Part damunt del poble s'obre un amfiteatre de pujols i garrigues—pinzellades d'ocre—i més enllà, uns alterosos cingles encatifats de bosc, que, en ombrejar-se pel pas d'un núvol o en apropar-se la nit, són com una florida d'ametistes.

LLO.—Poble de bruixes, diu la gent, i a fe que si n'hi haguessin, no trobarien, en veritat, un catau més escaient, amb els seus carrers sòrdids, les seves cases enrunades i les tàpies i els corrals ombrívols, llodrigueres feréstegues i propícies als malefics. Si tots els pobles cerdans són riolers, aquest és trist i desolat com una mala cosa. Així s'explica que abans d'entrar-hi, pel camí que ve de Sallagosa, hom trobi primer que res l'església, per assegurar al vianant que tot allò de les bruixes no és cert. Església plàcida, amb un petit portal romànic puríssim, joia de l'art primitiu, que contempen els cels i els estels, només, i els esperits dels morts que jauen al seu entorn.

De malefics fetillers no el guardarà solament l'església. Dalt d'un roc eminent, a la vora d'un penya-segat, heus ací una ermita solitària qui vetlla, també, pel bon nom de Llo. Però si les bruixes deserten el poble—car fins els cans i els esperits fugen dels reconcs de mala mort—trobaran refugi a les gorges veïnes, unes gorges ombrívols i remoroses, enclotades en el recó més amagat de la muntanya, entre impracticables espadats. Allà, potser, al conjur de les aigües encantades i dels núvols irisats, les bruixes es tornaran fades, i ço que a Llo era motiu de por i de supersticions, en l'alterosa clotada i al peu del gorc encisador, serà motiu d'ensomni i de poesia.

VALLCEBOLLERA.—Hi aneu, des d'Osseja,, per una ruta que voreja un cingle. I quan hi arribeu, ja no podeu seguir més enllà. El poble, incrustat a la roca, us està dient que d'allí no es passa, si no és per camins de cabres, per anar a les cimes i a les congestes. De lluny, us fa l'efecte d'un redós troglodític, si més no, d'un catau de contrabandistes. De nit, sou al poble que no el veieu. I el sentiu; no per la gent que hi transita—els pastors que el poblen dormen ja a la pallissa i no endevineu enlloc ànima vivent—sinó pel doll d'aigua d'un canal que rellot davall un pont, duent-vos tota la frescor de les neus foses.

Oblidat, sepultat en un clot dels cims, aquest pa de cases rònegues i tenebroses respira, a l'estiu, quan les aigües canten i salten festívolament. El poble no sap d'altres delits ni d'altres joies. Car per ell els hiverns són llargs, llargs com una mala cosa, llargs i encantats com si no haguessin de tenir fi. I de fet, aquí les neus i les congestes són el nostre pa de cada dia, poble de neu i de Déu, que sembla esperar-ho tot del cel, no podent esperar res dels homes.

HIX.—Diríeu que de Puigcerdà, hi arribeu amb un tret de fona. I d'Hix mateix, veieu Puigcerdà amb el seu campanar robust, escarpat, com un tronc de pi serrat de bell nou i el seu estol de cases encimbellades al mig de la immensa vall. Però Hix és tan petit, tan minso, tan inexistent gairebé, que les arbredes que el volten no us el fan albirador gairebé d'enlloc.

Aneu-hi. Pel voltant dels quatre casalots que el formen, potser hi trobareu un parell de manyacs, un gos polsós que guarda la casa i mitja dotzena de gallines que picotegen pels fems. Per sortosos us donareu si trobeu una veïna feinejadora o un pagès que torna del camp. Jo no he tingut aquesta fortuna. Jo hi he anat a veure l'esglesieta mil·lenària, l'absis de la qual m'havia sorprès de lluny. És un absis molt pur, molt senzill, que per ésser ben vist cal contemplar des del cementiri que circunda el temple. Petjant les tombes humils els ulls se us en van a aquelles pedres polides pels anys i que una mà piadosa ha restaurat en tota llur senzillesa. El silenci del lloc us fa més avinent la contemplació. I aquest silenci us penetra com si fos la mateixa ànima d'Hix, poble de morts i d'espectres, de tombes i de focs-follets.

ERR.—A mig aire d'una serra que culmina amb l'invisible Puigmal, aquí teniu aquest poble d'Err, ric d'aigües i de pastures. Com en altres pobles cerdans, la toponímia pot revelar-nos un origen basc. No ho escatim. Acontentem-nos de passar-hi, de cercar-hi un xic d'ombra sedant i de creuar-lo dolçament per enfil·lar-nos vers el camí de Núria, amb el bastó punxegut al puny.

Des d'aquest camí, estenguem l'esguard devés els cingles espadats i nus o devés les avetoses que clapen les comes assolellades. I sentirem que fins la immensitat té fites i que com més ens elevem més minso ens apar el món. Però tant ens atrauen les carenes i els horitzons oberts sota el cel impàvid, com les

gorges profundes i cavernoses que anem deixant. Potser ens atrauran més i tot, car les sabem preferides dels homes que solen bastir-hi llurs pobres cataus.

Err guarda, com un ca fidel, l'entrada d'una d'aquestes gorges. I per no enutjar-se de la soledat hi canta amb un reilet de fonts com els àngels a l'entrada del Paradís.

UR.—Campanaret punxegut, campanaret vell, corcat per les pluges i per les neus, ets tant el guaita com el guardià del poble; car quan estens l'esguard damunt la verdor que el volta i assenyaals als altres llogarrets de la vall l'existència d'Ur ho fas amb altivesa—porter d'una porta més aviat quimèrica que real, però que els homes s'obstinen a dibuixar, en el buit, al davant teu—i amb malfiança. No ho hauries de fer així, campanaret graciós. Car la teva gent és com l'altra gent de la contrada, amb un mateix tarannà, i són iguals les teves casetes i els teus prats i les teves pastures, eixides d'una mateixa terra.

Campanaret punxegut, carregat d'anys com ets, potser et creus més astut que els altres. Jo et dic que a despit teu ets candorós i plàcid i que tota la teva malícia és feta d'illusió. Si no em vols creure, pregunta-ho als pollancre que arriben i tot a fer-te ombra en aquest enclotament de la vall, on les teulades que t'enronden són com una benedició del cel.

ENVEIG.—Una escampadissa de cases a la falda d'una coma, de cara a llevant. El sol les amanyaga tot el dia i elles s'hi daleixen que és un gust. De Puigcerdà només en reben el vent, quan després d'entelar les aigües del llac regolfa per les clotades veïnes. Car des d'Enveig hom no veu, de la vila cabdal, més que la cima del campanar, discretament abocada sobre un tou d'arbreda.

Balcó del pla, Enveig no recull solament les ventades de la contrada cerdana. En recull els clams de festa i els anhels de germanor. En recull les cançons pairals i les llegendes paradisiàques, estès com un ventall damunt les florides planes. Ell sap el dringar de les esquelles solitàries que sonen pels cims i totes les veus del pla i de la serra li són familiars. Familiars el silenci de les baumes i els cants dels pastors transhumants. Ara li serà familiar el trepidar del tren, que s'atura al peu de la seva coma graciosa, en una estació nova de trinca, taca de blancor en mig de la verdor dels camps. I li seran familiars els aires de forasteria que, duent-li clamors d'un altre món, li llevaran potser aquesta pau concentrada que és tot el seu encís i tot el seu orgull.

ALFONS MASERAS

NOTES I COMENTARIS

LITERATURA GENERAL

▣ L'OBRA D'HENRI GHÉON ¹

La peça que hem vingut a veure aquest vespre enfonsa les arrels en un corrent subterrani vell com el món, i per això mateix perpètuament renovat. A primer cop de vista és una cosa desueta—almenys insòlita. Però ja sabem que les coses més òbvies, a força d'ésser oblidades, un dia ens resulten noves.

Les vides de sants, les històries de conversions i miracles sembla que no s'adiguin amb l'exigència d'un públic modern educat en el refinament psicològic del drama realista, en la introspecció i en l'anàlisi. Ens hem avesat a veure els sants dalt els altars, daurats i immòbils, tancats en les reixes de les capelles. Fora d'una devoció particular, no tenen cap mena d'interès humà. Els sentim massa llunyans en el temps, massa per damunt del nostre nivell. Les seves vides ens fan l'efecte d'un fons de tema folklòric, o d'una mitologia graciosa i sense conseqüències. No ens adonem que tot això és tan real en el cor de l'home com els conflictes que ens presenta l'últim novellista: per tant, lligat a nosaltres, interessant. I amb un interès actual. No recordem prou sovint que els sants foren—són—homes de carn i ossos. I homes complets—el tipus perfecte de l'home—. Però al mateix temps cadascú era *ell*, individualment, amb tots els matisos, i llurs miracles venien en un moment especial, provocaven reaccions especials en gent diversa. Tot un món per guaitar i per pintar que cau dintre el camp de l'art. I que, a més a més— independentment—té una valor exemplar. De tot això s'havia adonat l'Edat mitjana, que havia obert l'església a la plaça pública, i hi havia abocat—com una pastura a la fam del poble—els seus sants. El teatre va ésser el resultat—aleshores, com en temps d'Esquil i de Sòfocles, de la comunió del poble en una idea. Una idea que lligava els destins de l'home.

Henri Ghéon ha volgut ressuscitar això amb el seu teatre. Ressuscitar-ho i actualitzar-ho. Poeta i crític, pintor i metge, va sortir convertit de la guerra. Tot

¹ Lectura feta per la senyoreta Anna Maria de Saavedra abans de la representació de l'obra d'Henri Ghéon *La Farsa del penjat despenjat*, a l'Associació Catòlica, de Vilafranca del Penedès, la nit del dia 29 de juliol de 1928.

el seu bagatge d'home preocupat de problemes d'estètica, d'escriptor dotat excepcionalment, l'ha posat al servei d'aquesta idea. Va començar en un cenacle, entre uns pocs escollits, amb *Els tres miracles de Sta. Cecília* i *El pobre sota l'escala*. Poc temps després, la *Farsa del penjat despenjat* ja va conèixer el gran públic, i aquest art fet per al poble, va tornar al poble. L'han seguit *Els jocs i miracles per al poble fidel* i una peça publicada i encara no representada: *El Comediant i la Gràcia*. Ghéon mateix, al cap d'un estol d'actors no professionals—*Les Compagnons de Notre Dame*—, a imitació de les confraries medievals, s'ha fet l'interpret del propi teatre.

És evident que per fer obra d'art no n'hi ha prou amb intencions i belles teories. Cal fer-la. I això ho ha aconseguit Ghéon. Més que altres poetes catòlics, més que Paul Claudel, per exemple, ha deixat de banda la literatura, i de cara al poble, s'ha posat a fer teatre estrictament. Teatre pur. Però la seva obra és d'artista, d'home que coneix l'ofici, i, a més a més, de poeta, i sense proposar-s'ho ha guanyat alhora el poble i la crítica.

El temperament de Ghéon, una mica absolut, fet de bonhomia sense estovament, dur i tivant en el fons, vibrant, l'havia de decantar, més que a furgar cor endins de l'home, a fer-lo bellugar, sovint amb un moviment de ballet; un home ben viu però més aviat típic que individual. Un caient especial de línies, meravellosament exacte, dóna a cada personatge relleu i agilitat. Però Ghéon s'ha preocupat més de fer-lo moure, de construir lògicament i rítmicament l'acció que d'oferir-nos en l'autòpsia. Un bon exemple és la *Farsa del penjat despenjat* que estem a punt de veure. El seu tema és el mateix que el d'una de les nostres cançons populars: la de Sant Jaume de Galícia. La fadrina de l'hostal amaga una tassa preciosa dins el sarró del pelegrí, per fer-lo penjar amb injustícia. Però Sant Jaume intervé i el pelegrí és despenjat de dalt de l'arbre on persistia a viure miraculosament. El tema no ens portarà, doncs, cap sorpresa. Ghéon no es cuidarà gaire, tampoc, de la propietat cronològica: som al cor de l'Edat mitjana i es parlarà de quilòmetres, d'ascensors i del descobriment d'Amèrica. Els personatges són ben perfilats, amb uns perfils inoblidables, i es mouen amb naturalitat, però també amb un cert aire de dansa. I és que el poeta ha portat al seu món, ha aconseguit tancar-nos-hi, i tot ens sembla bé. Ens governa amb una lògica nova, amb el seu ritme. Ens fa resseguir la bella història condensada en un punt central, que és el miracle. Ens mostra com va venint per camins inescrutables, com es va preparant i el seu esclat final. Aquest punt invisible i inefable ho presideix tot.

És també en això que l'obra de Ghéon s'emparenta amb l'allegoria medieval. Només un vertader poeta es podia atrevir a manejar aquest joc subtil i descarnat, a infondre-hi l'alè vital i l'eurítmia. Amb la grandesa que el tema mateix comporta, Ghéon hi mescla, hi fon la familiaritat, i fins i tot un cert element de grotesc. El còmic i el tràgic són veïns i mai no queden llampants o tivats l'un al costat de l'altre. Ghéon fa baixar els sants dels altars, els fa parlar el llen-

guatge corrent, barreja el miracle amb tota mena d'accidents quotidians, sense que ni un moment es dispersi o desmereixi l'atmosfera poètica.

I és aquest el gran mèrit de l'escriptor de teatre: empresonar en els quatre metres quadrats de l'escenari un món prou intens per lligar al meridià d'una idea primordial, el cor d'un públic divers.—ANNA MARIA DE SAAVEDRA.

EL PINTOR CAMPS-RIBERA

Heus ací aquest pintor de rellevants qualitats, inquiet, apassionant i ple de força, i a més a més, dels més notables valors de la pintura catalana moderna. Darrerament ha exposat unes pintures i dibuixos a la tradicional Sala Parés, aquesta sala on ja els nostres avis anaven a veure exposicions, després de passar per alguna de les pastisseries veïnes on compraven el tan barceloní tortell. Per aquestes galeries, que tenen tanta història, ha passat tot l'art català, des de les més primeríssimes signatures, fins al més carrincló i anodí dels pintors.

Les teles d'En Camps-Ribera hi han fet un bon paper i han vingut a continuar la tradició dels bons pintors.

Cada exposició d'aquest artista és una revelació; i és que En Camps-Ribera, temperament vehement i recercador, no s'abandona a una facilitat—ell que en té tanta—precisament tot el contrari; sembla que senti un guadi en ofegar la facilitat. Això, a vegades, treu espontaneïtat a les seves obres i a vegades apareixen aquestes torturades. Sembla contradir-se sovint, i és que el seu temperament inquiet i aventurer el fa llançar vers una nova recerca. Tant pinta amb guixos, com amb color escorregut i eixarreït, com amb pinzellada sensualment divisionista, com pastat i llis, però sempre fi de color—no s'ha d'oblidar que és un pintor que veu el color amb una afinació sorprenent i amb una gamma riquíssima—i així mateix té una fortalesa, filla, naturalment, del seu temperament de pintor, el qual temperament ja denotaven les seves primeres obres. Carregades de lluminositat, valentes—teles optimistes—de cara al sol. Després reacciona; deixa els cadonis i els violats. De l'exacerbat impressionisme fa via a Cézanne, Marquet...

Construeix. Del sensualisme passa a la més estreta austeritat.

En Camps-Ribera, però, a través de les diferents recerques, serva sempre una personalitat que traspua en les seves teles. Fill de Barcelona vella, dels voltants de Sant Pere, del mateix barri del gloriós pintor Nonell, sembla que porti a dins el regust d'aquell barri, tan ple de caràcter i de força, i un pintor que hagi nascut allí ja té bastant de guanyat.

En Nonell l'apassionà. I ja hem esmentat el nom d'aquest pintor i l'hem esmentat ben involuntàriament, però és que en parlar d'En Camps-Ribera, automàticament ve a la nostra memòria l'evocació d'aquell pintor. No vol pas dir això que En Camps-Ribera hagi manllevat res a En Nonell—malgrat unes pintures nonellistes que féu, més aviat portat per l'admiració i afinitat vers el gran Isidre—.

En Camps-Ribera, en les seves obres darrerament exposades, se'ns mostra ja el pintor que esperàvem. Fermes, magnífiques de color, són una bella realitat.

Dolorettes i *Marichu*, són teles esplèndides, riques de color i, especialment la segona, d'una força extraordinària, ensems que una forta sensibilitat hi traspua. Mereixen de visitar-se, en especial, també, *El reguerot* i *Les barraques*.

És verament magnífic el dibuix a la guaixeta marcat amb el número 15, fi i sensible, alhora que d'una gran força emotiva.

La pintura *Jugadors de dominó*, un xic inferior a les obres exposades, com també ho és el *Paisatge de Montcada*, són les dues, dues belles obres.

En resum, aquesta darrera exposició ha causat una immillorable impressió i aquesta vegada l'interès que ja tenien per si les exposicions d'aquest pintor, ha estat valuat per la bona qualitat de les obres.

El pintor Camps-Ribera és dels que s'imposen i pot considerar-se'l ben bé entre els millors artistes nostres i això que encara cal esperar-ne molt d'un pintor de la seva força.—LUÍS D'ARA.

BIBLIOGRAFIA POLÍTICA

Amb una normalitat tota esperançadora la nostra bibliografia va emplenant els buits que hom notava anys enrera. Els llibres de viatges, les novel·les llargues, els estudis religiosos, etc., han tret florida ben esponerosament aquests anys darrers. Enguany, però, sembla que prenguin novella brotada els estudis polítics, que sempre han fruitat més o menys esquàlidament a casa nostra. Un nou motiu de satisfacció, d'esperança, d'encoratjament. Tot fa creure que en el balanç bibliogràfic d'enguany, els llibres sobre política prendran una forta embranzida.

Ja era temps que ens adonéssim de la falta que ens fan, i que poséssim fil a l'agulla per a nodrir-nos fins a la saturació de llibres així. Des dels inicis del nostre desenrotllament que s'han produït llibres d'aquesta mena. Vegeu, si no, les col·leccions de "L'Avenç", de "La Revista", de la "Societat Catalana d'Edicions", a més de les obres cabdals en l'evolució del nostre pensament polític que s'han publicat a fora de tota biblioteca o col·lecció. Però ara responen als guanys obtinguts, a la manera d'ésser dels últims temps, pren, o sembla prendre, nous caràcters, noves modalitats en consonància amb l'evolució progressiva del nostre desvetllament.

Ara, a Catalunya, estem en plena època d'especialització intel·lectual, de divisió del treball de l'esperit. Abans, una o dues biblioteques havien de servir per tot: narracions, assaigs, poesia, crítica, traduccions, estudis, història, art, ciència, biografia, etc., havien d'encabir-se allà on podien. Ara ja no cal: moltes d'aquestes compten amb la seva col·lecció pròpia, i més o menys especialitzada, on troba adequada cabuda la normal producció dels nostres literats i escriptors. Que té, doncs, d'estrany que hom hagi iniciat ja una biblioteca on els estudis socials i polítics trobin un lloc apropiat on publicar-se? I més encara, si hom té en compte la nostra situació de poble renaixent, i, per tant, de poble que ha de viure d'activitats, d'obres, de realitzacions, més que d'esplais i passatemps. En aquest punt no hauríem de reposar fins que un grup d'extremistes prediqués a peu i cavall el lema maurrassià: "Politique! Politique d'abord!"

Però fins en aquest aspecte ja hem començat a accelerar el ritme. Ja no es fa una obra esparsa, de circumstàncies i guiada únicament pels esdeveniments. Ara ja és fa una obra més contínua, més extensa, més comprensivament integral. Abans, a casa nostra, la literatura, en el més ample sentit de la paraula, ocupava la quasi totalitat de la nostra producció bibliogràfica. Sortosament, però, els assaigs, els estudis, les obres didàctiques i d'investigació ocupen ja un percentatge que voreja a un cinquanta per cent dels llibres que anualment es pu-

bliquen a casa nostra. Si el pols bat amb un ritme més seguit i normal, aquest augment de llibres d'estudis fa que la totalitat de la nostra producció tingui tot l'aspecte d'una cosa seriosa, ja arrodonida i arrelada, i, sobretot, menys aguantada amb agulles que anys enrera. Així dintre la nostra bibliografia política, ja no apareixen, solament, els llibres d'exposició doctrinal o de relació de fets. Els llibres d'investigació, de pensament, d'estudi de les qüestions polítiques—responent al moviment general—apareixen d'una manera més contínua; i tot fa creure que d'ací endavant encara augmentaran.—J. M.ª BORONAT.

PORTIC A UN LLIBRE

Per mica que hom penetri en l'estadi eclesiàstic de la nostra terra, repara que entre les figures de més prestigi s'eleva, aureolada, la de Mn. Josep Cardona. Just assolida la categoria sacerdotal, el seu intel·lecte clar copsa l'exacta visió del deure. La Fe, virtut vivificadora, la seva mirífica arquitectura, el seu esperit prolífic i alegrador de les gents de bona voluntat, el seu engranatge real del Cel i la terra; tot l'encís, en fi, d'aquesta antorxa de llum perpètua troba en l'il·lustre sacerdot un herald vivacíssim; en el seu temperament mogut, un apòstol incansable; en la seva qualitat d'obrer de la ploma, un apologeta ubèrrim, correcte, sereníssim. I les característiques de la seva actuació apostòlica? Gosariem a dir que tothora li són plàcida norma les inspirades paraules de Sant Pau: "Com a ministres de Déu ens mostrem amb molta paciència en els treballs, tribulacions, angúnies; en caritat, saviesa i suavitat de l'Esperit Sant; com a necessitats i enriquint a d'altres, com si res no tinguéssim i posseïdors de tot bé..."

Heus ací la força: ni vanaglòria en l'aprovació, ni atüiment en el menyspreu mundanal. L'apostolat de qui irradia tan belles fulgències cèliques es desplega vigorosíssim, sense intermitències brusques, car l'eix sobre el qual es mou és massís i frueix de la regor d'immillorable lubricant, aquell oli cristallí que fa miracles, la bonesa franciscana qui brolla abundosa del cor sacerdotal.

La magnífica labor pietosa de Mn. Cardona ofereix, certament, als nostres ulls diverses facetes. En cada una d'elles, però, hom veu moure's sempre el veritable *homo Dei*, fornit de doctrina, sincer, cor obert; ni retrocedeix davant l'escomesa hostil. Segurament és aleshores quan la seva pensada fulgura més viva la dita arboradora de l'Apòstol: "Malaurat de mi si no evangelitzés." Reconeixem en el nostre germà alts dots d'organització, una cura refinada, un encert impecable administrant els béns dins el Casal del Senyor, és, a més, el conseller eficaç, el conciliador convincent; el seu esperit recte, fermíssim, mai no para de florir la rosa vermella de l'altruisme. Múltiples exemples podríem aduir, provadors de les nostres afirmacions. En la predicació, però, pren el major relleu la personalitat apostòlica del simpàtic capellà. Coneixedor de la responsabilitat que hom pot contraure en aquesta tasca, ell cerca la plenitud de força per tal d'arribar a terme benauradament; cal semblar per poder després collir fruit sanitos; es fixa pacientment en les condicions del terreny i tria, per a espargir-la-hi de la millor manera, la llavor apropiada. Estudia en la vera psicologia del poble, de primer; escull encertadament la doctrina, després, i entre l'orador sagrat i l'auditori es fa una conjunció d'esperits, un lligam íntim per on davalla el foc enardidor, la flama salvadora. Mn. Cardona estima els seus germans de

raça, els comprèn i sap satisfer llur interès ètic. Heus ací el geni popular. Pro-sèlit fervorós del bisbe Torras i Bages en la creença religiosa i patriòtica, no ignora que, mentre l'esperit sa servi el seu ric caudal, l'arbre de la Pàtria, com aquell d'Horaci, pot mudar la fulla; en el rodar del temps serà, però, per a vestir-se'n d'altra de novella igual o més gràcil encara. Predicador de les diades assenyalades i dels íntims festivals, poques les esglésies on no hagi tremolat la seva paraula tan catalana i senzilla com roent i feridora. Passen de set mil els sermons pronunciats i ens atrevirem a dir que la gran majoria evoquen l'alta saviesa del plasmador de l'*Elogi fúnebre del Dr. Robert*.

L'art oratori de Mn. Cardona és d'una valor formidable.

En els seus discursos observem una disposició fàcil, ordenada, lògica: pulcritud i claredat en el lèxic i en els conceptes, eloquència contundent i victoriosa, força analítica de primer ordre, assimilació perspicaç; dolls de Filosofia, Sagrada Escripura i Patrística hi esclaten cristallins; el símil aclaridor i l'anècdota oportuna, adesiara, hi vibren com un rou enlluernat, i tot creat i servit en un to pairal que enamora. Amable beneficiat sabadellenc: ¿que fóra molt difícil de donar-nos la joia de veure en lletra d'estampa una forta collecció de les vostres peces d'oratória? Creiem que seria molt celebrat el gest. Remarquem-ho, una vegada encara: el nostre sacerdot predica l'Evangelí a manera de l'Evangelí, i és per això, ben segur, que davalla a enriolar el seu rostre una llum de benedicció: *Quam speciosi edes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*.

Amb tota intenció hem escrit les ratlles que precedeixen; ara ningú no ho trobarà estrany si diem que Mn. Cardona té al seu abast els mitjans suficients per a conrear, a meravella, esplendorosament, aquesta flor de l'esperit que hom anomena *poesia*. I, si els mitjans són poderosos, no ho són menys la voluntat i l'estre del conreador. L'inclit sacerdot català mereix l'elogi del qui sap copsar en el fons opulentíssim de la seva ànima les formes de la bellesa—gemmes vives—i empresonar-les en els joiells de les seves composicions poètiques. Si ens fos donat de poder destriar el tresor poètic de Mn. Cardona, nosaltres el retolaríem així en tres grups: poesia terral, poesia místico-terral i poesia mística. Apressem-nos a dir que en cada una d'aquestes tres branques el fruit esdevé magnífic i saborós. L'última, però, és la branca excel·sa; en ella la fruita hi ateny la major vàlua. Volem dir que al caire místic pertanyen les grans creacions. Passem el lllindar de *Lliris blaus*; les seves planes no ens deixaran mentir. Creiem que és encertat el títol del llibre i ens és plaent també la seva disposició interna en cinc parts; ens fa l'efecte d'un jardí de bones dimensions d'on s'eleven cinc *parterres* curulls de flors.

Esplaiem-nos-hi un poc, en cada un d'aquests trossets de Paradís. Esclaten a primer terme els *Lliris blaus* del jardí de Jesús; Jesús i l'ànima, l'Amat i l'Àimia, ací dialoguen plaentment. Ell parla efusiu i, mantes vegades, es lamenta, d'una veu pura, tendra, amoixadora; Ella canta i sospira convençuda, agrai-da, càndida i festosa, tal una tórtora. Hom pot dir que la randa bella del diàleg emplena aquest lloc. El poeta hi triomfa i el seu triomf culmina en *Déu d'amor*, composició difícil, resolta, amb justesa i claredat, dins un cinyell elegantíssim; *Jesús i l'ànima*, íntim colloqui que es desplega pulcre en un ruixim de tendreses que us espongen el cor; *Plany de Jesús*, dolça cançoneta, suau i voleiadora com una papallona. I del poema *Jesús Hòstia* ens plauen més els cànctics *Jo Crec*, *Senyor*; *Esperança acomplida*, *Jo sóc feliç*, *El convit*, *Què més voldria?*,

Recordant l'amor vingut. Hi palpita el veritable esperit sacerdotal; la fe amorosa i franca s'hi mou, adés dins ample marc ferreny, adés en el clos d'un vers minúscul i delicat... Avancem. L'esguard ja sobta la capa de blavor més intensa: són els *Lliris blaus* del jardí de Maria. L'amor marià crepita i flameja en el cor del poeta, i hom veu moure l'hàbil pinzell del fill artista cobejós de portar a la tela l'alta bellor de la Mare. Hi excel·leixen les composicions *Santa Dona Maria*, d'una factura plena, concreció gentil d'un panegíric, rica en doctrina, airosa, ardida; *Verge i Mare de Déu* i *A Maria*, dos joiells exquisidíssims, radiosos de llum rosada; *La Candelera*, visió selecta, ben colorida, dita amb gràcia i naturalitat; *Maria a ses filles*, filigrana de dicció i bell exemplar de lírica afectuosa... El *parterre central*, el cor, podríem dir, del llibre el constitueixen *Lliris blaus* de Primera Comunió. Tenen aquests esplais eucarístics un gai encís infantívol; són aquells brolls de sol matutinal, de límpida rossor, qui, filtrant-se per entremig de les copes dels arbres, baixen a jugar bellugadissos en la prada verdejant; són medallons d'or captivadors, commemoratius de la magna diada benaurada; són glopets de mel fresca que us amoreixen, poquet a poc, l'ànima. En la col·lecció, nosaltres posaríem a primera fila els que porten per rètol *Feliç dia*, *Sóc un angelet*, *El lliri gemat*, *Ric present*, *El meu Maig*, *Mon tresor*, *Niu d'amor*, *Combregant a Montserrat*; aquests els considerem bellíssims d'inspiració i de forma... Vénen després els *Lliris blaus* del Santoral, secció que gosaríem a qualificar de vera culminació del recull que ens ocupa. Ací la fantasia emprèn volades atrevidíssimes, la composició hi apareix bastida, entorn d'un nirvi sostenidor formidable, luxosament i escaientment; hom veu que el poeta es mou en el seu treball sense noses de cap mena; el cisell de l'artista es manté segur i destre des del començament de l'obra fins al final. Els sants, aquests personatges heroics als quals, després de carregar-se de mèrits ací baix, fou cenyida la perpetual corona allà en les altures de la Glòria, són tan ben estudiats, tan ben glossats en llur aparença i en llur fons psicològic, que dirieu que el vostre esguard sotja el llur propi actuar i que la vostra oïda és afalagada per llur pròpia paraula dignificadora. No cal, certament, estatuir categories entre les composicions incloses en aquesta part; totes són portades a grau excellent. Volem, però, deixar estampats, a part, uns mots d'admiració envers els *Goigs*. Fer conviure, germanívolament, l'esperit religiós, terral i popular—per dir-ho així—dins un marc literari senzill i exquisit, plasmar unes estrofes, glossadores de l'exemplaritat d'una vida santificada, en forma bella i diàfana, propícia a la rentenció auditiva i a la suggestió de la pensa dels fidels, heus ací la tasca difícil del compositor de *Goigs*. Mn. Cardona posseeix aquestes qualitats; ho palesa, amb molta vigoria, en aquest llibre, i en són una mostra insuperable *Goigs de Sant Josep Oriol*, digna de figurar al costat de *Goigs de Sant Pere Claver*, *Goigs de la Mare de Déu de Montserrat*, de Jacint Verdaguer, *Goigs de Santa Maria Magdalena*, de Costa Llobera, tres peces que frueixen de glòria completa... Darrerament apareix el *parterre* destinat a *Lliris blaus* del sepulcre. Són, aquestes planes, fervorosament sentides, sòbriament planyívoles; a través d'elles sentiu que un perfum fresquívol—barreig de crisantem, viola i romaní—us enardeix els sentits. La mort d'un ésser estimat, d'un patrici insigne, d'un infantó, a vegades, és motiu que empeny al poeta a pendre la lira; palpita la corda de l'amor, sospira la corda de l'enyorança, i ambdues, a cor, floreixen l'elegia càlida i serena, sempre; profunda i punyent, sovint. Recordem *Sardà i Salvany*, síntesi bella de l'activitat del gran apologeta, composició massissa i límpida, diria's un relleu al marbre; *L'adéu al poeta Joaquim Folguera*, tota lluminosa i d'una dolcesa aconhortadora; *Passà com una olor*, nítida flor de sensitiva.

Són també remarcables, tant per llur fons educador com per llur estructura literària, *La mortalla del Dr. Robert, Esguardà el cel, In paradissum...* Breu: els versos que ens ocupen tenen sempre una plàcida unció religiosa, un aire de virginitat; són versos emocionals que adesiara abasten un grau de sentiment difícil. Si misticisme és afecte amorós, desig d'unió amb Déu, amor pur, trobem també en aquest aplec planes de veritable, bella mística; hi pareu l'oïda i en cossa una música de tendreses i sospirs. Poesia robusta, jovenívola, aïrosa; dins la vestidura literària, seriosa i exquisida, tanca el nirvi de força, el fons ordenat i allisonador; poesia d'una fluència fàcil, tota pròdiga en gràcies de dicció, gosàriem a dir que posseeix aquella *alacritas vivax*, enaltida pels llatins. Un illustre pensador ha dit que Mn. Cardona potser té, referent a Jacint Verdaguer, la successió immediata en la poesia mística. Nosaltres, després de meditar en el llibre que tenim entre mans, trobem encertada l'apreciació i ens hi adherim. És cert que l'arrel de l'arbre poètic del nostre sacerdot xucla poderosament en l'entranya fecunda de les prades verdaguerianes; dolls de rica saba puguen i robusteixen el tronc; no és menys cert, però, que l'aire del noucents suavitzava i cenyeix, cada dia més, els fruits.

Amic: que fulguri ja i vibri, a plena llum, la toia esplèndida; que l'aura, solemnia i pura, aspergeixi d'ací i d'allà de la nostra terra l'aroma confortable dels vostres *Lliris blaus*.—PERE VERDAGUER.

NOTA AL MARGE

Hem de donar gràcies a Déu d'haver nascut en un país lluminós. Aquesta claror del sol vora la mar llatina, tranquil·la, enlluernadora, té analogia amb la claror de l'ànima. De moment la gent de la costa sembla lleugera, voluble; també la mateixa mar ho sembla. Tinc a davant una llibreta de notes d'En Maragall on hi ha el borrador d'algunes poesies, i en un fragment diu que la mar de qualsevol cosa es commou; un núvol l'ombreja, un raig de sol l'alegra:

*per un no-res que prop o lluny la mira
muda el color com verge vergonyosa;
un vent la mou, un altre vent l'ablana,
un vol d'ocells que ve la fa poblada,
una vela que fuig la fa deserta...*

Però damunt d'aquesta volubilitat hi ha alguna cosa que sempre resta com la més forta: la lluminositat marina; les tenebres hi volen ràpides, la llum hi torna de seguida.

Si a la nativa lleugeresa llatina sabem unir una lluminositat esplendent, la lleugeresa pot esdevenir gràcia, la claror esdevindrà calma serena i força de l'esperit. La lleugeresa ens pot humiliar, i esvanir-nos l'orgull de la vida, sota la llum que ens faci veure bé les coses. Vora aquesta mar voluble tot sembla que faci entendre la feblesa humana, tot sembla que ens humiliï, i alhora a tot arreu s'escampa una llum forta, seguida, alegre; sembla que sigui el lloc avinent per centre del Catolicisme: que infon humilitat i alegria, i sobre les pobres mudances de l'esperit dels homes infon una llum serena i eterna, la claror de les veritats incommovibles.—JOSEP MARIA CAPDEVILA.

(Extret del *Pensament Marià*, de Mataró.)

AMAT GOSALBES TORRES: *FLAMES DE CADA DIA*

Certament, cadascuna de les composicions incloses en aquest llibre mostra a nostres ulls el goig puríssim d'una flama que crepita i serpenteja. En el conjunt poètic que ens ocupa hom podria destriar diverses característiques; ens fixarem, però, en les dues principals i que són també les més albiradores; poemes místics, poemes de sabor terral. Sabem que és en possessió del nostre poeta un bagatge literari abundós i selecte. Feta aquesta afirmació, deixem florir una pregunta que ens tortura: Per què Gosalbes Torres no ha posat aquest rètol tan bell i significatiu al front de la llinda d'un verger de flors únicament místiques? Creiem que hauria estat una veritable troballa. I això ho diem convençudíssims, meravellats davant la magnificència de la primera part del recull, retolada: "Del místic verger". Les poesies que hom descabdella en aquest clos són, talment, flamarades vivacíssimes d'un cor profundament cristià, són papallones d'ala roja que volen entorn la figura amable de l'Amat. A nostre entendre és en aquestes vint planes on culmina l'obra poètica que demana el nostre comentari. Habilitat en el versificar, alta sinceració artística, forta valoració d'imatgeria, frescor, lluminositat, fluidesa en la descripció, cor sanítós, fons dignificat? De tot això trobem en aquestes composicions. Cadascuna d'elles ens sembla un tapís dibuixat en or sobre un fons de porpra romana. Totes són d'una factura primorosa; diríem, però, que sobresurten les següents: *L'Abadia de Sant Antoni*, *Impressió de les cinc llagues*, *Pelegrí d'amor*, *Ara que els blats hauran granat*, *Mort de San Francesc*. *Glossari de la Passió del Senyor*. Són peces definitives, d'una correcta simplicitat senyorívola, d'una dolcesa mística molt penetrant; el vers brolla decidit i segur, amb una clara expressió. De la resta de poemes del llibre, la gran majoria prenen el caire de ruralisme líric, i entre ells ens plau de remarcar *A recer d'un ginester florit*, d'una esplèndida tendresa eglogal, d'una fina sonoritat emotiva; i la collecció de sonets, nobles i purs, joiells minúsculs d'una gran riquesa estètica.

L'excel·lent patrici i distingit publicista En Pere Salom i Morera, adjunta al llibre unes planes lluminoses, límpides, sinceres.—PERE VERDAGUER.

VALERI SERRA BOLDÚ: *ARXIU DE TRADICIONS POPULARS*

Certament, avui a casa nostra, es disposa d'homes que es dediquen amb suficiència i coneixement de causa, de tot allò que és producte general del pensament humà, sense, però, negligir l'especialització de la variada creació del saber i de la intel·ligència; essent tot això, un símptoma tan falaguer com positiu de cultura comuna i essencial de la nostra consciència col·lectiva civilitzant, i que aquest fenomen psico-biològic de producció espiritual dels homes estudiosos, ja ens diu per si sol, i ens fa capir i creure, que tot poble que pugui i vulgui formar part integradora de l'avenç ascendent i educatiu de la Humanitat, li cal la complexa i heterogènia formació cultural de la seva ànima social, posat que són els múltiples coneixements de conjunt del saber, ço que farà que sigui en el sitial que li correspongui ocupar, per a pendre possessió en el consell civil del món, i per la qual cosa, ara ens plau d'ocupar-nos d'una branca ben escaient i important de la nostra vida espiritual de tot temps, com és la del saber del poble, anomenat *folklore*.

Valeri Serra i Boldú, coneixedor assenyat de la nostra tradició popular, i asabentat del tresor immens que enclou la vida del nostre esperit pairal de les ge-

neracions pretèrites, ens fa ofrena, amb el seu *Arxiu de tradicions populars*, d'un estudi acuradíssim del nostre ric folklore, no tan solament de la Catalunya estrieta, sinó que igualment de les terres germanes de València, Mallorca, Andorra, Sardenya i del bocí de la terra d'Aragó, en la qual hom parla el nostre idioma.

Aquesta obra és la més ben orientada, i la millor reeixida d'aquest gènere a casa nostra, gràcies a la pacient tasca del seu competent autor que ha vingut elaborant i ordenant el seu ingent contingut, i no res menys, amb el prestigi que caracteritza la seva personalitat especialitzada en el gai camp del nostre folklore.

Clar que en aquesta valuosa obra hi ha la intervenció d'una col·laboració selecta i de prou solvència, la qual ha estat ben escollida per aquest baró meritíssim que amb amor paternal ha sabut fer que cooperessin a la seva enlairada i humana tasca, homes de la vàlua particularitzada en folklore com Rossend Serrà i Pagès, Aureli Campmany; les il·lustracions que van a càrrec d'Apelles Mestres, Dionís Baixeres, i encara en podríem citar moltes d'altres personalitats de conegut relleu en el nostre món intel·lectual que col·laboren en la dita obra, i en els diversos caires folklòrics que conté, i en esguard d'això, ultra la densa documentació aportada pel propi autor, ja és una garantia de la importància que té *Arxiu de tradicions populars*, que ve a omplir un buit en el camp de les nostres lletres, aportant-hi les manifestacions del sentiment popular, mancat fins avui d'aquesta labor informadora, i que de publicar-la, ve a ésser la realitat vivent d'un monument de la tradició del nostre poble, bastit per la voluntat, l'entusiasme en l'estudi i l'abnegació del seu autor, que en recollir la diversa riquesa folklòrica que arreu de la nostra terra hom troba, ens ha pogut donar amb precisió probatòria tot un arsenal de saviesa popular que hom podia considerar com perduda en els llims de la història, i que gràcies al seu esforç, torna a ressuscitar amb un impuls màxim de la bondat i de bellesa que tan superlativament sap aplegar en la seva publicació, tant el folklore com la iconografia; contenint, tanmateix, un control ben recomanable per a tot esperit àvid de cultura popular dels nostres ascendents, ja que en llurs pàgines es troben auques, boixos, romansos, miniatures, rodolins, goigs, estampes, contes, llegendes, rondalles, cançons populars, retaules policromats, ceràmica, escultura, arquitectura, imatgeria, quadros, etc.; i tot ço recollit i metoditzat amb un coneixement, ara com ara, inimitable, i amb un zel i competència que no té parí a casa nostra; en fi, és treball de recerca fet amb tot l'amor d'un home que sap la responsabilitat que contreu davant del seu poble, i que ens dóna la sensació que han estat examinats atentament els batecs de la sensibilitat i del pensament d'allò que foren les generacions històriques de la nostra terra. És, en suma, una lògica relació dels fets tradicionals populars de la nostra raça, estudiant els costums domèstics, religiosos, polítics i socials, els quals ens els sap fer reviuire amb evident palpitació d'allò que fou la vida del temps passat de la nostra nissaga saturada de bona temperància, de bells i morigerats usos ciutadans, aportant mestriolament en *Arxiu de tradicions populars* ço que va ésser en el temps de l'antigor, l'ànima del nostre poble, el seu passat gloriós i la seva civilització, aprofundint l'examen del nostre caràcter, del nostre temperament i del nostre esperit d'antany; restant tot aquest magne tresor popular nostrat, compaginat en la dita producció per tal de què no sigui oblidat i perdut en la nit del temps; i en fer aquest agarbament amb criteri integral de la nostra inconfusible tradició popular, ço és, observat amb el triple aspecte de la bellesa, de la història i de la llengua, donarà dies de glòria a la cultura i a la civilitat de Catalunya, per la qual cosa, Valeri Serra i Boldú, té un lloc ben guanyat en la història del nostre folklore.—F. PUJOL I ALGUERÓ.

PICABARALLES I POLEMICA

La "Gaseta de Vilafranca", la simpàtica publicació penedesenca, publica, ultra un clar i vivaç article d'En Pere Mas i Riera sobre el llibre "Cambó", de Josep Pla, un article, diríem editorial, sobre l'enrenou periodístic que ha motivat el llibre esmentat. Heus ací el que reproduïm:

"En general, la premsa de Barcelona no en té prou amb servir als lectors fofors un farciment de fet-divers local—la qual cosa no ens va ni ens ve—, sinó que ens vol enfarfegar encara amb un poti-poti escadusser que els pot ben ésser fet franc. I és que deu haver-hi una idea falsa del que és i ha d'ésser la irradiació espiritual, altrament, hom no s'aplicaria més a la canalització, Catalunya enllà, de la matèria fètida que a l'establiment de correnties socials i intel·lectuals de cooperació i d'afecte. Si la gent de les comarques no podem esperar això dels periòdics barcelonins, què hem de cercar-hi? Tenim prou renyines i bizantinismes ací, perquè hagin d'apassionar-nos els de les altres localitats; tenim prou coses a endegar perquè haguem de donar remei a problemes d'altri.

Hi ha d'altres tasques més importants, d'altres neguits més apremiants, abans l'entreteniment troglodític d'espinyar-se els nassos. I si això tant els plau, que facin, per a les comarques edicions especials, esporgades d'aquest barcelonisme de barriada que no ens diu res de bo."—X. X.

CARLES RAHOLA: L'AMOR AL LLIBRE I ELS GRANS AMICS DEL LLIBRE.

Carles Rahola és, no hi ha dubte, un excellent estilista. La seva prosa clara i elegant és sempre inconfusible. Si l'escriptor gironí s'hagués dedicat a la literatura pura, les seves obres, delicades, fines, ocuparien un lloc assenyalat en l'art català contemporani. La història, millor, l'estudi, l'ha cridat sempre. No ens en sabem plànyer.

Carles Rahola ens ha donat una petita col·lecció de llibres, fruit d'un estilista tots ells, de gran valor científic o humanístic.

L'amor al llibre i els grans amics del llibre és un fascicle—curosa impressió de la Casa de Misericòrdia de Girona—, ben característic en l'obra d'aquest escriptor.

Obra d'erudició, el seu autor l'ha sabuda harmonitzar admirablement amb el caràcter didàctic que té. Rahola, sigui quin sigui el tema que tracti, és sempre amè. Sap despullar la ciència de tot deix de fredor; heus ací un triomf de l'escriptor, un esclat de la sensibilitat de l'autor.

L'amor al llibre i els grans amics del llibre esperona el lector—o l'auditor, ja que ell donà a conèixer aquest tema com a conferència, a Figueres—, a estimar el llibre, a fer-ne el seu company. Ho aconsegueix plenament. Aquest és el millor elogi que se li pot fer; abastar el fi proposat no és pas cosa fàcil.

Més que als raonaments, més que a la passió que l'autor ha posat en l'obra, més que a l'exemple de les anècdotes històriques que hi aporta, el triomf es deu a l'amenitat, al seu admirable estil.

En *L'amor al llibre i els grans amics del llibre* s'hi veu ben bé tot Carles Rahola. L'home d'estudi, l'humanista, l'historiador, no anulla mai l'artista; d'aquí, l'eficàcia de la seva obra.

Si Rahola fos un escriptor de literatura pura, seria difícil emplenar el buit que deixa. L'artista neix; l'erudit es crea. I ell, ha ressuscitat a Catalunya l'escriptor didàctic d'altres temps, aquell que sap fer una sola cosa de l'art i la ciència (ciència en el seu més vast concepte).—J. ROURE I TORRENT.

■■■■■■■■■■ CARLES RAHOLA: *VISIONS HISTORIQUES*. MCMXXVII

Un dia, en parlar d'un llibre sobre història, de l'escriptor Carles Rahola, dèiem que en les seves narracions, els fets històrics esdevenen com si altra vegada es produïssin. És difícil d'esbrinar si aquest relleu que les descripcions prenen en la ploma de Carles Rahola, és perquè tendeix a descriure la psicologia de cada personatge per damunt del fet en si, o perquè és encertat en interpretar el paisatge i l'ambient en què el fet tingué lloc.

Les seves notes sobre episodis, fets i personatges de l'època napoleònica, copats una mica a l'atzar i més aviat sota un aspecte anecdòtic que sistemàticament històric, ens van mostrant la contextura social d'una època ben trasbalsada. De la lectura dels seus recercaments i interpretacions, en veiem sorgir, amb traços ben enèrgics, una munió de personatges: alguns del quals injustament oblidats i d'altres, imperfectament coneguts; d'altres, aureolats per una falsa glòria, que l'aguda perspicàcia de Rahola aconsegueix de demostrar tal com realment foren.

És aquesta una tasca que tal vegada no pot considerar-se purament d'historiador, però que probablement els lectors la prefereixen a la freda narració dels fets històrics: és una tasca més aviat humanista i de crítica serena i ponderada.

Aquestes reflexions ens les suggereix la lectura del seu darrer llibre "*Visions històriques*", en el qual hi hem llegit capítols tan sentits com *supervivents* i *El tambor gironí*; d'altres tan atinats com *El gest de la senyora Fitz-Gerald* i *De la feminitat heroica*; algun amb un fons rublert d'imparcialitat, com *El suplici del general Alvarez de Castro* i *Un bell gest de la Universitat de Montpeller*; d'altres reivindicadors de judicis que mereixeren certs patriotes i certs afrancesats. Tots, en conjunt, fent ressortir la moral del fet i la bondat o manca de bondat del personatge estudiat. Carles Rahola és, sortosament, un escriptor que creu encara en les virtuts que poden atresorar els homes; això el fa sempre més propici a aplicar l'elogi que el blasma; i fruit d'aquesta benvolença per al caigut i de la seva amable disculpa per al descaminat, la seva prosa sorgeix amb una dolcesa i cordialitat mai no enterbolides per una violència o un exabrupte.

Creiem que Rahola hauria de tractar, en conjunt i sistemàticament, tota l'època napoleònica a les comarques gironines; té excepcionals condicions per fer-ho; ha de posseir també materials suficients per a acomplir-ho aciençadament. La història documentada i depurada d'aquella època, resta encara bona part d'ella inèdita. Rahola ha tractat esporàdicament alguns caires, o alguns fets. Tindrem la sort de veure feta realitat la suggerència que li adrecem?

Tenim la certesa de què acompliria aquella tasca amb totes les condicions necessàries per a que esdevingués una obra ben interessant, necessària i esperada.

— JOAQUIM PLA.

ELS ARTISTES CATALANS

Hem dit més d'una vegada—sense que pretinguéssim desmerèixer les altres activitats espirituals nostres—que les arts plàstiques cren les manifestacions intel·lectuals que més honoraven en l'actualitat el nostre poble. El país, realment, és un país apte per a l'eclosió d'aquestes manifestacions artístiques que entren pels ulls: la pintura i l'escultura. Per nosaltres els catalans, la dita que ha estat aplicada a la filosofia té doncs, una aplicació indiscutible en la literatura, i en l'art. Per a nosaltres, *el món exterior existeix*. (Aquest és el primer precepte, podríem dir, de la nostra art poètica autòctona.) Els nostres espectacles naturals de muntanya i de mar, els nostres arbres i les nostres platges, la nostra privilegiada atmosfera, la nostra llum incomparable, se'ns imposen, per damunt de tota teoria abstracta, per damunt de tota especulació intel·lectual, amb tota la força, amb tota la bellesa de llur realitat natural inconfusible...

La major part, per no dir la totalitat, dels nostres artistes actuals—(ens excusem de donar-ne aquí la llista selectíssima)—s'enten aquest món exterior nostre, cadascú segons el seu temperament propi, cadascú segons la seva respectiva tècnica, amb una colpadora coincidència. Tots es troben en aquest punt únic i divers. Tots s'identifiquen davant aquesta gran veritat plàstica diríem de fet.

L. N. R., ampliant les seves tasques editorials, llança avui una nova col·lecció destinada a copsar i a divulgar les obres més escollides dels pintors i escultors nostres. Disposem dels mitjans necessaris perquè l'esmentada col·lecció tingui, des d'un bon principi, assegurades la solidesa de redacció i la continuïtat material de publicació. El nostre propòsit és de proporcionar al públic d'aquí i de fora d'aquí una bona col·lecció monogràfica d'informació i de consulta.

Els volums —(probablement set o vuit l'any)—seran d'un format gran in-8°. Contindran un bon nombre d'illustracions a tota pàgina, en negre i en color. Cada volum, dedicat a un sol artista, anirà precedit d'un

estudi substancial i definitivament orientador.

El preu, tot i tractar-se d'edicions acuradíssimes, gairebé de bibliòfil, serà un preu raonable. Comptem que podem oferir cada llibre a un preu oscil·lant entre 10 a 12 pessetes el màxim. Tant pel paper com pels gravats, com pel tiratge, mirarem de què els nostres llibres no desdiguin dels millors que es publiquen actualment a l'estranger.

Tots els nostres artistes pintors, escultors, arquitectes, decoradors i dibuixants estèticament solvents hi seran presentats i estudiats.

Els volums s'aniran publicant, a manera que es vagin enllestint, seguint un mètode alternatiu. L'ordre de publicació—tenim un interès especial de fer-ho remarcar des d'un bon començament—no implicarà cap preferència ni cap preterició envers cap persona ni cap escola.

Procurarem que entre les monografies dels artistes vivents hi siguin incloses, de tant en tant, les monografies o estudis crítics d'alguns de llurs davanters o precursors. Tenim ja preparada una obra sobre Isidre Nonell i una altra sobre Martí i Alsina. No oblidarem, tampoc, les retrospectives més immediates dels artistes morts durant aquests últims temps: la d'En Llavanera, la d'En Joan Llimona, la d'En Francesc Flor, posem per exemple.

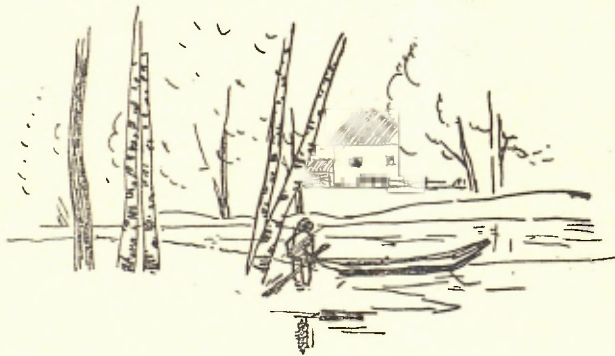
Els nostres artistes, entre els quals L. N. R. compta alguns dels seus més admirats i volguts amics, han acollit amb un veritable entusiasme el nostre projecte. Les cooperacions i els encoratjaments han fluït de tot arreu i en tots sentits. Els joves i els mestres consagrats han coincidit unànimement en una mateixa fèrvida adhesió.

El nostre caríssim amic i col·laborador Carles Capdevila és l'encarregat de dirigir la nostra col·lecció *Els Artistes Catalans*.

*
**

Tot el que faci referència a l'esmentada col·lecció pot adreçar-se, ja des d'ara, a la Direcció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també l'Administració i el dipòsit central per a la venda.

QÜESTIONS FILOSÒFIQUES, POLÍTIQUES I SOCIALS

La biblioteca de "Qüestions filosòfiques i socials" està destinada a assolir una importància extraordinària d'estudi i de discussió. Oberta a tots els vents i a tots els estils de pensament i d'escriptura, acollirà les obres més diverses. La idea principal és que sigui una col·lecció llegívola i vivent, que enfoqui els problemes més greus i les qüestions més cabdals, d'una manera amena i humana, sense dureses de lèxic professional, sense rebarbatives ostentacions d'especialització.

*
**

El segon volum de la biblioteca de "Qüestions filosòfiques, polítiques i socials" serà un llibre inèdit, escrit expressament per a la nostra col·lecció, per un catalanòfil fervorós, simpàtic hoste, el professor R. Latchman, de la Universitat Catòlica de Santiago de Xile. L'obra es titularà *L'Anima Catalana* i serà un bell i variat panorama intel·lectual de la nostra raça i del nostre esperit.

*
**

Publicarem, seguidament, el segon volum del llibre *Cambó*, de Josep Pla, una obra d'A. Rovira i Virgili, i un recull d'estudis d'estètica i de moral, de Joaquim Ruyra.

*
**

Un llibre en cartera, de Mn. Joan Tusquets, el celebrat autor d'*El Teosofisme*, de filosofia fonamental, sobre la teoria del coneixement.

*
**

J. M. Boronat i Recassens—representant de les noves promocions—treballa en un llibre històrico-político-geogràfic, que serà, sens dubte, una revelació, i que formarà part, també, de l'esmentada biblioteca.

*
**

En projecte, altres obres de Mn. A. Carbonell, l'admirable autor de *El colectivismo y la ortodoxia catòlica*, i de Pere Corominas, d'E. Jardí, director de la Biblioteca, de J. M. Capdevila, de Carrasco i Formiguera, etc., etc.

*
**

Tot el que faci referència a aquesta col·lecció pot adreçar-se a la direcció de LA NOVA REVISTA, on hi ha l'Administració per a la venda.

COL·LECCIÓ DE CONTES I NOVEL·LES

L'èxit de *Cartes de lluny*, el definitiu llibre de viatges de Josep Pla, continua la seva trajectòria ascendent. Després dels grossos moviments de venda de la sortida ha vingut la venda quotidiana lenta però segura; tot dóna entenent que no s'estrucará fins a l'exhauriment complet de l'obra.

**

La col·lecció de "Contes i Novel·les", inaugurada amb un èxit tan esclatant, s'enriquirà ben aviat—a començos d'octubre—amb una novella inèdita de J. Roig i Raventós, *Sang nua*, que és esperada entre el gran públic d'admiradors de l'autor amb veritable expectació. Es tracta d'un tema extraordinàriament dramàtic que es descabdella en indrets diversos de Catalunya i d'Itàlia.

**

Joaquim Ruyra donarà a "Contes i Novel·les" un llibre de narracions i de novel·letes. Agustí Calvet (Gaziel) ens ha promès també una obra inèdita.

Recordem, de passavolant, les altres obres en projecte que s'han anunciat ja en fascicle a part: *La Ratlla*, d'A. Maseras, i el nou llibre de prosas d'En Bertrana.

**

Víctor Català, gran escriptor i gran esperit, és a la costa empordanesa on enllestirà una obra per a la nostra col·lecció de "Contes i Novel·les".

Prudenci Bertrana, com l'any passat, passa una temporada a Cerdanya. En el seu pròxim llibre, que publicarem, hi trobaran els nostres lectors, moltes escenes i paisatges d'aquesta ben amada contrada pairal, descrites amb aquella forta pensa i agilitat de moviments que el caracteritzen.

J. Pous i Pagès, personalitat literària cabdal a la qual no es rendeix, potser, tots els honors que es mereix, i del qual tenim la intenció de publicar un recull de contes i ressençions, estiueja a Sant Pol, on hi ha, també, l'Amadeu Vives i En Pere Coromines, admirats i volgudíssims amics nostres.

**

Tot el que faci referència a l'esmentada col·lecció pot adreçar-se, ja des d'ara, a la Direcció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també l'Administració i el dipòsit central per a la venda.

ELS AMICS DE G. K. CHESTERTON

Reproduïm íntegre del nostre volgut confrare *El Diari de Sabadell*, aquest treball d'En Miquel Carreres—un dels més seriosos i originals que s'han publicat al marge de l'obra de G. K. Chesterton, traduïda recentment al català:

I

Necessitat del sub-pròleg

Sota del magnífic pròleg de Pau Romeva que explica les virtuts generals de Chesterton i les raons de la seva traducció (pròleg veritablement històric en quant dóna els motius de la decidida empresa espiritual que és l'instituir com a autoritat en la nostra terra a un gran home estrany), sota aquest pròleg, dic, penso que hi hauria d'haver, estricte i sense pretensions, una mena de sub-pròleg, el qual expliqués l'argument i la intenció del llibre, de la mateixa manera que en els llibres antics, on són, per exemple, els discursos de Demòstenes hi ha les hipòtesis o arguments, que són senzills esquemes del discurs, acompanyats d'un lleuger quadro històric i que vénen a ésser una mena de resums editorials de la matèria, que jo crec que no estaria malament de revifar i tornar a introduir en el nostre temps...

Aspecte del llibre

I en aquest llibre convindria màximament el resum, o millor la hipòtesi o pressupòsit. No perquè sigui un llibre vari i complex, i de tan vari i complex, perdedor, sinó perquè al contrari és u i simple, i per aquesta mateixa presència contínua del propòsit matriu i per aquesta extensió vivent del lligat que el constitueix, costa de veure el tal propòsit i el tal lligat, perquè ells ho omplen tot

i no ressalten per cap força de contrast. No hi ha aquella unitat que els preceptistes clàssics exigien als llibres d'idees i que ells comparaven a la subordinació de turons i repeus al cim de la muntanya, no hi ha aquesta mena d'unitat d'estructura, sinó que hi ha una altra unitat més íntima, una unitat de cohesió dinàmica, diria jo, que és aquella que tenen les aigües marines, per exemple, que totes es mouen del mateix impuls, impuls del qual cadascuna participa, però amb una corba i un torn i un aspecte diferents.

És una unitat dinàmica, és una comunicació oceànica que va d'un cap de llibre a l'altre i que arrossega violentament el lector des de la platja d'interrogació i desconfiança del començar, a la platja de satisfacció i meravella de l'acabar.

Procèdiment de Chesterton

I és aquest canvi tan notori d'estructura que fa dessemblar aquest llibre dels altres llibres d'idees. No hi ha una jerarquia de pensaments, ni fan cadena tampoc, no hi ha un esquema lògic que pugui separar-se de la forma. La forma mateixa ho involucra i ho constitueix tot, com en el mar o el riu la fluència de les aigües ja es forma una forma activa que fa l'externa, com a conseqüència, només. Tampoc el llibre s'obre per una posició ni per una definició, sinó que de bell antuvi, obeint al criteri expeditiu de l'autor, ja ens trobem com a dintre un vaixell, en allò que caldria, segons els principis, exteriorment i anteriorment demostrar.

I és que Chesterton fa una substitució contínua del lògic i del sistemàtic pel psicològic i pel panoràmic, si ho puc dir així.

La seva lògica és psicologia. Substitueix les definicions per commemoracions de l'experiència íntima o històrica, substitueix la dialèctica per una glosa ampliada, per una rei-

teració cada vegada més precisa i contundent de les lleus indicacions del sentit comú, converteix les petites inclinacions de protesta o d'avinentesa d'aquest sentit en descomunals principis, canvia les posicions intel·lectuals per una refiada insistència de lluitador en les conviccions i instints més profunds de la seva profunda i selvàtica naturalesa.

Chesterton canvia també el sistemàtic pel panoràmic... No hi ha un ordre previ en el llibre: només hi ha el que ofereixen els moments presents en totes les activitats i criteris i conceptes, en totes les direccions i de totes les bandes. És, doncs, una doble substitució del lògic per l'humà: del sistemàtic, pel mundà... I això, aquest procediment és el que fa la unitat oceànica del llibre..., el que arruïna l'escala d'idees que hi voldriem veure abocant-n'hi en compensació una doble catarata, treta de l'ànima i del món... Sembla que totes les zones de l'esperit, contentes de no ésser interrogades, felices de no ésser cadastrades, liberals en veure's lliures d'ésser violentament atuides en testimoni... hagin vegetat d'una manera genial, oferint a l'autor tot el seu món dramàtic i pintoresc..., aquest món que, essent el clima mitjà entre la poesia ocasional i la filosofia esquemàtica... és la xarxa contínua i completa que fa la vida quotidiana dels homes.

El tema del llibre

Per aquesta mateixa inversió o canvi d'estructura, en direcció a la vida, el tema i la tesi profunds del llibre no apareixen expressats en paraules, sinó que cal deduir-los, perquè Chesterton, veníem a dir, no és demostratiu sinó commostratiu... I perquè es commostratiu ni defineix ni justifica l'ortodòxia, sinó que ens posa dins ella i ens fa veure, imprimint un moviment circular a tots els sectors del món, que ella n'ocupa el centre: el centre del patró, validesa i llicitud. De manera que el llibre no comença definint i demostrant i després impugnant, segons els principis d'aquella demostració, com seria el lògic, sinó que comença criticant i atacant, i en aquesta crítica i atac hi ha tota la demostració i no una demostració per exclusió de ço que rebutja l'autor, sinó per inclusió, per presència del volgut per l'autor.

Com s'explica aquest fenomen de lògica? S'explica perquè com a base i àpex del llibre, hi ha un concepte de l'ortodòxia que és l'antecedent de tot, i que vela l'autor, deixant-nos veure els conseqüents només, i aquest antecedent velat, reclama, per la seva mateixa naturalesa, aquell procediment de què parlàvem, aquella manera insòlita de posar, d'encarrilar les idees, de manera que és el nus que lliga la teoria i la pràctica del llibre, principis i estil.

Per exposar aquest antecedent, per traçar-lo a quatre ratlles, per això volíem el subpròleg i en això enteníem el pressupòsit del llibre que ara anem a fer.

II

Interès universal d'allò que és religiós

Heus aquí el subpròleg d'*Herètics*:

Per la mirada ampla i geenrosa de Chesterton, Heretgia i Ortodòxia no són simplement posicions religioses (és a dir: respecte a un problema) d'una sola part de l'home (és a dir: de la seva ment moral); sinó que són posicions respecte tots els problemes i pertocant tot l'home, aguantades amb totes les forces de l'esperit davant tot l'univers.

Si aquesta manera de veure és justíssima (perquè, naturalment, l'universal ha de contenir el particular) en pocs havia arribat a la lucidesa que té en Chesterton, que hi és portat per la seva mateixa naturalesa, i per aquell procediment de què abans parlàvem, de substituir el lògic per l'humà, la idea per l'experiència, la construcció mental per l'espectacle del món. Cal fixar-se i admirar aquesta amplificació, aquesta generalització, perquè elles són, com veurem, les grans bases polèmiques de Chesterton, i a la vegada les grans columnes que donen a la seva obra aquelles formidables proporcions de fondària i altura, perquè d'una banda, l'obliguen a buscar en el més recòndit del caràcter, i de l'altra, a llançar-se al més alt, per a recollir les més voleiadores polsines de les emocions de la vida.

Concepció positiva de l'Heretgia

Amb aquesta ampla perspectiva, Chesterton no pot considerar l'Heretgia negativament, com una aberració de l'Ortodòxia només... Ha de considerar-la positivament, com un dels dos camins, com una de les dues formes que té la concepció de la vida per a dues menes d'homes... Chesterton, que no parteix de les idees, sinó de l'experiència, en tenir Ortodòxia i Heretgia al davant, sobre uns fons de vida, no s'entretindrà amb raonaments, sinó que cercarà, per l'immediat, dues coses en aquestes concepcions: la seva viabilitat en la pràctica i la seva manera d'ordenar i influir en l'esperit.

La feblesa vital de l'Heretgia

En propietat, l'herètic no és el que s'aparta de l'ortodòxia, sinó el que escull una opinió

total de la vida amb les seves forces mentals i sota la seva responsabilitat. L'heretgia, pel fet d'escollir, representa tant una limitació com una independència. Sobre aquests punts cauen les impugnacions de l'autor.

Essent l'heretgia una opinió escollida, totes les altres opinions rebutjades s'esperen amb igual dret a la vora del marge per a prendre-li el lloc, i la raó sempre instable i aspirant novetats s'encarrega de dur aquesta batalla de competència... Essent escollida per l'home representa moltes vegades una preferència, una esclavitud del seu caràcter.

Hi ha, doncs, una doble limitació: en quant a l'opinió en si i en quant a l'home.

Si encara ens tempta el caràcter d'independència de l'Heretgia, si admetem que aquesta independència mateixa no és una disressa del fat del caràcter, aquest avantatge és només una ficció, perquè representa una adscripció a les nostres soles i flaques potències, una reducció del món a les pobres forces humanes, una trista implicació d'ell.

Aquesta deficiència està poderosament expressada al primer capítol de l'obra.

La simplificació del món per la llibertat, és també un relaxament de l'ànima. Una opinió escollida per l'home, no pot governar ni regir l'ànima: la deixa sense carrils ni estímuls morals, en un estat d'atonía... Això s'explica en el segon capítol.

Així tenim tots els mals herètics. Primer, el deliri racional que vol substituir una opinió per l'altra. Segon, l'esclavitud de caràcter de l'home, que el mediatitza, quan vol trobar la llibertat. Tercer, la reducció i abaratiment del món. Quart, l'atonía de l'ànima.

Els dos primers capítols del llibre versen sobre aquets dos últims defectes concretament. Els altres són mostrats tot al corrent del llibre. Tot el qual és animat d'un zig-zagueig vibrant en mostrar els canvis de jeia de les opinions, i la tràgica perduració dels tics de l'home sobre el fons fugacíssim dels seus pensaments.

Resum

Podria resumir-se això a base de dues coses: les característiques de l'Heretgia són la raó personal i la independència. D'elles, la primera, construeix un món variable i diferent per cada home i limitat a la seva escala.

És, doncs, una impurificació i un empobriement de la vida, i és, també, una desvalorització i anarquia del pensament, perquè aquest lluitar continu, amb el dels altres i amb si, no pot abraçar ni governar tota la força de la vida. Caldria ampliar aquest caràcter de la relativa ineficàcia del pensament en Chesterton, que obeeix a una concepció pragmàtica

i poètica de l'existència... En una visió entusiàsmada i positiva de la vida, la part racional sempre és escassa per a dir-la, fer-la o governar-la tota.

L'altre caràcter de l'Heretgia, que és la independència, representa solament la consagració, com a norma i base d'acció, de la limitació de l'home i, per tant, el començ i la preparació de totes les ineficàcies futures.

Amb tot això, Chesterton ha introduït grans i útils novetats, com són la concepció vital de l'Heretgia i l'Ortodòxia, el desordre interior, la feblesa vital que suposa l'Heretgia i la seva impugnació pragmàtica o per manca de viabilitat.

Les heretgies tòpiques

I encara una altra sorprenent novetat és la introducció del que podríem anomenar Heretgies tòpiques.

Essent l'Heretgia una concepció total i no ortodoxa del món, totes aquelles posicions científiques que no passen d'opinions i donen una nova escala de valors a les coses, són també heretgies... Són opinions que van contra la veritat interior de l'home. Són expressions, només exteriorment científiques, que pretenen imposar-se al sentit comú.

Cal desembossar-les perquè són pecats d'intel·ligència contra l'originalitat i llibertat del món: destins i límits gratuïtament predits i precoçment imposats... En aquest sentit és admirable el capítol que parla de la "Fallàcia de la jove nació", que destrueix el mite de les edats en els pobles.

III

De l'Ortodòxia

Paral·lel a aquest tractament de l'Heretgia és el de l'Ortodòxia.

Aquelles vies per on Chesterton impugna l'Heretgia són les mateixes per on fa circular la seva ortodòxia...

Arrenca primer per un concepte vital d'ella, i el segueix per l'home i per la vida, mostrant com es compagina amb les necessitats més fondes de l'home i com assisteix i coadjuva amb les exigències més imperants de la vida.

La vida, el dogma i la fe

Hi ha dues coses a mirar en el concepte d'Ortodòxia: una és la material, de contin-

gut, de dogmes a creure; l'altra és la creença que s'aplica a aquests dogmes, l'estat de l'esperit fidel.

Un temperament lògic que volgués massa raonar, miraria de demostrar la racionalitat dels dogmes i la pertinença de la fe. Un temperament pràctic, com l'autor, demostrarà la necessitat dels dogmes i la realitat quotidiana de la fe.

Els dogmes (els conceptes inviolables que tenim sobre les coses transcendents del món), els dogmes, ve a dir Chesterton, són coses necessàries a l'home com camins o plans de la vida, com a fórmules d'expressió. Són obligats com a termes de l'acció del pensament, com a justificacions del pensar.

El dogma, producte i necessitat de la vida, arma i defensa del més íntim, ve d'un lloc anterior i superior a la raó. No és ni pot ésser una demostració (no es demostra pas la vida) sinó una afirmació (la vida s'afirma).

L'essència del dogma és, doncs, aquesta: l'afirmació, la sustentació contra les impugnacions; la impugabilitat. D'ésser per tot-hom forçadament admissible ja no seria dogma. L'essència del dogma és, així, la fe.

La fe, però, ocupa tota la vida. És una funció contínua i necessària. La raó capgira el món i el fa trontollar a qualsevol banda que ella s'apliqui.

La fe el restitueix i l'habilita per a viure. És una salvadora barreja d'instint i sentit comú.

Vivim sobre la fe. Els que repugnen els dogmes i els voldrien racionals, ells mateixos viuen incessantment i domèsticament sobre multitud de garanties de fe.

Així el dogma i la fe no són coses vinculades—com a restes d'un temps passat—a la religió. S'estenen, inunden, ocupen del tot fins la vida dels contraris.

No pot atacar-se el dogma perquè està connectat amb la fe. No pot atacar-se la fe, ni pot expulsar-se, perquè és la columna vertebral de la vida.

L'ampliació d'aquestes visions, denses d'aquell pragmatisme i experiència de l'ànima que tantes vegades hem atribuït a l'autor, és al darrer capítol del llibre.

L'Ortodòxia

Un sistema de dogmes sobre l'essencial del món i una fe que els assent i proclama: Veus aquí l'Ortodòxia. Una fe més eficaç que les altres innúmeres fes, portant a un dogma més important que els altres innúmeres dogmes.

Així l'Ortodòxia és la forma més clara, més ben organitzada, més científica diríem, i més eficaç d'aquells dogmes que constellen necessàriament tota la vida, d'aquella fe que necessàriament tota l'acompanya.

L'Ortodòxia, doncs, és el cim arbori més alt a què poden arribar i aspirar aquelles dues perpètuas arrels eternament i connaturalment clavades a l'esperit de l'home.

Ortodòxia i pensament vàlid

Aquesta és la característica de l'Ortodòxia: la submissió a una raó superior i a la sèrie de dogmes que n'emanen.

Això vol dir Ortodòxia: pensar recte, sotmès a una regla, a la regla divina. Però, el pensar recte és el que condueix a la veritat, el que posa en comunicació amb els eixos del món i la vida, el que participa del sentit del món i convé el de la vida. Així l'Ortodòxia és també el pensar vàlid: el que recolzant-se sobre una més sòlida realitat, produeix més legítimes conseqüències.

Aquest és l'aspecte optimista de la vida mental que desenrotlla Chesterton: el de la conversió del pensament en vida, el de la relació fidel entre vida i món, el de la continuïtat i la totalitat. En diferència amb el pensament herètic, que propi de l'home, només, està en divorci i no comunica amb la vida ni el món.

El concepte de Salut

De manera que la submissió ortodoxa representa una abnegació dels punts de vista particulars, i una lliberació de si mateix que duu a l'adquisició d'un pensament més fecund, d'una realitat més ferma i conseqüent, d'una vida més lligada i ampla. L'home és lliure de si i guanya la vida: una integritat, una certitud, una definitiva validesa de la vida i del pensament. I com que la vida i el pensament volen valdre, i com més millor, tots van a l'Ortodòxia.

Aquest és el concepte fortament cristià de salut, de fonament de la vida i el que predomina en Chesterton.

IV

La submissió i l'afany de sobrenaturalitat

La submissió és bona en quan produeix aquest efecte de la validesa del pensament. És bona en si, també, perquè l'exigix la nostra naturalesa. I per això no lesiona ni la raó ni la dignitat de l'home.

No lesiona la raó, perquè la vida és molt ampla i el pensament, que en molta part

és carn, no pot voler abastar-la ni superiorment regir-la tota.

No lesiona tampoc la dignitat perquè la mateixa naturalesa humana la reclama com a mitjà d'elevació.

La raó personal que l'herètic voldria veure imperant, és límit de les seves pròpies forces imposat al món. Però, la submissió a una raó superior és un expulsar límits, és un escampar de la vida, és una distància a salvar que la manté sempre en poderosa tensió. La vida vol transcendir, la seva generosa expansió no s'acontenta de límits divins. Que naturalment i providencial són, per nosaltres, irracionals, perquè si la vida fos racional, geomètricament, aleshores tota biologia es perdria.

Aquesta expansió, doncs, aquest instint de conservació de la força genuïna i irreductible de la vida, reclamen una submissió a coses extrahumanes, reclamen una ortodòxia.

Pot dir-se, en resum, que l'ànima és naturalment cristiana com deia Tertul·lià, però no solament des de les seves altures més espirituals, sinó que fins i tot des de les clotes més fosques dels seus instints. Pot dir-se que la religió està en íntima relació amb l'eufòria i la salut de l'ànima.

Els aspectes negatius de la religiositat

Aquesta glorificació de l'ortodòxia que fa Chesterton seria incompleta, si no l'acompanyés una defensa dels mals que s'atribueixen a la religió, sobretot dels dos mals principals: la violència religiosa o fanatisme i l'excés religiós o misticisme.

Chesterton els resol meravellosament, demostrant que són formes, no de plenitud, sinó de buidor religiosa. El fanatisme és la poca religió d'aquells homes que tenen les seves idees tan frèvolment arrelades que han d'extirpar les dels altres, perquè no poden rebutjar-les, ni vèncer-les interiorment.

El misticisme és la poca religió d'aquells homes que tenen les seves conviccions religioses tan somortes que no podent escampar-ne les idees per la vida, han de reduir la vida a les idees.

Tot això són magnífics estudis de l'ànima humana fets amb aquell criteri de veritat interior, el qual, ni molts d'aquests novellistes d'ara que es diuen exploradors de profunditats pertorbadores, no han usat ni tant ni tan honradament com l'autor.

I la veritat és que molts d'ells apareixen com a pacífics sondejadors d'aiguamolls davant de l'abismal Chesterton.

Resum general i el paradoxalisme

Aquestes són les línies capitals de l'obra. No en donen potser idea perfecta perquè l'a-

bundor de Chesterton ho depassa tot, i perquè ell, per mor dels seus principis, abraça tota la vida.

L'esquelet de raonament que hem assenyalat s'articula en virtut d'un concepte: el de la connaturalitat amb l'home, no solament de la religió sinó de la seva forma estricta: l'Ortodòxia. I això, de bell principi, ja confon i redueix a un els camps del sentiment i els de la lògica, de les opinions i la ciència.

I aquesta connaturalitat és una inclusió en la vida, una vitalitat, lligada i estrebada en tots els instints de l'ànima.

I Chesterton no podia manifestar d'altra manera aquesta vitalitat, aquesta infusió en la vida sinó negant decisivament i amb ironia als contraris i fent aparèixer davant de cada raó especiosa d'aquests una dada contundent, una cosa natural de la seva experiència

I en aquesta disputa entre elements desiguals (idees i experiències) hi ha en molta part el quid no artístic ni literari, sinó intel·lectual i de necessitat implícita, de la paradoxa de Chesterton

La paradoxa més genuïna de Chesterton és quasi sempre una cosa més seriosa que un joc o una inversió graciosa: és un anàlisi de l'expressió, és un canvi de clau dels termes d'aquesta expressió, el portar-los de la zona de les paraules combinades a la de la realitat que veiem, a la de la vida immediata, a la intimitat.

És una vertadera crítica de l'expressió contra els seus adversaris. No una discussió contra l'aparent racionalitat de les seves proposicions; sinó contra el seu fonament, contra el seu instrument: les paraules i, més enllà, els conceptes.

Aquest procediment paradoxic, de reducció de coses a l'experiència immediata, que tan bé es compagina amb la idea matriu del llibre la vitalitat de l'Ortodòxia) és el que produeix aquella confusió de què parlàvem a l'article primer, aquella estranyesa, per dir-ho així, que el llibre sigui tan positiu, tan demostratiu, quan és tot ell un continu negar i destruir.

I és que el paradoxalisme de Chesterton ens sembla només una eina de destrucció, però (i en això hi ha la singularitat de l'home) el geni és també un instrument de construcció: aquell que produeix la magnífica sèrie d'aconsoladores afirmacions, que amb més o menys habilitat hem tractat d'exposar.

I aquesta harmonia entre les idees i el procediment del llibre és la que fa el seu mèrit artístic etern.

.....

Amb tot això no resta pas sumariada la obra. Moltes coses caldria dir, encara, que deixo en gràcia a la brevetat.

*
**

Reproduïm de *Recull*, el simpàtic i coratjós setmanari blanenc, aquest breu i àgil article de Victor d'Amoc (pseudònim d'un volgutíssim amic i futur col·laborador nostre), sobre Chesterton i el llibre *Herètics*:

Chesterton a Catalunya

"Un bon amic ha tingut la gentilesa d'enviar-me un exemplar d'*Herètics*, la traducció del qual mai sabrem com agrair als elements dirigents de LA NOVA REVISTA.

"El llibre de l'admirable Chesterton no ha pogut arribar en una ocasió més oportuna, puix amb tot i la seva frescor, l'agilitat de la seva prosa i la mobilitat d'una fantasia nòrdico-meridional, resulta una obra que no es pot pas llegir en el tramvia ni sentat a les cadires del Passeig de Gràcia, en mig d'aquell guirigall de confusió de llengües.

"Chesterton, en el cas que tractem, és un bon amic, al qual es pot convidar per passar un la vetlla, en aquelles nits en què bufa la tramuntana o la pluja fa els carrers intrasitables. *Herètics* sembla un llibre que convida a encendre foc, que convida a encendre la pipa i a redós del caliu de la llar assaborir-lo com el caliu de la llar mateixa.

"¿Oï que aquestes paraules semblen una contradicció? No som pas en el temps de pensar amb tions ni xemeneies; si solament al seu record un ja és capaç de fer-nos pendre un bany rus. De totes maneres Chesterton ha arribat a les meves mans amb una oportunitat corprenedora.

"Hi ha una certa temporada a l'estiu que té molts punts de contacte amb els tions i són quelcom de familiar, quelcom que de-calfapanxes. Les tres setmanes de balneari, mana un company que tingui una conversa amena i substancial, per a dialogar sota els arbres centenaris d'aquell oasi perdut en mig de l'erm de la Sagarra. Del llibre de Chesterton n'he tastat solament unes poques planes. No hi perdre pas res en esperar uns quants dies més; sota la volta de les fulles, uns capítols ompliran de joia el meu esperit.

"En mig d'aquella quietud, en mig d'aquella pau, el pensament podrà estar gairebé tot per ell, per l'home de les admirables paradoxes i de les fermes conviccions que exposa amb una originalitat que no pot ésser més atraient."

*
**

S'està exhaurint el volum *Herètics*. Són pocs, doncs, els exemplars que resten per a la venda. N'hem retingut tan sols unes quan-

tes dotzenes per a proveïment d'algunes col·leccions completes que guardarem en magatzem, a la disposició dels col·leccionistes i compradors ulteriors.

*
**

El pròxim volum de les Obres de G. K. Chesterton, *L'home que va ésser Dijous*, sortirà a últims d'octubre.

*
**

Entre els últims cooperadors cordialíssims que s'han adherit a l'obra d'"Els Amics de G. K. Chesterton, consignem els senyors Xaxier Rubies, Manuel Rocamora, Lluís G. Clot Junoy, Manuel Amargós, Ramon Capmany, Lluís Guarro, Miquel Calvet i els que corresponen a les inicials benvolgudes de R. M., R. P., E. C. i J. A. G.

En el segon volum de les obres de G. K. Chesterton, que ha entrat en màquina, publiquem, en una pàgina d'honor preliminar, la llista completa dels amics i cooperadors, la desinteressada aportació dels quals ha fet possible la realització d'aquesta obra.

*
**

Un remarcable i curiós article de Ramiro de Maeztu—(del qual per altra banda dit sigui entre parèntesi ens en separen tantes coses)—sobre Chesterton:

Mr. Gilbert K. Chesterton, el periodista anglès, ha escrit novel·les, comedies, llibres de viatge, poesias y obras de crítica y de historia. Ha triunfado en todos los géneros por la multiplicidad de sus talentos. Tiene feliz y abundante la palabra, claro el ingenio, fértil la fantasía, lo mismo para las comparaciones que para las imágenes; su humor nos lleva fácilmente de la risa a la reverencia, y no nos abandona nunca al leerle la ilusión de que nos está hablando un amigo de veras, que es también un grande hombre que nos entretiene con el despliegue de ideas familiares, pero vestidas con los ropajes más extraordinarios, pero que cuando más nos divierte con sus juegos de prestidigitador de los conceptos, más nos hace sentir que tiene algo importante que decirnos. Espíritu tan rico tiene que ser ameno e interesante en todos los géneros de la literatura; pero Mr. Chesterton es, sobre todo, actual, intelectual e intenso, y por eso las mejores de sus obras son los artículos de periódico y los ensayos cortos.

No es actual en el sentido de que no le afecten el pasado y el porvenir, porque todo lo humano le es propio, desde el pecado ori-

ginal hasta el día del juicio, sino porque Mr. Chesterton ha visto que los temas fundamentales que los hombres de la actualidad discuten son los mismos que en el pasado han debatido y en el porvenir seguirán debatiendo. Todos los tiempos son importantes, porque todos encuentran eco en la caja de resonancia de la eternidad. Y si todos son importantes, cada generación ha de vivir el suyo como si no hubiera otro, que es tal vez la razón de que Mr. Chesterton no cese un momento de pensar en lo que escriben sus contemporáneos, señores Belloc, Wells, Shaw y el deán Inge, como si se tratase de San Pedro, San Pablo, Simón Mago y los primeros Césares.

Pero es intelectual. Si lo que más le interesase en sus amigos o en otros hombres fuese las alegrías o las penas, Mr. Chesterton sería novelista, poeta o dramaturgo. Lo que le atrae son las ideas, las doctrinas, los principios. Las ideas, a su juicio, son los demiurgos que llevan a los hombres a la ruina o la salvación. En ellas está el drama, la comedia, la acción y hasta la esencia de la vida. Este amor de las ideas haría de Mr. Chesterton un filósofo si no fuera por su peculiar intensidad. Su talento consiste en arrojar una luz tan intensa sobre una idea, que nos descubre violentamente algún aspecto que se nos había escapado. El negocio del filósofo es fijar la relación de unas ideas con las otras; el de Mr. Chesterton es obligar a una idea determinada a presentarnos un aspecto nuevo, aunque todas las relaciones se queden a la sombra. Por eso el filósofo necesitará gruesos volúmenes para mostrarnos su sistema, en tanto que a Mr. Chesterton le bastan mil palabras, y a veces menos, para dejar patas arriba la más asentada de nuestras conclusiones.

Su libro *Lo malo del mundo* (*What's wrong with the world*) empieza recordando que casi todas las obras de investigación de cuestiones sociales acaban con algún capítulo en que se propone "el remedio", lo que supone que la sociedad está afligida de alguna enfermedad. Mr. Chesterton no necesita más que enfocar el tema para hacernos ver que: "desde el momento en que empezamos a atribuir a una nación la unidad y simplicidad de un animal, ya estamos divagando. Porque cada hombre sea un bípedo, no se deduce que cien hombres sean un centípedo". Todo lo que se dice de naciones "jóvenes" o "viejas" es música celestial. "La primera generación puede ser descrépita; la diezmilésima vigorosa." Hablar de la senilidad de España es como decir que se le van a caer todos los dientes. Ahora bien, hay una distinción esencial entre la enfermedad de un individuo y los males sociales. En el caso del individuo los doctores disienten sobre la naturaleza de la enfermedad, pero asienten respecto de lo que es la salud. En el

de Inglaterra: "todos convenimos en que no está sana, pero la mitad de nosotros no quisiéramos mirarla si tuviese lo que la otra mitad llama una salud envidiable". "Mr. Belloc dijo en una ocasión que antes se desprendería de las muelas que de la idea de propiedad; mas para Mr. Bernard Shaw la propiedad no es una muela, sino un dolor de muelas." Aquí la conclusión inesperada e inevitable: "Lo malo del mundo es que no nos preguntamos por el bien."

Otras veces la misma luz que arroja sobre alguno de los aspectos de una idea sirve para subrayar la sombra en que deja otros, que tal vez sean los que le dan su vitalidad y fuerza histórica. Discutiendo con Mr. Shaw le arrancó la confesión de que era calvinista, y de que Calvino tenía razón cuando decía que "una vez nacido un hombre es demasiado tarde para condenarle o para salvarle". Mr. Chesterton analiza el contraste entre catolicismo y calvinismo. "La diferencia es que para un cristiano de mi clase (Mr. Chesterton es un converso al catolicismo) esta breve vida terrena es intensamente estremecedora y preciosa; para un calvinista, como Mr. Shaw, es expresamente monótona y automática. Para mí estos setenta años son los de la batalla. Para el calvinista fabiano (según su confesión) no son más que una larga procesión de los victoriosos con sus laureles y de los vencidos con sus cadenas." La antítesis chestertoniana no es tan sólo un golpe en la cresta de la predestinación, sino una revelación de que subsiste como credo en las doctrinas contemporáneas de la eugenesia y el fatalismo racial hereditario. Pero el estudiante de religiones se escandaliza un poco, porque sabe que el calvinismo moderno no es ya la doctrina de la predestinación, sino la exaltación del servicio social y de los deberes cívicos y, no cabe duda, de que el impuesto de utilidades se respeta y recauda mejor en Inglaterra que no en Francia.

Por no ser Mr. Chesterton pensador que examine las ideas en redondo, sino solamente en aquel particular aspecto en que revelan sus sorpresas, es por la que tiene más admiradores que secuaces. Pero lo que le gana el afecto de sus lectores es la alegría o la gravedad con que siente las ideas. A veces cree uno levantarse del suelo y suspenderse en el aire, como una flecha que no supiera adonde dirigirse. Por ejemplo, en aquel pasaje de su libro *Ortodoxia*, en que dice: "Sólo el cristianismo ha comprendido que el verdadero Dios, el Dios cabal, tiene que ser a la vez un rey y un rebelde... El autor de todas las cosas no sólo conoció la agonía, sino también la duda. Está escrito: "No tentarás a tu Dios". No; pero Dios puede tentarse a sí mismo. Y eso parece haber sido lo que sucedió en Getsemaní. Satán tentó al hombre en un jardín; en otro jardín tentó Dios a Dios. Pasó de algún modo sobrehumano por

sobre los horrores de nuestro más crudo pesimismo. No se conmovió el mundo, no se nubló el sol ante la crucifixión, sino ante el lamento que subió de la cruz: el grito en que Dios confesó que Dios le abandonaba."

Aquí parece que la reverencia se paraliza ante la perplejidad de una Omnisciencia que es también la Duda. Otras veces la emoción, en cambio, parece iluminar el pensamiento. Así, al fin de este libro, al presentarnos Mr. Chesterton la "tremenda imagen" de Jesús, que cuando los estoicos se jactan de esconder sus lágrimas, nos muestra las suyas a pleno rostro, y no repara en revelarnos igualmente la indignación y la cólera, se atreve a asegurarnos que algo nos ocultaba, sin em-

bargo: "Y ese algo era algo que, siendo muy grande para Dios, no nos lo mostró durante Su viaje por la tierra. A veces pienso que ese algo era Su alegría." La flecha de Mr. Chesterton, sin más rodeos, da aquí en el corazón.

✱

Tot el que faci referència a l'esmentada col·lecció pot adreçar-se, ja des d'ara, a la Direcció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també l'Administració i el dipòsit central per a la venda.

NOTICIARI

L'estudi sobre Eugeni d'Ors que ha escrit JOSEP M. CAPDEVILA per a la seva rubrica Lectures i revisions, es publicarà en el número vinent de L. N. R.

En el pròxim número és molt possible que s'insereixi també un llarg assaig sobre els Herètics de G. K. Chesterton, per JOSEP PLA.

EMERENCIA ROIG I RAVENTÓS, autor d'aquell llibre tècnic encisador sobre La pesca a Catalunya, té en premsa, a la mateixa benemèrita Editorial Barcino, un altre llibre sobre els vaixells del Vuitcents, del qual tenim immillorables referències.

L. N. R. s'adhereix cordialment a l'elogi que ha fet últimament JOAN SACS del D'ací d'allà des de les columnes de La Publicitat. Els nostres amics CARLES SOLDEVILA i LÓPEZ-LLAUSAS, director i editor respectivament del magazine català esmentat, fan una obra positiva de cultura i de bon gust.

Ha estat llançada la idea pel nostre il·lustre amic i col·laborador JOAN PUIG I FERRATER de publicar les obres completes de Pi i Margall.

L'Hotel-Balneari Broquetas, de Caldes de Montbuy, un dels més ben servits i dels més simpàtics, s'honora, actualment, amb l'estada de l'il·lustre escultor MANOLO HUGUÉ. Les aigües i el tractament han millorat molt la salut del nostre amic que està molt animat i ple de projectes.

Hem saludat ERNEST MARAGALL, de retorn de París.

JOAN G. JUNCEDA treballa en el seu redós

de Blanes en uns aiguaforts i puntes-seques definitius.

Ha estat nomenat arxiver de la ciutat de Sabadell el nostre volgut i admirat amic MIQUEL CARRERES, un dels joves esperits més noblement esperançadors de casa nostra.

V. COMA I SOLEY, selecte autor de llibres de viatge, redactarà a L. N. R. una secció especial dedicada a la crítica i recensió de les obres més remarcables que es publiquin en aquest ram.

Assenyalem les noves seccions de Les Lletres i Les Arts que publica quotidianament La Publicitat i la pàgina setmanal de Les Lletres de La Nau.

Tres treballs periodístics, interessantíssims publicats últimament: L'educació femenina, per CARLES CAPDEVILA, i Els joves i la literatura de DOMENEC GUANSÉ i un breu assaig sobre la impopularitat per FRANCESC TRABAL.

MARCEL BRION ha parlat amb gran elogi de l'obra del nostre PERE COROMINES a Les Nouvelles Littéraires.

En un suggestiu reportatge que ha enviat DOMENEC DE BELLMUNT, del pintor FRANCESC DOMINGO, ens anuncia una exposició d'aquest nobilíssim pintor a París per l'hivern vinent.

Degut a l'aglomeració d'original, a última hora, hem hagut de reservar per al vinent número un treball del nostre col·laborador PAU ROMEVA sobre el llibre interessantíssim de Mn. ANGEL CARBONELL, El Colectivismo y la Ortodoxia católica.

Saludem efusivament l'aparició d'una nova revista catalana de combat, Nova Catalunya, editada a Montevideo.

Els últims números de Criterion i de La Paraula Cristiana sobrepassen el valor corrent d'aquestes dues grans publicacions de cultura i de pietat. El P. MIQUEL D'ESPLUGUES hi ha iniciat un estudi àgil i profund, Filosofia d'amenitat i sublimitat, i el Doc-

TOR CARDÓ ha parlat de la manera valenta i noble que li és pròpia, sobre la qüestió volteriana i sobre el llibre famós de Mⁿ. ANGEL CARBONELL. Hi ha un assaig d'AGUSTÍ PALAU, molt remarcable, sobre L'Esperit del Cristianisme sengons Tolstoi i Dotoievsky i una nota molt justa de PERE ARDERIU—jove activitat intel·lectual que seguim amb un interès creixent—sobre El collectivisme i l'ortodòxia catòlica. La resta d'ambdós números és igualment exemplar.

LA NOVA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

<i>Director:</i>	<i>Redactor en cap:</i>	<i>Administrador:</i>
JOSEP M. JUNOY	JUST CABOT	JOAN PAGES

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Semestre: 18 ptes. - Trimestre: 10 ptes. - Núm. solt.: 3'50 ptes.

Estranger: Semestre: 22'50 ptes.

Redacció i Administració: Portaferriça, 26, 1r.

AQUEST NÚMERO HA ESTAT SOTMES A LA CENSURA GOVERNATIVA

El projecte del nostre amic Josep M. Junoy de publicar en català les obres completes del gran escriptor anglès, influirà de manera decisiva en el pensament del nostre país.»

J. M. CAPDEVILA
(La Paraula Cristiana)

«Jo només voldria donar una idea — i veig que per més esforços que faig no la sabré donar — de la meua incondicional admiració per Mr. Chesterton. Depassa potser l'admiració que pugui tenir per no importa quin escriptor vivent. M'interessa d'una manera integral, no sols per la seva part ideològica i de polèmica religiosa, sinó pel seu cantó polític i social.»

JOSEP PLA
(Revista de Catalunya)

ESDEVENIMENT EDITORIAL

OBRES COMPLETES

DE

G. K. CHESTERTON

TRADUCCIO CATALANA INTEGRAL
SOTA LA DIRECCIÓ DE PAU ROMEVA

HA SORTIT
EL 1.er VOLUM:

HERÈTICS

UNA DE LES OBRES MESTRES
MÉS SENSACIONALS DE L'AUTOR

Preu: 5 ptes.

Edicions de LA NOVA REVISTA

PORTAFERRISSA, 26 — BARCELONA

«Es una vulgaritat constatar que l'autor de *L'home perdurable* és un escriptor de raça. Gran escriptor, perquè és gran pensador, sublim i fèrtil. Li plau de viure en les altures. Es el seu element natural. D'allí estant domina els segles. I el mateix univers fins a cert punt. De tan privilegiades capacitats psicològiques i d'aquella bella posició provenen les seves més típiques atribucions de pensador i d'escriptor.»

P. MIQUEL D'ESPLUGUES

(Criterion)

la literatura actual, l'obra d'un Chesterton és com una gran onada sanejadora de joia i de veritat.»—JOSEP MARIA JUNOY

(La Nova Revista)

reg. 936

FULLES GILLETTE

TALL PERFECTE
DEL MILLOR ACER

REFLEXIONEU!
L'home més fort
no viu més que
uns milers de dies.

Afaieteu-vos amb
fulles Gillette per
no desperdiciar un
any de la vostra vida.

STAT. ANMA. GILLETTE - APARTAT 682 - BARCELONA

